



Magyar Solymász



Évkönyv - 1999

Magyar Solymász Évkönyv - 1999 4. évfolyam

Szerkesztőbizottság: Ambrózy Árpád, Bagyura János, Bérces János, Bogyai Frigyes, dr. Tóth László

Technikai szerkesztő: Dr. Tóth László

Levelezés: A kéziratokat a következő címre kérjük: Dr. Tóth László, 2081 Pilisszabó Árok u. 12. A címnek módjában áll az magnesetemen is küldje el a szöveggélményi vagy e-mail-en rich text formátumban (vagyis a fájljén végén a kiterjesztés: *rtf* az *msolymasz@freemail.hu* címre. A kéziratok megőrzését, visszaküldését nem vállaljuk. Kérjük grafikák, fényképek mellékelését a cikkek színesítéséhez, amelyeket eredeti állapotban juttatunk vissza.

Magyar Solymász Egyesület (MSE)

Elnök: Tóth János
Elnökségieltes: Györfly-Villám András
Titkár: Vancsó Géza
Titkárhelyettes: Földvári István
Fősolymász: Dr. Lakos István
Solymásmester: Csarcsia Imre
Gazdasági vezető: Galambos József

© 2000 Magyar Solymász Egyesület, Budapest. A fényképek, rajzok szerzői joga az alkotónál marad.

Hungarian Falconer Year-book - 1999 Volume 4

Editorial Board: Árpád Ambrózy, János Bagyura, János Bérces, Frigyes Bogyai, dr. László Tóth

Technical Editor: Dr. László Tóth

Mailing Address: Dr. László Tóth, Pilisszabó Árok u. 12. H-2081 Hungary.
E-mail: msolymasz@freemail.hu

Hungarian Falconers' Club (HFC)

President: János Tóth
Vice-President: András Györfly-Villám
Secretary: Géza Vancsó
Deputy Secretary: István Földvári
Chief Falconer: Dr. István Lakos
Master-Falconer: Imre Csarcsia
Treasurer: József Galambos

© 2000 Hungarian Falconers' Club, Budapest

BEKI-PRINT Kft.

Tartalom

Előszó (Dr. Tóth László)	3
In memoriam Hagymási Iván (1980-2000) – Kemény Lajos (1980-2000) (Bérces János)	4
1999-ben a Magyar Solymásztörténelmi emlékérem kitüntetettje: Bogyai Frigyes (Bérces János)	5
Solymásztörténet	
Adalékok a magyar solymászat történetéhez: 1956-1963 (Bogvai Frigyes)	16
A XX. századi magyar solymászat alakjai – Rohony Lajos (Rohony Miklós és Bagyura János)	22
Pray György élete és munkássága (Bagyura János)	24
Solymásztalálkozók	
IX. Nemzetközi Solymásztalálkozó – Orosháza-Gyopárosfürdő, 1999 (Dr. Lakos István)	25
Hazai találkozók – Fényeshegy, Orosháza, Kalkas, Tapolcsménfő, Tököl (Csibcsia Imre és Szabó László)	27
Venetszkézi események	
IAF közgyűlés Magyarországon (Tóth János)	29
Solymásztalálkozók	
Nyulpedzés neveléssel (Bagyura János)	30
Vadászat hibrid solymással (Szabó László)	34
A ló szerepe a solymászatban (Györfly-Villám András)	35
Solymász praktikák	
Héja-magasútké (Bagyura János és Bérces József)	37
Vadászmadarak	
Solymászmadarak törpéje – a kis solym (Bérces János)	39
Solymásztalálkozók	
Az én solymászkutyám – a német vizsla (Wrabel György)	48
A vándorsolym az USA-ban lekerül a Veszélyeztetett Fajok Listájáról (Tóth János)	49
Összefoglaló az MSE 2000. évi tevékenységéről (Szabó László)	51
A ragadozó madarak endoszkópos vizsgálata (Dr. Beregi Attila és Molnár Viktor)	52
Egy jó tanács – level Károlyadányból (Ifj. Puskás László)	54
Solymásztörténetek	
Budapesti solymásztörténetek (Duhay Gábor)	54
II. Henry és a fémkakasok (Bogvai Frigyes)	61
Azok a szép fejevessék solymásztalálkozói (Ifj. Puskás László)	64
Kacavadászat (Tóth János)	66
In memoriam Sharif (Szabó Brigitta)	68
Madárkeresés bosszúságokkal (Ifj. Palkovics István)	70
Székelyek (Szabó László)	74
Három a magyar igazság, még ha törpe is! (Bérces János)	76
Egy kis filozófia	
A solymász néha fész is... (Ifj. Puskás László)	82
Egyesületünk évkönyveinek listája: 1972-1999 (Bagyura János)	83
A Magyar Solymász Egyesület tisztségviselői	83
A területileg illetékes természetvédelmi hatóságok	84
A Magyar Solymász Egyesület név és címlistája	84
Errata	88
English Summaries	88
Címoldal: Álmos herceg a csóri vadászaton varjúit vágat. (Képes Krónika) Hátsó borító: Lovas solymászat (Szegeden László)	

Content

Editorial (Dr. LASZLO TOTTH) ... 3
In memoriam Iván Hagymási (1980-2000) and Lajos Kemény (1980-2000) (JANOS BERCECS) ... 4
Frigyes Bogjay was Honoured with the Medal of Pro Hungarian Falconry in 1999 (JANOS BERCECS) ... 5
History of Hungarian Falconry ... 16
Field Operations ... 25
International Events ... 27
Falconry School ... 30
Falconers' Fairshare ... 37
Gaming Birds ... 39
Sovaking Dogs ... 48
Falconry Stories ... 54
Coolery for Falconers ... 82

Front cover: Prince Almus Hunts on Crow at Csőr. (The Hungarian Illuminated Chronicle)
Back cover: László Szappan's drawing

Előszó

Évkönyvünk a korábbi évekhez képest kicsit később jelent meg. Az eddigi gyakorlat szerint ugyanis október végére mindig kikerült a nyomdából és a már hagyományos ázi, novemberkor találkozóikon kézbe vehették az érdeklődők. Szándékunk szerint a Magyar Solymszét az idén is ezen a találkozón kapták volna meg selymszétársaink. Hogy a terv megvalósult, nem a szerkesztőbizottságon múlt. Sajnos a kéziratok jó részét augusztus-szeptember folyamán kaptuk meg, de még októberben is érkeztek cikkek - annak ellenére, hogy a júniári szerkesztőbizottsági ülésen a szerzők számára május végéig jutottak meg, mint végső határidőt.

Úgy gondoljuk azonban, hogy a kiadóelemért sem a szerzők, sem a bizottságot nem érheti szemrehányás. Tudjuk ugyanis, hogy elég nehéz rászámni magunkat az írás sokszor gyötrelmes megpróbáltatásaira és hogy "átesz óráiban" mindenki szívesebben alszik a vállára a selymszétársaságot, veszi öklére madárát, hogy próbára tegye szerencséjét egy-egy szép példáz reményében. Ugyanakkor azt sem lehetett meg, hogy ragaszkodva a határidőkhöz lezárjuk az évkönyv szerkesztését, mivel ez mindenképpen a műnyívó rovására ment volna, hiszen nem diktálhattunk a kéziratok garmadájaiban. Ezért ismeltünk arra biztatunk mindenkét, hogy írjon bátran évkönyvünkhöz akkor is, ha úgy érzi, nem illik a toll a kezébe - a kéziratok végső formába öntését örömmel vállaljuk.

A fentiekben vázolt nehézségek ellenére reméljük, hogy évkönyvünk legfrissebb számából is színes, érdekes és hasznos információkhoz, elmélyítőkhöz jutnak minden selymszétársaink.

Néhány szó a címlapon látható miniatúráról. Ez a Gyöngy Késmény 115. oldalának (53. lótló, a hasfői) D iációja, amelyben a csóri vadászatot öröklötte meg a miniatör. Sziklás tónon egy erdőszélben Álmos herceg lovagot két kísérővel, akik Kálmán király hívei. A herceg lovának lábait előtt sólyma egy varjú nyakcsigolyáján roppantja el. A jelenet magyarázata a Krónika alapján:

A dómosi egyház építése
A herceg monostort építettet Dömösön, és megkérte a királyt, hogy járjon el a felszentelésre; így is történt.

Forrás: Képes Krónika (Földtörténelmi Múzeum).
Európa Könyvtároló, Budapest 1986.

A jobbágy szó akkor még a társadalmi előkelőt jelentette. - A szerk.

téli. Utóbb a palotabéliek azzal vádolták a herceget: csapdát állított, hogy a monostor építésében megjelje a királyt. Talán meg is tette volna, ha a király határtól nem örvélt volna és újban ébrelt. A király pedig haragjában el akarta fogni, de a fittszenelendő pápák és más derék fiemberek tudták, hogy nem igaz, amivel a herceget ellenségei hazug vádolták, közbenjárta hát érdekében a királyt, és esküvel kibekeltették öket, a király kérelve elhúcsította a herceget, hogy vadászék a Bakyonyban.

Két jobbágyot is elküldött vele - a tiszteletadás ürügyén - ám titokban kioktatta őket, hogy igazságon pihentessék ki a herceg szándékát, s ha a herceg a király ellen merészkedik, jelentékék a királynak.

Amikor a herceg Csőrbe érkezett, elhúcsította vadászóalmát, és az elfogott egy varjút, ekkor a jámbor lelkű herceg ezt mondogta a jobbágyoknak:

- Ez a varjú, ugye, megesküdtek a sólymuknak ha szabadon engedni, többé nem fogok károgni? Azok pedig azt felelték, hogy a sólymunk évek óta fejében sem engedné el a varjút, és a varjú nem is tudta elkapni, mivel ottlón állt. A herceg szavait megugyanazon az éjszákban jelentették a királynak. A herceg a Bakyonyba ért, hogy ott vadászék, de nyomában elmentek a kísérők, és újból Pásztoron születtek, hogy a nekiket királyunk segítségével kérje.

Álmos herceget később Kálmán király parancsára hatalomszerzési kísérletnek megkladáváztára, és hogy végleg alkalmatlanná tegye az uralkodásra, gyermek fiaival - a későbbi II. (Vak) Béla királlyal - együtt megvakták.

Végül ezton fejezzük ki köszönetünket Kócsyék Rákának, aki a kéziratok gépésével, nyelvi litorálásával valamint az angol nyelvű összefoglalók elkészítésével igen nagy segítséget nyújtott ahhoz, hogy évkönyvünk a XX. század utolsó hetében megjelenhessen.

A harmadik évezred közepében minden kedves olvasónknak, selymszétársainknak és családtagjaink békés, boldog Karácsonyt és selymszétárlényekben is gazdag, sikeres Új Észadtőt kíván a szerkesztőbizottság nevében.

Dr. Tóth László
Piliscsabán, 2000 november

In memoriam

Hagymási Iván - Kemény Lajos (1980-2000) (1980-2000)

BERCECS JÁNOS

Élemt körülünk két fiatal sólymász, kik a jövő sólymszégene rációjának egyik lépcsőszáma lettek volna. A hazánk életvilágát sem tárltették be. Egy trapézus autó-halecsenek lettek vilon asztéként áldozatai. Két elválaszthatatlan jóbarát, kik jóban-rosszban, az életben és végén a halálükben is egymás kezét fogva kitartottak egymás mellett, barátságukat senmi és senki sem szaggathatta szét. Kisgyerekek karuk óta szorosra fizre barátságukat közös érdeklődési körük, a ragadozó madarak szeretete, a sólymszétartó való rajongás.



Iván és Lajos évszázadi vadászaton Cegléden, 1997-ben.

Bár középsikolai tanulmányait más-más középiskolákban végezték, továbbtanulási céljuk hasonló alapon nyúgodott. Vádgalászkodási szakemberként végeztek volna Gödöllőn, illetve Szegeden, a sólymszétartásban, a madarakat szeretve, de padjaink az előadótérmeben itreszák márt...

Hozzánk sólymszétárlények még középsikolai tanulmányuk kezdetén terelgették ragadozó madár szeretetük. Kamasszon lőkezőtással, állhatos figye-mával ostromolták minket kérdésekkel. Ki ne ismertre volna közülük a két „Dagi”, akik a „pesti” Tóth Jani tanulói voltak, hiszen ott voltak minden sólymszétárlény, előadásokon és találkozásokon, el-kísérve mestereket, sólymszétárlényeket, és munká-jukkal részessé váltak az adott bennetű sikereinek. Megvolt bennük a mindentudó való sólymszétárlény-al-rás, mely keveseknek átlátott meg. Náluk a sólym-szét nem csak kamasszon, magnumutogatás fellángolás volt, hanem vállalt életforma, mely sok lemondást is jelentett nekik az újví élet más területein. De ők ezt örömmel és tudatosan vállalták, nagy reményekkel táplálva bennük, hogy lesz írsmet új generáció, amelynek a stafétabotot nyugodt szívvel és bizsákon átadják.

Ellöbban most ez a reményünk...

Podig mily melegség öntötte el a szívemet, amikor a Szinyevi Merse Pal Gimnázium l. c. osztályos tanulóinak, Kemény Lajosnak első sólymszétárlény értekezését a kezembe vehettem. A Solyom szép és tekintetes madár című pályamunkájával külföldi utazást is nyert az iskolában. Jókösz értezés volt, hogy az állatban is nyugodt segítséget magat szívnivalton tudta hasznosítani.

Ugyanilyen emlékeztes maradt, amikor Hagymási Ivánt megismer-tem. Szinte itta oktató szavaikát, és azokat a gyakorlatban is alkalmazni tudta. A sólymszét-szólókat mindig is figyelmezel kísérték, és örömmel töltött el, ahogy Iván elszé, állandan figyelte mozdulatainkat, azt, hogy hogyan kezeltük madarainkat, hogyan viselkedünk. Mindezt helyesen és bizsákon alkalalmazva állt melénk, állt be soraink közé.

Olyvek, hajak munkája sólymszétárlény vilékedésük megmutatta számunkra, hogy az állatot tudást jól hasznosították és a gyakorlatban is alkalmazni tudták, így bátran és bizsákonva reménykedünk bennük. Météh példát állítottuk az itt maradt fiatal sólymszétárlény, hogy így is lehet!

A Magyar Solymszét Egyesülettel, azaz tagabb családunk képviselőivel méltón bicszétárlény közösen felraválóozott fiatal sólymszétárlény - madarainkkal az öklünkön, díszeserfalas kísértéttel. Előtt eredmények, állát tisztelegve kísértük őket utolsó útjukon. Sirba eresztésükkor nekik írt verszemmel bicszétárlény töltök:

Pogány sírvers
Megrónád a gyönyörű, a szaba a ló szájába vég. Szűzióra fény az erős sólymszétárlény. Pogány élőknek a lovakon, némán lehanyitnak a ször. Két sólymszét érkezett, ki itt a mélybe száll.

„Túl korán érkeztek!” - szól a meglepett veszt. De az itthon maradatok kezőn is meg a kértől! Hangotk a parancs: „Lóval, sólym, győzelek!” S a földalton imádr lasson imét megindulnak.

Hangosan szólnak az udvarlói sándorok. A befogadó család lába egyöntetlen dobog.

Kezek a vállakon, négy marok az alkarkort fogja. „Békevel megtervezek már a végős onkonokba!”

Utazók immár végig megváltak a lézni selymszétárlény. De Ti tovább éltekétek apáinként, a sólymszét lángot!

A Magyar Solymszét Egyesület teljes tagsága büszsákon töleket, emlékezteket megvázir!

1999-ben a Magyar Solymszétárlény emlékérem kitüntette: Bogjay Frigyes

BERCECS JÁNOS

E meglisztelő címet 1999-ben Bogjay Frigyes érdemelt ki. Évkönyvünk előző számában, a Duhay Gáborral készült riportomban már olvashattunk szikrákat Frigyesről, az akkori sólymszétárlények más megphatarozói, vezetó egyéniségeiről. Most megkísérletem őt bemutatni olyanak, amelyen valóban, hogy a következő sólymszétárlény és a kedves olvasó is megismerje sólymszétárlény másik nagy „örögét”.

A riport készítőcokor, valamint a kéziratot újra és újra olvasva jómagam is egyre több információhoz jutottam. Ezek sokszor megdöbbenétek, meglepőtek, de mindenképpen érdekes és fontos adatkait sólymszétárlényünk. A riportban félévezendő legendás idésekről Frigyes részletesen beszámolt a kiadvány hasájában.

Béres Ákos (B): Évkönyvünkben megjelent cikkekét olvasva és személyesen is ismerve féged már mindenkinen kiálkalkalhatótt rólad egy kép. Persze ez szubjektív és nem teljes. Most próbáljuk a hiányosságokat pótolni és az esetleges tévedéseket helyőkre írni, melyek mindig is öveztek. Kezéljék veled is a feleletőn, sólymszétárlény valóssól történetével. Hogy is lett békelő sólymszét?

Bogjay Frigyes (BF): Posten laktunk, nem messze a Nyugodt-pályaudartól 1957-ig. Nem dícsédekett vadász, erlázé, vagy egyéb a természethez közölő hivatást íző rokonnal. Talán egy kivételről hallottam, állítólag egyik anyai dónagyapám kedvelte nagyon az állatokat, értett a gyövisláshoz és ismert csontkovács volt.

A szobakönyhás lakás és az igen szűkös anyagi helyzet egyértelműen meghatározta, hogy az utcaim neveltekem, a tóháti szegény gyerekeké együtt. A sráccokkal gyakran jártunk kiránduló, s ha lehetett,

ilyenkor mindenféle állatot beszereztem. Hol vadcacsát, hol tokosót, vagy galambot, egyszer pedig egy süntérp is sikerült hazavinnem. Szílimem éhbortomat mindig elnéztek. A hozgázst mellett a másik fontos elfoglaltságom az állatkerti biológus szakosk látogatásai volt.

A sólymszétárlény útjár Brada Málás barátiommal léptem. Szoros barátaságom végéigkísérte életimet, gyermekkorunktól a fűsikala elvégzéséig és még tovább sok-sok éven keresztül. Kesőbb vadászni is együtt kezdünk és évtizedekig vadászunk ugyanabban a vadászterületén. Nála olvastam Sztyehény, Kittenberger, Tilly, Molnár Gábor, majd Bátyjai könyveit. Együtt szövegértétek szép almokat nagy vadászatokról, majd szép természetfilmekről. Egyezsere szerettük be első vörös vörösünket is. Ő néháy év után a sólymszétárlény áhahagytá, de a vadászás szenvedélyéről nem tudott lemondani. E keről különben még az Adolók a magyar sólymszétárlény történetéhez: 1956. 1963. cími, személyes hangvételű cikkekkel sok mindent megtudhat a tisztelt Olvasó.

BJ: Tegyel vizont nem tártorított el senki és semmi sem a sólymszétárlény gyönyörű mesterszétől.

BF: Bizony nem. Amikor a sólymszétárlény a vadászás szenvedélyem elhatalmasodott rajtam, nehíz választól előtt álltam: maradjak amatőr, vagy mint oly sokan, a szenvedélyemet válásztam hivatásomnak. En az annafírsg mellett döntöttem, de hogy kerék legyen a kép, a sólymszétárlény mellett vadászttam - 15 évig voltam a vadászterületem EB Élönke Szaknát tanultam, élveztettem 3 féléfokú képzését az iskolától. Pályafutásom alatt végigtártam a ranglétrát a szakmunkásokról a vezérigazgatói posztig.

BJ: Hogy bírta, hiszen a nap nekeld is 24 órából kellett, hogy álljon?

BF: Sokszor nehéz volt rangsorolni, és a napi 24 óra tényleg kevéssé bizonyult. De előtt munka, utána a munkánk rajzolása, eset leírása, szakosztályi ügyek intézése. Ami szabad idő „maradt”, abban a munkahelyi társadalmi megbízhatáson kívül, illetve a vadászattársaságnál dolgozom, és nem utolsósorban felépíttem a házam. Mindezen időeltelések között, amikor csak lehetett, olyan kapcsolatokat kerestem, alakítottam ki és építettem, melyek támogatják a solymászat legalizálásának az ügyét. Így sokban hozzá is voltam kerésszt a napi 5-6 órai alváshoz.

BF: Az illegálisból való kislépés, a minden áron való szervezett solymászat legalizálása volt mindig is a fő céld és törekvés. Gondolom ehhez nem kivéteit út vezetett, belekerült néhány íze hoyszalvéta.

BF: Ahogy e korról, a kezdetéről szólok előkkelben olvashattak, a solymászat hosszú ideig tiltott, illegális sport volt. Néhányukban már a végi solymásztól megalkalulása előtt vitárogást vált, hogy csak a szervezet, bizonyos szinteken van jövéje. Nagyon sokan az akkori solymászok közil ez nem értették meg. Hiszen ha szervezetet kívül solymásztak, az nem járt költösgétre, semmiat nem vonták feloldására, sőt a természetvédelmi hatóságok is szivesebben adták ki a madártartási engedélyeket az egyéni solymászoknak, mint a szervezet solymászok részére. Mivel évkönyveinkben több előkkel is bemutatam már e kor solymásztait, ezért a tövények írásbeli felszólalása helyett azok hátterét, a kulisszák mögötti mozgásokat próbá- lón felidéztem.

Miután 1964-ben ismét- len megszűnt a szervezet magyar solymásztak, megszűnt annak a lehetősége is, hogy a magyar solymászok érdekeit valamely szervezet képviseli tudja. Félt volt, hogy a solymászokkal szemben újabb megszorít- ideozódások lesznek. Sokat beszéltem az időztem arról Dékány Péterrel, Ekor Gáborral és Jókával láttuk azt a személyt, akitnek mint titkárnak a vezetésével ismét létre káthet hozni a solymásztak magyarországi szervezett és újra e lehet kezdeni a

hivatalos szervekkel a tárgyalásokat. Ez ügyben én is többszer gyököltem Jókát. Így született meg lényegül szerkeletben a Hungaria Solymászt Klub. A feladatok vitárogást voltak előttem: összegyűjteni azokat a solymászokat, akik hajlandók szerveztekn, meghatározott keretek között solymászni, minden eszközzel felépíteni a szervezetet kívüli, illegális solymásztak ellen, meggyőzni a hatóságokat, hogy a természetvédelem és a hatóság érdekeit jobban szolgálja a szervezet solymásztak. Ehez olyan szocialista összeköttetésekkel kellett keresnem (na ez a löbözésnek hívjuk), akik nyitlan, vagy baroktan támogatják a solymásztak ügyét. Szeretném kiemelni, hogy a solymásztak legalizálásának történetében kiemelkedő szerepe volt a magas szintű támogatónak. E nélkül a solymásztakot hazánkban is véglegesen eltöröltek volna.

Elsősorban mint vadászati módnak az elismertetését kellett elérni. Hiába voltak jó személyes kapcsolataim – mint vadásznak a MAVOSZ Post Megyei Intéző Bizottságával, vagy a MEM Vadászati Főosztállyal – ezek az első lépések megtelekezés kevéssé segítettek. Keresnem kellett olyan kapcsolatokat, melyek a legfelsőbb szinten el tudják érni, hogy foglalkozzunk a solymásztal. E kapcsolataim révén, nem hivatalos csatornákon keresztül, sikerült előttanni a solymásztak helyzetét és jövőképét bemutató levelet a miniszteri, illetve miniszterhelyettesi szintre. Többek között e levél hatására született meg a solymásztak gyakorlatának az engedélyezése és jöhetett létre a MAVOSZ



Részlet a budapesti Vadászati Világkiállításra (1971) – Buder László, Dékány Péter, Bogvai Frigyes.

Solymászt Szakosztály.

Nagy lendülettel indultunk. A MAVOSZ Post Megyei IB-hoz kerültünk és onnantól én a szervezet a mi ügyünkben nem sokat tudott tenni. Volt hivatalos helyiségünk, klubnapok, új beszámolók tartottunk, ápréluk kapcsolatunk Ausztrálával és az NDK-val. Azonban a vadászati és ragadozó madár tartási problémáink jogi rendezésében nem tudtuk segíteni, ezért javasolták a MAVOSZ főtitkárnak, hogy szakosztályunkat szentesse meg.

feszékterképezési program kidolgozásával.

Megléteésünk megváltozott. Közvetlenül a MAVOSZ IB hatáskörébe kerültünk, tevékenységünk a MAVOSZ központba helyezték át. Dr. Irtványos Mátorné segítségével, Beregszászi György mellett sikerült megnyernem dr. Koller Mihály MAVOSZ főtitkár határozat támogatásait is. Féljövőkünk igen látványos volt.

BF: Melyek voltak az első kézzel fogható eredmények, lépések a legalizálás útján?



Dávid Anglián.

eredmények, lépések a legalizálás útján?

BF: Az első solymásztevékenységünk, az első hivatalos közös vadászatonk, a vadásznappal való felkérésünk és részvételünk, melyek nagy elismerés és megerősítővélet jelentek számunkra. Legnagyobb eredményünk tartom, hogy sikerült megszerveztem és lebonyolítottam az OTVH egyes szaktanteri megköszönése aláírása is az első magyar, államiag elismert és elfogadott solymásztanfolyamot és solymász vizsgát. Tematikája mind a mai napig a magyar és a szlovák solymásztak alapját képezi.

BF: Elindultú látszólag a szekér, a külföldi kapcsolatok is építétek, mégis megtört a lendület...

BF: Nemzetközi kapcsolatainkat elősörben az NDK-ból, a szlovák, valamint a lengyel solymász szervezetek vezetőivel erősítettük. A hasonló társadalmi berendezkedés ezeknél az országoknál

lehetőséget biztosított így összehangolt, szorosabb együttműködésre. Ennek az együttműködésnek a körvonalait közösen alakítottuk ki. E szervezetek vezetői (Werner Rost, Wladaw Lesnicky, Marian Hvan) egyetértéssel együttműködési elkötelezősémével. Szóval tényleg úgy látszott, hogy révbe ért a magyar solymásztak...

Ekor szűletett meg az a bizonyos cikk Szentendrey Géza közreműködésével, amely az egész magyar solymásztak legalizálás megköszönését, mintegy illegális, orvvadász szervezetnek minősítve mináket. A botrány akkora volt, hogy amikor az NDK-ból egyeztetni tárgyalásosított beszámolót küldöztem, a MAVOSZ központba is megküldöztem. A cikkhez a kamis információt az OTVH egyes solymásztatellens szaktanterekről származtak. A viszony dr. Koller Mihály és dr. Rakonczay Zoltán között úgy megromlott, hogy miniszteri szintű leküzdése volt szükség. Végül Koller Mihály álláspontja az volt, hogy ha az OTVH jobban tudja a solymásztak ügyeit, akkor vegye át. Így született meg a döntés, hogy a megalakuló MME-be átlép a Solymászt Szakosztály. Az átlépes feltételeiről folytattam tárgyalásokat a Szakosztályt én képviseltem. Végül a solymászok számára elfogadható megállapodás született. Így lettek alapító tagjai az MME-nek.

BF: Hogy dolgozta fel a tagság ezt az átigazolást? Gondolom a lépések akkor is voltak eltérők, mint ahogy mostani egyesületi vállalkozások is.

BF: Természetesen az MME tagságunkat sokan ellenéztek. Én akkor úgy gondoltam, hogy a ragadozó madár védelmi tevékenységünk, jól működő szakosztályunk, kiemelkedő ismertetésszerű tevékenységünk és szervezeti tapasztalataink elegendők ahhoz, hogy sikeresen tovább működésünk. Tagjaink egy szakosztályt és egy helyi csoportot (I. Helyi Csoport) alkotva igen hatékonyan működtek. Ragadozó madár védelmi munkánk elengedhetetlen dőkeletben sikerült dr. Jantich Mihálynak előkkel és Szentendrey Gézával előkkelhelyettesnek megnyernem.

Hadd ragadjak ki néhány példát az 1974 március és augusztusa közötti időszakban végzett munkákból.

- i) Tagjaink 522 ragadozó madár felidézési adatot jelentettek be nyilvántartásunk számára.
- ii) Öt fokozottan védett ragadozó madár fészéknek kérték a hivatalos védelmet és utólagos premizálását. A védelmi eredményül járt.
- iii) ragadozó madárart helyreállított vissza a természetbe.
- iv) Két kereszen fészék folyamatos őrzését

szerveztek meg és vettünk benne részt.

- v) Ismertetésszerű előadásokat tartottunk Közégső. Oladón a vadászok és vadásztervezők részére, a Magyarországi Hírszemle, az ELTE biológus klubban, a MOM művelődési házaiban, a Kézai Klubban, stb.
- vi) Hat cikket jelentettünk meg szaklapokban.
- vii) Munkáinkkal kapcsolatban az MME Elnökségétől több elismerő levél érkezett hozzánk. Pl. dr. Jánosy Dénes, az MME előkke írtva: „Hasonló ádmozni érdemteltem arról, hogy a ragadozómadárvédési és Solymászt Szakosztályt alakítsa és működtesse milyen példászerűen fel és folyék.”

BF: Az első akadályt sikeresen vették, az MME-n belüli solymásztak fejlődés megkezdődött, de hogy folytatódott?

BF: Ez az idilli állapot azonban nem tartott sokáig, sajnos. A solymásztak ellenzői szemében első száni közönségszűnik számítottam, hiszen nem voltam fiókoltam annak újiból feloldódása, felújítottatása. Azt gondolták, ha felidéztem, akkor a solymásztakot is be tudják szüntetni. Az első komolyabb támasz az volt, amikor az MME akkori főtitkára, dr. Sturbot István, a Madártartási Intézet mb igazgatóját – mivel a fészékmegfigyelők részére kiosztott távészolék az ország különböző helyeire, ráadásul terepért, 8 napon belül nem lettem összegyűjteni – feljelentett „társadalmi tulajdon hárdán kezelése” büntet előkvetését. Ez akkor a házarállás után legbonyosított büntet volt. Távirányilag rendelkeztem be a rendszere, majd állítással ellenőrzésére telefonon rendelkeztem a Dobner Lajos, szakosztályunk akkori gazdasági vezetőjét. Tisztáztuk magunkat és a feljelentés alaptalanságát, de az eljárás nély nyomokat hagyott bennem. A MAVOSZ-ból az MME-be való átlépésünk egyik feltétele volt, hogy az MME-től 15.000 Ft támogatást kapjunk. Mivel ezt nem tudták teljesíteni, helyette kaptunk tartós használatra 5 db távészolék. Ezek a távészolék voltak a feljövőkésítésben szereplő társadalmi tulajdonok.

A második támasz már komolyabb volt. Az MME akkor hozta létre a TÁSZÁ (társadalmi ellenőrző szolgalát félét), melynek vezetője dr. Orosz Miklós szervezőségi kb. idő múltával úgy kezdett működni, mint az ÁYH. Meghívtatásomra tervet dolgoztak ki. Ennek kivételében jó alanyuk bizonyult Péter Imre (kezdi) solymásztársunk, aki nagyon megérződött, mert a palotasi közös vadászati nyilvántás megfogalmazta. Ugyanis ő a kétség solymásztára vadásztevényt hozott magával, és az

előzetes felszólítás ellenére a szállásunk melletti tavacsárról leföldözött a diszkrét odahelyezett szinyazott vadakészlet.

Az eljárás során a rendőrség emberének tündéte fel magát. Orosz Miklós segítségével mináig valamelyik rendőrségi telefontól a nyilatkozatokat próbált kicsikarni, hogy én a nemzetközi kapcsolataim csupán madárcepszempész álcázására használom, stb, stb. Akik régebben ismertek, azok mezeven elütszították és tájékoztattak tevékenységéről. Ezt tette Dékány Péter is. Nem hivatalosan így Péter is a madárcepszempészé gyantítottak listájára került. Erről persze nem hivatalosan a helyi rendőrséget is tájékoztatták. Egy kis városban erőteljesen hamarosan mindenki értesült. Péter teljesen összmomlott. Ráadásul még az év nyarán nély vadakészletet Albert Báhnos barátunk az NSZK-ból Péter Imre bejelentése alapján, a határon kosáját – családjá legnagyobb dobtekerére – tarabakra szűltek.

folyadt, mert gondolom, ez a régimohadárát meg nem teljesített ki.

BF: Nem bizony! Hamis vádjaiat nem tudták bizonyítani, de a botrány megpróbáltatásait előkünk, Jantich Miklós nem tudta elviselni, ezért lemondott. Számunkra nem a legjobbak.

Mivel első támaszunk nem jártak sikerrel, felgyűni előkkel indítottuk ellenem és követtem munkatársaim ellen. A legnagyobb problémát az volt, hogy beszereztem több hajat. Az MME-be való átlépésünk rögzítő megállapodás alapján szakosztályunk jogosult volt 15 db haját beszerezni. Én ezt az MME-n keresztül megkéröztem és kioszoltam kiemeltt. A tartási engedélyt is megkértem és meg is kaptam a tagjaink számára. Utólag kériék számomra, hogy a 15 madár beszerezést engedélyző állatós érvényü megállapodásunk mellett, miért nem vártam meg a kondárt beszerezési engedélyt, mely a mai napig nem érkezett meg.



Vidkocsapadás. (Líratémet – Bogvai Frigyes)

BF: Éz ismérés számomra, mert amikor Albertnél vadkészlettem, illetve amikor ő volt nálunk, ez az eset mindig felbecsülendő, és Péter sem tudta elfejteni halálját, ezt kamísihatom. Sőt az elmúlt néhány évig is minden, Albertnél származó csoport és küldeményt felbonvta, és sokszor hányszor kaptam, kaptuk meg Péterrel és Tóth Jánival. De

Vártsem volt tovább, hogy a beszerzési költség megtrirécső – az első idűszak gyakorlatának megfelelően – 300 Ft-ot fejtettem be solymásztánk pártánda madaranként.

Ezzel a csalétkünyvimmel az indoklás szerint a következőket követtem el: „... ugyanis a Szakszisztály által végzett jövőkésítési fészékterképezési alapján az OTVH, mint az MME feljövőkésíté szerve a Pvk. 77-k pontja szerint: a Magyar Népköztársaság állami, társadalmi és gazdasági rendjét sérti, illetve veszélyeztető működtetése miatt az egész egyesületet feloszlathatta volna...”

Így lettem a Magyar Népköztársaság elülségéje! Az enyhítő körülmények között megemlíttem: „... Bogvai clvárs a Szakszisztályt belül foglyelnet tartott, határozatlan és fardatathatamlal végzete a munkáját.” Ennek eredményeképpen én megrosvában, a kollégium pedig figyelemzetben részesítétek.

A dológ igazi szépsége pedig az, hogy a Szakszisztály első megkösdött meg a felgyűni vizsgálat előt (!!) feljövőkészítétek.

A solymásztak és a ragadozó madár védelmet szűvelésztartók. A megrosvám következményeként néhány évig nem lehettük tagjai a Haraszti László

megkaptam, Erdélybe kellett utaznom solymász barátainhoz (Antal Lacinhoz és barátaihoz). A madár nevelését a legjobb kezre, édesanyjára bízom. Majdnem két hét múlva tértem haza. A solymász asztal szélén ült és segített filizni' édesanyjammal. Ahogy beléptem, önök ropult és mint régi ismerőst köszöntött. Ez a barátság és kedvessége 12 évig megmaradt. Mivel dolgozó öreg korcsoport senkinek nem volt, szakbányók és eddigi tapasztalataim alapján időmoltoltam. Hogy megértesd, sokat röptettem, önállólaghoz szoktatam. Mivel általában magas kondícióban röptettem, először mindig hagytam, hogy kiröpülje magát. Ha volt rá lehetőségem, 2-2,5 óra is repült, azután behívom és jöhetett a munka. Sok gyönyörű élményt szereztem nekem. A ceglédi vadászterületemen nagy élvezetet hoztak a szárazság és a hűvösök.

1968-ban, amikor együtt solymásztam Hans Bruch barátommal, felfedeztem élményt nyújtott a solymászcsoportunk látványos facápédzserővel.

Dzsigi családtag volt. Szélsőséggel, kedvességgel, intelligenciájával mindenkét elbávitott.

De változott a világ! A solymászat ügyei a MAVOSZ-on belül rendeződni látszottak. Továbbá jelentett az öreg madár kultusz megteremtése. Mint oly sok mindenkiben, ebben is példát kellett mutatnom. 1971 a Vadászati Világkiállítás éve volt. Ez évben is központi madárbeszerzést szerveztem. Székely Attila Somogyból biztosította a hegyeket. A főlhozott madarak közül volt egy kölsőbb, amely már kiröpült a fészekből és az ágat rőtök el alatta, úgy fogták meg. Ez a madár tetszett meg nekem. Ő lett Szofi. A kezdeti nehézségek után megkedveltük egymást. Jól dolgozott együtt Lilivel, a vízimámmal. A nappalok rövidüléseivel egyre kevesebb idő maradt a röptetésre. Egy-két közérzés, azután a kutyá máris kereszthette a fiesztát. A szakmányt néha menkedt meg. Néha bizony előfordult, hogy a heffő sötétségben Szofi nem talált meg. Másnap reggel azután imadkozottam, míg teli begygel hajlandó volt leszállni a fűről.

Solymásznánk részre, hogy összehovácsoldjanak, több közös vadászatot szerveztem. A kompetenciám terhére a ceglédi vadászterületem, dr. Garay Lajos barátommal és patronusainkkal. Pabolson, a Jászokéi Vadászterület megközelítésénél, majd később dr. Bóka Imre barátom vendégvezetését élvezhettük Abádszalón. Szofi mindig kitett magáért. Nála több vadat egyik madár sem fogott. Nem egyet, mindenkéi gyönyörködésére, igen látványosan. Ő volt az első hegyi, amelyik letűt. Sajnos 5 év után

meg kellett Tőle váltanom. Munkaköröm nem tette lehetővé, hogy rendszeresen röptessék madarat. Ekkor Dékány Péterné ajándékozta. Fél évi kioldás után igazi jó barátokká váltak. Péter is élvezhette Szofi klasszikus vadászáit, sőt barátságuk úgy elmélyült, hogy sőt teli csikien a lakásban, mint egy jó kutyával, büjösöké játszottak. Négy év után egy teli tudógyuhlás végzett vele.



Szoifval Palotás, a 3. ficiéknak után, kisse megfáradva.

BJ: A madárak beszerzésén és elnokegés után az elnokegés után a vadászatok megszervezését is átörökítet kezdte a legális solymászat életében. Az első, palotási vadászot sikere maig visszazeng a régiók szavában, vagy hasonlóan a ceglédi vadászatoké is.

BP: A legális solymászat fennmaradása érdekében megpróbáltam elérni, hogy megfelelő a hivatalok elvárásainak. Bevezetttem a képzési madárbeszerzést, nyilvántartást, tartási engedélyk beszerzését és kiadást, valamint amennyire lehetett az illegális solymászatot is ügykezetem visszazoritani. De valamit a Szakszabálynak is adni kellett tagjai részére... Sajnos a hatóságoktól maximum jóindulatot, évi hozzájárulást kaptam. Ezért, hogy a tagjaink élvezni tudják a legális közei

solymászat örömit, solymászársaimat a ceglédi vadászterületemre hoztam meg néhánytagot, térítés nélkül. A mi vadászterületünkben a solymászat gyakorlásának a feltételek házi szabályzatunk az ide vonatkozó törvények megjelenése előtt szabályozta!

Majd évadnyitó vadászatokon vetnik részt, amiért cserébe vadászati lehetőséget szereztem. És szereztem olyan ónzatlan patronusokat, akik meghozták, hogy ellenszolgáltatás nélkül vendégül láthassanak vadászterületükön. Ezek közül az első volt a palotási vadászot. De az új solymászmunkák szemléltetésnek a kialakításában, formálásában ugyanilyen nagy szerepet játszott a nemzetközi solymásztalálkozón való részvétel, majd az ezekről szóló vitésés előadések. Az öreg madár kultusz kialakítása, a ragadozó madár tenyésztés elindítása és ennek eredményei, a közös vadászatok rendezése,

nemzetközi találkozókra való társas részvétel, a rendszeres klubnapok és az oktatás megszervezése mind-mind az új solymászcsoportok szemléltetésnek a kialakítását szolgálta!

E munkámban hosszú években keresztül aktív résztvevő volt Dékány Péter, Duhay Gábor, Dobner Lajos, Szabó József és hosszabb-rövidebb ideig sokan mások.

BJ: Térjünk át a jelen időre. Az MME alakulásaiban, egyesületi váltásokban te is ott voltál velünk együtt. Azóta is sokan észrevették, hogy az elmúlt funkciók, tevékenységek változásokon személyile puzsot nem vállaltál el. Előszörben munkahelyi elfoglaltságokra hivatkozva. Ennek ezek ez volt az oka, vagy más is?

BF: Én is azon a véleményem voltam, hogy szakosztályunk célre az önálló egyesületi válás felélelt. Részt vettem az elsőkégi előkészítő ülésen és az MME Elsőséggével folytatott tárgyalásokon. E tárgyalások emlékeztetést is én írtam meg, s irrattam alá. Hírszerűen Lászlókkal. Levezető elnökségben is kivettam a részem, amikor a tárgyulánkban dönteni kellett az MME-ből való kiválasztásról és önálló egyesületi válásunkról. S így keztem az új vezetőség választását demokrátiás körök között lebonyolítani. Később is több vezetőségi ülésen vettem részt.

Valóban munkakörülményeim megváltozása nehezten nem lehetne számomra, hogy aktív rész volt az Elsőség munkájában, azonban a nemzetközi találkozók lebonyolításában mindig kivettam a részem.

Te is tudod, hogy a Szakszabályunk legutolsó Elsőségének néhány tagúval nézeteltérés volt. Akkori elnökünk, minden felhatalmazás és jogalap nélkül, a Szakszabályt megváltoztatni akart, azonban a nemzetközi találkozók lebonyolításában mindig kivettam a részem.



A labodi évadnyitón Dzságyél.

jegyzető módon visszavontam a tartási engedélyemet, majd a TVH bünvádi eljárás indított ellenem. Madaram a rendőrség hatóság közreműködésével lefogták, majd jogszabály szerű módon, a vizsdatári elrendelő államtitkári határozatot meg sem vartam, az elnökkel testvére által vezetett intézményben elhelyezt madarat szabadon engedték. E tünában hadd idézzek a KTM Közigazgatási Államtitkárának 5278/94 sz. határozatából!

...A Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Természeti Hivatala által megadott eljárás során hozott TVH-1700-94, TVH-1700/294, TVH-1700/304 és EYV-1127/93 sz. határozatokkal megismerve.

Az eljárásban lefogták és a rendőrségtől a KTM Természeti Hivatala által átvett C-286939 győrszámú madaram, a Bogyai Prigyes tartására jogosult részére történő visszazorgóllatást elrendelőm."

Ennek ellenére madaramat a papírok szerint elengedték...

A Közigazgatási Államtitkár határozatát az MME Elsőségbe írtam megmutatta, de a pert elvezette egy megosztásért mentek a határozatban foglaltak... úgyemleges tartónak a költésgeiről sem jögeszül az Egyesület, vagy Szakszabály nyilatkozni. Az iratok alapján a Szakszabály nem ügyfél, nem érdekelt fél... A madár elközbizára jogalap nem volt... A KTM-TVH eljárás és rendelkezési súlyosan jogszéttek, jogalap nélkül a madár visszazorgóllatásának elkerülésére irányultak."

A Fővárosi Bíróság ítéletének indoklásában külön kenneh... Súlyos jogszétés valósnít meg azoll is, hogy az ügyben érdekelt olperszi beavatkozó

(Bogyai) fogja az eljárás során sorozatosan megsérültte. Jogorvoslati jogot nem kapott, és az eljárást tovább folytatva fellebbezését is eltekintette. Illetve he sem várva a vizsgálat teljes lezárását a madár szabadon bocsátásának az elrendelésével késsz helyzetet teremtetek."

Hát ezt a súlyos jogszétési folyamatot, valamint azt az élményt, hogy kizáratam civél és formahabban előtűnt rendőrkkel karöltve a természetvédelem teljes szakemberei - több kocsival jöttek, hogy nagyobb legyen a felhajtás - körültekintés és madaramat lefogták, előnkünk lemondó nyilatkozata indította el. Érlekes, hogy ez a nyilatkozat a Szakszabályunk iratárába sohasem kerül! Ez a több évig húzódozó ügy természetesen sok mindenhez megváltoztatva a hozzáállásomat...

BJ: Vigyél szeretnek a terveidről, esetleges változatról kérdéni, melyek reményeid szerűen az elkövetkező években megvalósulnak.

BF: Nemcsak a Balatonfelvidékre költözök, közelebb a természethez. Úgy gondolom, hogy még egy évbe belkerül az új ház és kert befejezése. Utána szeretném megírni azokat a már humoros eseteket, amelyek velum mint solymászárral megesték. (Csak írtékülköp. Kéne a határban, Meskóit solymosnó loptam, Solymászárral megestélyiben és melegtötben, A hercegűn a labamra lép, stb.)

Természetesen vadászmadár tartást is tervezem. Te is tudod, hogy legkedvesebb madaram a keresztenc. Rendem megírtem, hogy ismét keressem röptéshekk!

BJ: Közönműn a beszélgetést.

BF: Közönműn én is nektek, a Magyar Solymásznokok az elismerést.

Adalékok a magyar solymászat történetéhez: 1956-1963

BOKGYAL PRIGYES

1956 oly sokomondert először világra magával ragadta a második világháború után ismét magára találó solymászatot is. A két világháború közötti és az '56-ig terjedő időszak solymászatát két kiemelkedő egyéniség, Bástyai Lóránt és Lelovich György több maradványát örökölték. Annyit eltehető, hogy fészekből egy sokat tudunk meg az ijkori magyar solymászat kialakulásáról, szinte alig tesszük említést azokról a kiemelkedő, közismereti egyéniségekről, akik

ifjabb korukban szervezőlegesen útköz a solymászatot. A teljesség igénye nélkül, de bíva abban, hogy mások folytatni fogják e névsort, emlékezzünk meg néhányukról:

Prof. Dr. Fábián Gyula (f) (GATE Állattani tanszékének vezetője), **Dr. Foror Tamás (f)** (Fővárosi Állattér Madaraszabályának vezetője), **Hj. Jilly Bertalan (f)** (kynológus a Vadászokny

idomlása c. könyv szerzője), **Prof. Dr. Kárpáti István (f)** (GATE) Növénystani Tanszékének vezetője), **Dr. Pátkai Imre (f)** (Magyar Madártani Intézet igazgatója), **Dr. Szederji Ákos (f)** (Fővárosi Állat- és Növénystani igazgatója), **Szidnay László** (Országos Trófélabíró Bizottság elnöke), **Szighethy Kálmán (f)** (MAFILM gödöllői telephely vezetője), **Dr. Tusnády Győző (f)** (Keszthelyi Agrárudományi Egyetem Állattani Tanszékének vezetője, a MAVOSZ Ragadozómadar-vedési és Solymász Szakszabály elnöke. Disszertációját a Solymászat tárgyköréből írta Lelovich Györggyel közösen.)

1957-ben „disszidált” Bástyai Lóránt a magyar solymászat közismert vezetője és '56-os eszlekedetek egy évre intermálk Lelovich Györgyöt. A solymászat szervezte megszűnt. Felzárólták az akkori solymászat alapját képező solymásztelpeket, ahol néhány profi solymász a halastavaktól tartotta távol a falánk genélfeket. Ezek a hivatásos solymásznok foglalkozásuként gyakorolhatták a klasszikus, lehtörtől özött gémvadászatot.

Bástyai távozásával - aki addig a Budapesti Állattér Madarászabályt vezette -, megszünt a budapesti solymászat körözója is. Általánoslag az állattérben bevezették el madaramat a felszámolt telpek hivatásos solymászi és Lelovich szabaddulástig fit kapott elhelyezést szűri sasa is. Itt volt szerencsém megismerkedni a felszámolt telpek néhány hivatásos solymászárral, az a velük kapcsolatban álló amatőr solymászárral.

Maradvány élményt jelentett számomra, hogy ha csak oly rövid ideig is, de találhattam Finta Dánielt, aki precízjésű, alaposágával, minden részlethe kiterjedő figyelmével tűnt ki a hivatásos solymásznok közül. Közén hordtam gyönyörű öreg vándor-szömet, ettem Lelovich szári sasát, mely utóbbi nem teljesen egy ifjone solymásznak való feladat volt. Megtapasztaltam, hogy a solymák helyiséget naponta alaposan ki kell takarítani, föl kell sikálni, vagyis egy rövid ideig nas lehettem a profik mellett. Itt vesződt örökre belém, hogy vadászmadarainkat mindig figyelmesen és szakszerűen kell lekölni. Ugyanis egyik nap Patay Laci rosszal kötötte le fiatal jogi hegyjűt és az elzárhadára meglötte az egyik öreg vándorsolymást. Itt találkoztam először Bástyai Lórántal, akkor még nem tudtam, hogy az egy életre szóló barátság kezdetét jelenti.

Az élet azonban ment tovább. Az egykori hivatásos solymásznok, hogy megjelenek, más polgári foglalkozást kerestek. A legtöbbjük a solymászatot is abbahagyta és az élet más területen ért el

solymászmesterhez méltó eredményeket (pl. Finta, mint kvaszó grafikus). Az amatőr solymásznok - akik eddig a solymásztelpekre és a budapesti állattérre támaszkodtak - igyekeztek az új helyzetet alkalmazkodni, ha szerencsés körülmények között is, de a solymászat gyakorlati. Az állattér továbbra is a solymászat egyik körözója maradt. 1957-59 között, hosszabb-rövidebb ideig itt dolgozott Beregi Lajos, Simon György, Galambos József, Szűcs László, Hajdú Lajos és '59-60 nyarán Duhay Gábor is. Gyakran megfordult itt „Krampusz” Krompuszky Attila is. Az állattér kapcsolatot legtovább Szidnay László és felesége tartották. Öreg him hajjuktól az állattér egyik kifutójában elhelyezett ötökn tartották, a naponta viták röpteni a városligete, mely az állattér köré csoportosult solymásznok egyik kedvelt (megmaradt) gyakoroltélete volt, nem kis számkorúsáram az ott sétálóknak. Laciék hejja figyelmzett, jó madár volt. Sok örömet nyújtott a solymászatban, azonban igen heves kézzeszálított nem egyszer könyveket csaltak az ifjú solymászfészek szemébe, mert az erős solymász kesztyű gyakran vékonykán bizonyult. Később egyik tojó hejajuktól is láthatták a litogókat. A kifutón a kövölköző filarok voltak: „Nyúlászó hejja”, „Fácánászó hejja”.

Mivel 1956-tan a solymászat szervezete is megszűnt és a solymászat addigi keretei sem maradtak meg, néhány amatőr solymász és egykori telpei solymászmester megpróbálták a solymászat legális elismerésért újrászervezni. Az alakuló ülésnek némelyikén én is részt vettem. Ezek a közelműnyezések azonban nem vezettek eredményre, pedig a szervezők mindenké megpróbálták, hogy a solymászat újra legális sport léhszen hazánkban. E lelkes solymásznok közül sokan nevet már a feladás homályja borítja. (Akkor még emlékszem: Borbély István, Czuják Péter, Patay László, Pál Dániel, id. Pusás László, Rajnik Ferenc, Várady Emil...)

A solymászat szervezeteinek és a solymászat jogi elismerésének azonban három fő akadálya volt:

A solymászat 1956 előtti vezetője, a közismert és elismert Bástyai Lóránt disszidált. Ez akkor az egyik legnagyobb bűnének, a haza és a fenálló társadalmi rend elúrálásának számított.

Lelovich Györgyöt, a másik internet solymászcsoport 1956-os eszlekedélelteritették.

A solymászat újrászervezéstől az előző időszak szervezeti felépítésének a plákija lehogyt. Új szervezetek válnak át a solymászatokhoz és ezek, valamint az állattér köré csoportosulva képzették el az új, legális, amatőr solymászatot.

E három alakulást hámszékre önmagában is elegendő innék lett volna alkotni, hogy a solymászat szervezete az újraszervezés kudarcát valjón, de így együtt teljes egészében lehetetlenülte az. Ezt akkor sem a szervezők, sem mi, az alakuló gyűlések résztvevői nem ismerték fel. Mivel legális solymász szervezet nem jött, nem jöhött létre, az '50 évtől solymáztársaságok, egyesületek kivételével eltűntek – visszavágtak.

A hivatalos szervek a solymászatot, mint vadászati módot nem ismerték el, tehát aki madarral vadászott, az a jog szerint orvadásnak minősült. Az egzisztenciával rendelkezők között egyre kevesebben vállalták ennek a kockázatát. Néhányan, az állatkertben dolgozók, hivatásos és amatőr vadászok személyes kapcsolataik révén, ha szerényebb keretek között is, de tovább őrítették a solymászatot.

Ezzel egy időben, szervezett, irányított, és megfelelő példamutatás nélkül alakult ki az új amatőr magyar solymászat. Ez az új generáció többnyire fiatalokból, tanulókból állt, akiket megbívtak a ragadozó madarak és a solymászat szépsége. Néhányan az '50 évtől generáció amatőr, vagy hivatásos solymásztól mellé csapódtak, de többségük könyvekből vagy egyenlőtől ügykezelést elsősor a solymászat mesterségét.

A kezdetben szétszórtan tevékenykedő ifjú solymászok (többáguk még tanuló volt) hamarosan egymásra találtak és kis solymásztársaságokat képeztek. A madarászásról nem előzött gondolat, hisz ekkor még az intézményi diavetítés időszakát élte. Minden amatőr és hivatásos vadász, illetve erdész közelebb volt a dűvák iránta (a ragadozó madarak dűváként számítottak!). Az „eredményeket” évente kiértékeltek és ez volt a vadászok munkabérlésének egyik szempontja. Ittették őket puszkával, mérlegel, csapdával. A tudományos szakemberek pedig versengtek, kinek van nagyobb ragadozó madár tojás gyűjteménye. E gyűjtemények legkevesebb darabjai a sorozatok voltak (egy-egy ritka ragadozó madár faj valamelyik pártjától a fészékfeljárásig összes tojásait tartalmazó begyűjtőket). Ekkor a ragadozó madár védelme még csak néhány hivatásos és amatőr madárvédő harcabbója volt. A peszticidek környezetszennyező hatásáról akkor még tudományos cikkek sem jelentek meg. Az elpusztított ragadozó madár mennyiséghez képest a solymászok által begyűjtött madarak száma elenyésző volt. Aki kért, solymára, sasra is kapott tartási engedélyt.

A solymásztársaságok először olyan solymászok

körül alakultak ki, akiknél lehetőség volt a vadászmadarak elhelyezésére. Az egyik legelőbb talán a legnagyobb amatőr csoportosulás Kálló Ferenc körül alakult ki. Böven volt hely a madarak számára, a Sas-hegy oldalja jó röptető hely volt és a Gyacella telepi laborozás jó lehetőséget biztosított a madarak beadására, a baráti kapcsolatok elmélyítésére. A Kálló-féle csoport legstabilabb tagja és Feri talán legközelebbi cimborája Simon György volt. Híres him keresője 150-szer vágott keményen a bábura. A Nagy testvérek közül Laci (Bonyai) és Ernő volt szenvedélyes solymász, Pistát és Gáborot csupán megértette a solymászat szépe. Egyes solymászok voltak Lámber János és Pista. A fészt Gyökössy Zsombor és a később vadőrként dolgozó Szvoboda Attila alkotják a magot. A csoport összetételét színesítette Lehmayr Judit, Németh Ági és Mari.



Gyökössy Zsombor a tatabányai solymászbemutatón 1963-ban, sólymirtárogcival.

Az én rövid állatkerti tanonckodásom alatt, után megismerkedtem Virágh Árpáddal, aki közismert amatőr solymász volt és közeli kapcsolatot tartott fenn a hivatásos solymászokkal is. Nemegyszer időmért solymással segített ki Bátyuit és Löwlichot. Őt egy kisút küszöbéről kell bemutatnom, egyézt mert nála tanultam meg a solymászat alapjait, majd oly sok csinált-bizit, s az állatok idomításának mesterségét is. Másrészt később mind a solymászok, mind a filmpályán emberek egyre elmarasztalóbban nyilatkoztak róla. Kenérvét forgatószó szakembereket kereste. Igen teltségess solymász volt. Ezen túlmenően kitűnően értett az állatok idomításához, jó érzéke volt a fészekkereséshez és koránan egyik legkisebb solymászbemutató volt. Sokan tőle tanultak a ragadozó madarak leggyakoribb fajtáiról. Hogy a solymászat költségeit előteremtse és családja anyagi helyzetét javítsa, sok filmben vállalt állatidomítást. Alna

volt, hogy egyszer itt is híres állatidomítóként emlegettek majd így tanulm meg kis vörös vércsű mellett és után oly sok állat idomítását, hisz sok filmet együtt készítettük fel azokat, nem egyszer közösen vettünk részt a forgatásokon. Idomítottunk sólymot, hejt, karvalyt, réti sast és vércsét, kasszék, tésztét, koryát és kutyafalkát, csókát, hollót és nyálmadarat, szarkát, őzszapót, galambot, tyúkot, menyétet és hermetit, ha kellett vidrát és halat. Tehát mindazt, amire a játék- és természetfilmben felkértek. 1959-ben több ifjú solymász bevonásával (többek között Kálló Ferencvel és solymásztársával) én is részt vettem az *Álmig a tavasz újra eljön* e természetfilmet elkészítésében. A filmet a réti sast

irgacsmezőről, egy régi solymászbemutatót én szerveztem be. Ezt követően a Veszprémi Megyei Idegenforgalmi Hivatal támogatásával és szervezésében 1960 nyári közös solymászbemutatókat tartottunk a thányi óvár tetőjén két héjjával, öt keressennel és Basával, az előbb említett réti sással. Ez igen nagy munkát jelentett, hisz a madarak napi röptetése, a tömeghez, koszműzök való szoktatása a nyári kánikulában igen kemény fizikai munka volt, és még el kellett találni a tan- és takarmányállatok felkérését. 1959-ben több ifjú solymász bevonásával (többek között Kálló Ferencvel és solymásztársával) én is részt vettem az *Álmig a tavasz újra eljön* e természetfilmet elkészítésében. A filmet a réti sast



A thányi solymászbemutatón 1960-ban, Basával és Rev-el.

orjási madár összekusztolt, süvítő szármakkal zuhan le hívására, majd szárnyait szétterítve szinte lekötő pulzással landolt kesztyűfőzőn. Háiba volt a nagy siker, háiba volt Zákonyi Pali bási támogatása, a természetvédelmi hatóságok a bemutatást betöltötték.

Nála találkoztam először kútföldi solymászzal. Volt szerencsém megismerkedni dr. Ottó Sávra úrral az Osterreiches Fallner Bund akkori elnökével. Bízán mutattam be másodszorra több vörös mérget, aki néhány perc alatt fejtem fölött tünöbe ment, majd függőlegesen zuhan le a tőzfűhára és bemutatás közben tudományait az asztalra sem látott, misélt fordultas dugdugható való ropulást.

Kapcsolatom Virágh Árpáddal 1963-ban megromlott. A hazai és kútföldi solymászok még sok-sok éven keresztül tartották Árpáddal a kapcsolatot, tanultak igen nagy tudásból. Annak ellenére hogy igen sokan tanultak Tőle, sokan ismerték, egyre jobban elszigetelődtek. A szervezett solymászat létre-



Rádósi Áki dugdughatóba vágott a bábura.

hozásában nem vett részt. Személyisége megváltozott, csak negatív hírek érkeztek felé. Az ő nevéhez fűződik az utolsó bizonyított vándorsólyom fészek megtalálása (a Bükben). A párt három éve keresztül (1960-62 között) én is megfigyeltem. Néhány Pásztor József solymásztársammal ennek a pártnak a fészekeléséről készített dokumentum értékes szövegét. Ebben az időben rajtam kívül a csoporthoz tartoztak: Brada Miklós, Berényi István, Pásztor József, Gróf József (Sityi).

A Városigetlen gyakorló solymászok hatása nem maradt el a liget mellett lakó fiatalokra. Néhányan közülük is elkészítik a solymászatot. Legtovább Dufay Gábor és Bárd László őrtek e csoport. Ennek a csoportnak tagja volt még Balázs Piri Andor, Petrovics György, Kádler Nagy Gyula, Lakatos László. Mellette Balázs László, Plesovszky János, „Guli Gyuri” és környékén lett solymász Berkesi József is. Itt láttuk, bár ekkor már nem solymásztak a Váci Klub hajdani tagjai, a Nagyvácsomói Napok szereplői. Szvoboda Attila és neje Lehmayr Judit. E kezdetek kiemelkedő egyénisége volt Székely Attila. Hamarosan én is egy solymásztársaságot központi alakításra hoztam. Később, mint igen tehetséges hivatásos vadász

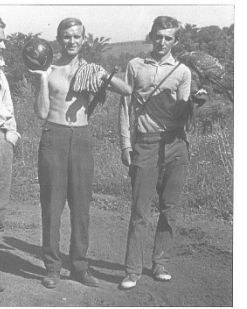
öröghítte a solymászok hírnevét. Egy rövid, talán jelmondat Bergszékai György *Honap alatt* e könyvében olvashatunk róla. Baráti köréhez tartozott Krompayk Attila, Solobodai Ernő, Gronek Pista, Vác és Leányfalu környékén Galambos József, Vancsó Géza, majd Dékány Péter és a vadőr Elischer László voltak a solymászat központi figurái. A pomázsi réti is vonzotta e kor solymásznai vándor fiataljait. Itt gyakorolták madarakkal pl. Káló Bandi, Kósa József (a későbbi híres gödöllői madész), Szabó Pista, Dűz László és e környékén élt, madarászott és festett Wrabel Sanyi barátom is. Nem szabad említés nélkül hagyni a hármashatárhegy repteret sem, hiszen itt majd minden budapesti, illetve környéki solymász gyakorolt madaral. Védői solymász csoportokról ebben az időszakban nem volt tudomásom, de a legtöbb fővárosi solymászok voltak védői solymászkapcsolatai is.

A jogilag én nem ismert, szervezeti háttér és irányítás nélküli solymászok egyre gyakrabban kerültek konfliktusba a vadászokkal és nem nézték jó szemmel a solymászat vadhajásait a madarattani és természetvédelmi szakemberek sem. Olyan, ma már egyszerűen túró problémák is megoldásra vártak, mint pl. a vadászmadarak szállítása tonnelőző-kezdési eszközökön. A személyautó olyan ritka volt akkoriban, mint a fehér holló. Mivel minden közlekedési eszközön halazt volt, azok hozzáféréstől, jöndulatától függött, hogy felszállhattunk-e a járműre vagy nem. A szervezőknek általában zsufozók voltak, az emberek csúcsidőben egymásra esinparzódva, fűrőkben legtek meg a



A thányi solymászbemutatón 1960-ban, Virágh Árpáddal.

lépéseken is. Jó ha egy lábunk és egy kapcsolódó kéznél juttat hely. Ilyen buszon vagy vilamoson csak jól behordott madarral lehetett utazni. Nem egyszer utaztam én is úgy, hogy hejamat magamban öleltem és két kezemmel óvtam, mint egy kutyaként, hogy a tömeg össze ne lapítsa. Egy-egy ilyen másfél órási utazás a városon keresztül a solymászt és madarát egyaránt próbára tették. A solymásznak nem kell bemutatni a hejték létesítési művészetét, ezért mindenkinek a fantáziájára bízom, milyen kényes esetek fordultak elő egy-egy szerencsétlenül sikerült utazás alkalmával. Kézen folytak a levelezések, tárgyalások a BKV-val és megszületett az új utazási szabályzat az utasok védelme érdekében vadászmadarát csak csőr- és körömvédővel lehetett tömegközlekedési eszközökön szállítani. A BKV jogszabályai fordítottak jogszövegre a sapkát és a béklyót. Akkoriban a hejték egyáltalán nem sapkáltak – ez újabb konfliktusok forrása lett.



Tűzteremben a vadőr vendégek voltak (Bogay Frigyes, Elischer László vadőr és solymász, Gronek István).

feltekinék az egysége, vadászias megjelölése. Egyre többen viseltek egységes kalapot, inget ill. felsőrészt és pantallót. 1962-63 tele újabb lépéssel vitte előre a magyar solymászat ügyét, Kiskunfélegyháza megalakult a Magyar László Solymász Klub, melynek szervezője és vezetője Mesárosy Antal volt a Herman Onó Solymász Klub nevében ön vittem részt az alakuló ülésen. Ezen időszakban már egyre több szálon kezdtek kialakulni a magyar solymászok nemzetközi kapcsolatai. Fontos esemény volt a magyar solymászok (Borbély István, Gyökössy Zsombor, Kálló Ferenc, Székely Attila) és a BKV közötti Solymász Találkozója. Az áttörést 1963 kora ősze hozta. Músinyi Antal solymásztalálkozót rendezett Kiskunfélegyháza határában, melyre 12 NDK-beli solymászt is meghívott. A szervezésben és a találkozó lebonyolításában a váci klub tagjai is részt vettek. A vendégek elszállásolása katonai lakószobákban történt. Az egyszerű, puritán körülmények ellenére a kitűnő idő, a környék legihesebb számadó juhászai által fűzött birkapajz és Sáros Józsa lovas lakóközösséjéből elküldött kávé, tea, s mindaz, mi solymásznak számít oltotta. E pár nap alatt tartós

solymászbarátokból költöttek. Itt ismertem meg Hans Sommer barátomat az NDK solymászat tehetség és tekintély vezetőjét. Sokan kötötték barátságát Lang Manfreddel is. Még ez év őzén hat magyar solymász (pl. Mosányi Antal, Németh Mária és Száckly Attila) részt vett az NDK-ban rendezett solymásztalálkozón. A héják mellett két keresztet és egy vándorsólymát vittek magukkal. Mosányi fiatal him béja egy faciat zskmányolt. 1963 nyarán Lovovich György és Kálló Ferenc egy kosztümös solymász lovasbemutatót vettek részét Dániában. Ennek az évnek számunkra legjelentősebb nemzetközi sikere az osztrák solymásztalálkozón való részvétel volt, mely megjelenésünkhöz, ugyanis Kálló Feri az egyik Dániában kinn maradt lovasfutó levelet kapott, melyet az AVH természetesen elolvast. Utólevélünk kiadása késett. Érdeklődésre a BM-ben meg tudtam, hogy Ferenc egyáltalán nem alkalom utólevelet nem. Igen sok utánjáróssal és néhány befolyásos ismerős segítségével sikerült az illetékes elvtársakat meggyőzőm, hogy Feri és a többi solymászt ne büntessék azért mert egy ismerős lovasfutó disszidált Dániába. Végül mindegyikünk megkapta utólevelét. Igen, a határon ki- és beutazókat már név szerint várják hennéket. A Hochosterwitz németközöri találkozó igen látványos és eredményes volt. Az osztrákok több légióval voltak. Mi fegyverkezett és jól vadászó madarakkal mutatkoztunk be a nemzetközi solymásztársulatunk. Későbbi nemzetközi kapcsolataink kialakítása szempontjából ennek a találkozásnak döntő jelentősége volt. A találkozó Kálló Feri egy szirti sas és egy vándorsólymát kapott ajándékba. A találkozó részt vettek Mosányi Antal a Magyar László Solymász Klub részéről, illetve Bograi Frigyes, Dáky Béla, Galambos József, Gyökösösi Zsombor, Kálló Ferenc, Vancsó Géza és Szabó

Attila a Herman Ottó Solymász Klub részéről. Szervezetten kívül Virág Árpád is jelen volt egy solymász szimpoziummal. A találkozón való részvételünk az 56 utáni magyar solymászat egyik kiemelkedő eseménye volt.

Hamarosan megszűnt a Magyar László Solymász Klub, Vácot pedig leváltották a Művelődési Ház igazgatóját. Ezután ott már nem biztosították számunkra klubunk további működéséhez a feltételeket, ezért azt feloszlattuk. A Klub pénzt közzévetnára egy közös vacsora formájában az akkori Szondi sörözőben fogyasztottuk el.

Bár a fenti időszakok tényekre, adatokra támaszkodva mutattam be az események sokszor aktív szereplőiként azok értékeiben óhatatlanul közrejátszókat személyes élményeim is. Azokban az években sokan solymásztak hosszabb-rövidebb ideig, így bizonyára előfordult hogy néhányuk nevével nem említettem meg. Tőlük elnézést kérek. Akik segíthettek volna a solymászművelődésben, legfőképpen már az örök vadászmezőken őrök a solymászatot. Sok esetben az emlékek is nagyon elhalványultak, volt aki nem tudtam elem, a bizony volt, aki szászser is megígerte, hogy a kért adatokat elküldi, de azok csak nem érkeztek meg. Szeretnék köszönetet mondani Duha Gyabornak és Simon Györgynek, akik sok segítséget nyújtottak a nevek és adatok pontosításában. Remélem, hogy néhány régi solymász vessi majd a feladatot és emléki, élményei papírra vetve átveszi a feladatot ezen idősök solymászatának történetét.

Bizom abban, hogy a jelenlegi jogilag rendezett körülmények között felöltött, felöltött új solymászmunkák értékei fogja azok munkáját, akik a legális solymászhoz vezető úton az első lépéseket teszik.

A XX. századi magyar solymászat alakjai – Rohony Lajos

ROHONY MIKLÓS ÉS BAGYURA JÁNOS

Rohony Lajos 1894 március 10-én született Szarvason, Rohony Sámuel hentes, mérsáros mester és Héz Mária gyermekéből. Tizen voltak testvérek. Egyszer fiatal korában kitartan a cipész mesterségre.

Bemutatták és részt vett a I. világháborúban, ahol felfüggetlést. Nyg évig volt hadifogoly Oroszországban, ahonnan súlyos tudgyulladással

tért haza. Betegsége következménye volt a későbbi állandó köhögése. Időközben megházasodott, három gyermeke született, Lajos, Zsuzsanna és Sámuel.

Már egészen kisgyermek korától kezdve szerette a halászatot, vadászatot, madarászatot. A háborúból való hazatérés, felgyógyulása után először madarászattal foglalkozott. Különösen értett a befogási módszerekhez. Cipészműhelyben külön kis

Pray György élete és munkássága

BAGYURA JÁNOS

Pray Mihály György 1723 szeptember 11-én Érsekújváron született alová édesanyja Pozsonyból csak rövid időre utazott. Az általános iskolát, majd a jezsuita gimnáziumot jó eredménnyel Pozsonyban végezte. 17 évesen kett év próbaidő letöltésére a jezsuita rend besei Szent Anna kollégiumba lép.

1743 őszén Nagyszombatra utazik, ahol bölcsészeti tanulmányait végezi, és ahol 3 év után doktorát avatják. Ezután Nagyváradon, majd 1747-ben Terenésben tanít. A rend vezetői bizalmuk jeléül 1749-ben mint a pestéi és a retorika tanárát Nagyszombatra költözik. Alighogy elkezdte tanári munkáját, kezdte első irodalmi művét „A solymák nevelése és a solymással való vadászás” címmel. Barátai biztatására, mintegy folytatásként ír meg egy kétrészes könyvet a solymák betegségről és gyógyításukról május 1756-ban. Az elvezetnek lutt kéirat 250 év után került meg (az ezzel kapcsolatos kutatások eredményét lásd előző évkönyvünkben).

Nagyszombatban töltött tanári évi döntően befolyásolja későbbi sorsát. Ekkor határozza el, hogy kizárólag a történelmi tudományoknak szenteli életét. Különösen Schmitt Miklós biztatta e terve megvalósítására, aki akkor a bölcsészeti fakultáson fizikát tanított. 1759 őszén a nagyszombati egyetemen több közt Mitterpacher Lajos neves természetűdtől társaságban folytatja teológiai tanulmányait.

1754-ben, 31 éves korában pappá szentelik, utána a pozsonyi gimnáziumban pótlókat és retorikát tanít.

1755 őszén – tudása elismeréseképpen – Bécsbe költözik, ahol Mária Terézia egy új intézetet, a Theresianumot létesítette. A legszelebb műveltséget biztosító iskolába csak kiválótag diákok tanulhattak, nevez tanárok irányításával. Pray két évig költözött ott és a béli Salin herceg tanítója. Idő tanárta, Fröhlich Erasmus jels torénitro, erős hatással volt rá. Ő biztatta a magyarság történetének megírására, s munkáját jelentős mértékben segítette is. Fröhlich rövidesen meghal és Pray minden idejét a kutatásnak szenteli.

1757-ben Győrben tanít, mint a szép stílus és klasszikus latin nyelv-csász mester.

1758-ban ismét a nagyszombati egyetemre kerül, ez időben a hunok, az avarok és a magyarok régi

évkönyvein dolgozik. Kiválóan beszél olaszul, franciául, németül.

1761-ben a rend vezetőitől felmentést kér és kap a tanári tevékenység alól kutatással folytatásának érdekében. Megjelenik első történelmi foglalkozó könyve, tudását rövidesen nemzetközileg is elismerik.

További életét, tartózkodási helyeit előszörban kutatásai határozzák meg. 1763-ban Bécsben segédlektor, 1764-ben Szekesfehértárott, 1765-ben Komáromban végez adatyúgást, 1767-ben visszatér Pozsonyba.

1773-ban a jezsuita rendet feloszlatták, ekkor az esztergomi főegyeze papjai közi lép, de a havi 16 forintot nyugdíj mellett sokat kell nélkülöznie. Pártfogói segítségével, érdemei mellátásával Maria Terézia évi megvásárolt forint fizetéssel Magyarország királyi történetírójának nevezi ki.

1777-ben Pozsonyból Budára költözik, ahol évi nyolcvan forintot fizetéssel megbízják az Egyetemi Könyvtár vezetésével. Saját könyveinek egy részét is itt helyezi el.

Az Európa-szerete elismert tudóst 1790-ben II. Lipót kanonokká nevezi ki Nagyváradra. Prayban amiryar megbízják, hogy a nagyváradi káptalan el választja követőit a még abban az évben tartott országgyűlésre.

I. Ferenc király tomovai apjátta nevezi ki.

Pray az első kutató, aki összefoglaló művében a magyar nemzet egész történeté forrásadatok alapján megírta. Ő a kritikai történetírás megalapítója. Egyik művében elcsúsztat hívja fel a figyelmet a halotti beszédre, könyörgésre. Munkásságát 43 könyv és közel 100 kiadatlan kézirat jelzi.

Pray György kora egyik legfigyesebb elméje és legnagyobb alakja, ennek elismeréseképpen a bécsi krónika a Magyar Lívius megítélés címmel ruházta fel.

Pozsonyának vallotta magát. Meghalt Pesten, 1801. szeptember 23-án.

Irodalom

Láschong Gáspár S. J. (1937): Pray György élete és munkái.

madárhízt állított fel az általa megfogott énekes-madaraknak.

Barátai között is sok madárszerető volt, így Tamás Dezse kőztiszviselő, Molnár László tanár. Munka után ott ülték a műhelyben, folyt a tárgyalás a madarászatról, vadászatról.

Élt Szarvason egy Sziráczky Sándor nevű földbíró, aki szenvedélyes vadász volt. Szarvas és Kondoros környékén voltak birtokai. Megismerte Rohony Lajost és gyakran meghívta vadászatra, solymászatra. A típusmester egyre több időt szentelt kedvese időöltésének, keveset volt már a műhelyben, ezért a kuncsfalok is megfogóztak.

Apósa tanácsára elfogadta a Sziráczky úr által felajánlott vadóri állást Kondorson. Családotól odaköltöztek egy – a kastélyhoz közeli – kötszóbas kis lakásba, amely romantikus környezetben, kis tó parján állt, világos, lakosok erdőszelén. Itt élt a család, amíg az orosz katonák be nem jöttek.

Kondoroson már csak vadőr volt és nem cipészkedett. Sok madarat gondozott. Szécs papjajókat tartott egy hatalmas, litokban álló kámbanban. A szobában kanarít, fülkeműt a kamrában sólymot, héját, karvalyt tartott. Idomiasukhoz a felszerelést maga készítette.

Befogásban, idomításban ösztettség volt, saját ötletet valóította meg. Sokan tanultak tőle. Szolgálati lakása előtt 300 méterre a szántóföldön tartózkodó volt felfülvé, az első szimót a lakásba vezette be – a csapda minden nap üzemelt. Furjfogásához egy speciális háló kötött, ami alga készítése pípall csalta a furjékat. Egy alkalommal szirti sas is idomított. Később Budapestre meglátogatta egy solymász, aki Bástya H. Lőrántnak hívta, hogy segítsen a nagy számban fogott madarakat idomítani. Ezt követően a Mester módszerei, solymászati tevékenysége széles körben ismertté vált. Bástya néhány hónap után visszatért Budapestre.

A háború végén Sziráczky elmentek az oroszok elől Pestre, a Mester és családja visszköltözött Szarvasra. Később 1950-ban Bástya kérésére az ERTI Göttdöly Ragadozó madár kísérleti telepre költözött idomárnak. Itt szintén kapott lakást, amit át kellett vennie a vasúttállomáson. A Mester lakás beteg volt, de ennek ellenére vállalta az idomítást.



A Mester fiatal lútvándorsólymmal tömés récét pedzett sikereken. A hátterben vadászoktály.

Egyik alkalommal esős időben elvezett a sas. Rohony átazva, kőso estig kereste. Ekkor erősen megfázott, tudgyulladást kapott, amiből meggyógyult. 1952 december 2-án elhunyt.

Egész életében az állatok iránti szeretet jellemezte, különösen a madarakat kedvelte. Előtte teljesen mindegy volt számára, hogy cinkos vagy ragadozó madarat tart. Ha kiszemelt egy madarat, akkor azt biztosan megfogta, ez a szenvedélye később egyre inkább a különféle ragadozó madarak irányába toldott el. Ezek idomítása nagy kihívást és remek feladatokat jelentett számára. Egész pályafutása alatt példátlanul, szakaszosan tartotta, idomította madarait. Nem volt ritka, hogy nevelt solymával akár 4-5 évvel keresztül vadászott. Barátai köre szaktudása elismeréseképpen Rohony Mester néven emlegette. Solymász körökben neve napjainkban is ismert.

Egyesületünk elnöksége a Mester unokája, Rohony Miklós kezdeményezésére 2000-ben Rohony Mester Díj-at alapított. A díj odaítélésének feltételei a soron következő taggyűlésen kerülnek ismertetésre.

IX. Nemzetközi Solymásztalálkozó – Orosháza-Gyopárosfürdő, 1999

DR. LAKOS ISTVÁN

Nagy lelkesedéssel kezdtünk a találkozó szervezéséhez. A tavalyi találkozó sikere jócskán felkeltette lejegyzésünk izmét. Elváltattuk az IAF éves költségvetésének megszervezését és további kísérőprogramokat szerveztünk. Azt gondoltuk, hogy először szavaival élve – ez a találkozó csak jobb lehet, mint az előző!

Nos, sok meglepetés ért minket. A vadászársaságok biztosították a vadásztörlelet, vad is volt, jókat solymásztunk. Mondhatni, az a lényeg. A hátterben azonban más is volt.

A lakosság és a média érdeklődése a városát jóval kisebb volt. A sajtóajándékozaton egy újságíró jelent meg. Az előző tájékoztató idején egyt a kezünkben a telefon, amúgy média keresett meg, most csak néhány.

Az orosházi Dózsa György Vt. szervezte vadászati kiállítás szimulátus, látványos és igen látogató volt. Az általunk szervezett fotó- és képiállítás kevesen néztek meg, igaz, a festmények nagyobb része színvonalon aluli volt. A szállodában kérték képek és fafaragások sokkal szebbek voltak.

A szervezőgárda egy része nem, vagy csak kevese érkezett. Évek alatt begyakorolt feladatuk elvégzésére megfelelő helyettest nem találtunk. Buktatóról buktatóra zuhantunk, jórészt saját hibáink miatt.

A találkozó időpontját egy nappal eltoltuk, de a szálláfolglalást elfelejtettük módosítani. A szállásovezetőnek tűnt fel az újságban megjelent időpont és a foglalás közti eltérés. Szólt nekünk és így sikerült viszonylag kevés sérülés és következménytelenség árán új szálláshelyeket szerezni.

(Októberben Orosházán a szállodák már üresek, de most 350 kóffelő vendégünknek érkezett, kik főleglalkák a szállásokra.)

Az éterem vezetője az utolsó pillanatokban végül is megkérte, hogy vajon akarunk-e enni az IAF vacsorán. A Művésztörök is maga kérte, hogy ugyan rendezjük már meg a menut a programban szereplő ebédre. Ezek ugyanis elfelejtődtek időben megfontolni.

A találkozó megnyitóján a kevés érdeklődés is számszomb volt, mint a megfelelő solymász. Nem volt



Szép számmal érkeztek vendégek szirti sasral is. hirdetőtábla, nem értesültek róla!

Mindazonk s még egyebek az integrációsunkat nagyon megváltok, és azért sikerült derűt sugároz, és „minden rendben van, a tav szertint halad” arcaal intézkedünk.

A találkozó mégis jól sikerült. Különösen az IAF költődtek voltak elragadtatva a szervezéstől.

Jó hangulatban, kielégítő valdőségű, szép terpeken solymásztartunk. Egy alkalommal volt probléma, amikor a vadászati vezető a 6. fiacnyuk megfogása után időt befogoztunk nyílvánította az azzapi solymászatot. A vadászati vezető fiacnyuk-kimétele közzimott volt. A vadászársaság



Híjjások csoportja. (Bagyura János)

vezetői elnést kérték.

A szálloda negy napig éjjel-nappal nyitva állt a vendégek számára. Jól sikerült az Opuszaszerre szervezett kirándulás. Jó hangulatú banketten bőségtünk el egymástól. A szép és kellemes élmények maradtak meg, a rendezvény-szervezői hányosságból pedig okuljunk.

A találkozón 13 szarvas (44 nyúl és 1 az zslakmány), 20 bika (14 ♀ – 20 nyúl és 21 fiac, 6 ♂ – 18 fiac), 23 vándor-, 10 hibrid-, 1 lamer-, 1 északi sólyom (összesen 26 fiac és 1 vadkacsa), 2 vörös vércse és 1 vörösfarkú olyv vett részt.

1. táblázat A négynapos vadászat eredményei.

Helyszín	Dátum	X. 27.	X. 28.	X. 29.	X. 30.	Összesen
Orosháza – Dixta		6 fiac	–	–	2 fiac	8 fiac
Orosháza – Széchenyi		1 fiac	–	9 fiac	5 fiac	15 fiac
		9 nyúl	–	2 nyúl	3 nyúl	10 nyúl
Nagyvárad		–	5 fiac	1 fiac	–	6 fiac
		–	9 nyúl	1 nyúl	–	10 nyúl
		–	1 vadréce	–	–	1 vadréce
Szarvas		7 nyúl	–	2 fiac	–	2 fiac
		1 óz	–	–	–	7 nyúl, 1 óz
Csahaszó		–	1 fiac	–	8 fiac	9 fiac
Pusztaföldvár		–	–	2 fiac	5 fiac	7 fiac
Csanádapáca		–	4 nyúl	7 nyúl	4 nyúl	15 nyúl
Kaszaj		3 nyúl	5 nyúl	9 nyúl	–	17 nyúl
Csorna		1 fiac	2 fiac	3 fiac	–	6 fiac
Tököl		–	6 fiac	3 fiac	–	9 fiac
		–	3 nyúl	8 nyúl	–	11 nyúl
Összesen		8 fiac	14 fiac	20 fiac	20 fiac	62 fiac
		15 nyúl	21 nyúl	27 nyúl	7 nyúl	70 nyúl
		1 óz	1 vadréce	–	–	1 vadréce, 1 óz

Hazai találkozó – Fegyvernek, Orosháza, Kules, Tápiószentmárton, Tököl

Csuresia Imre és Szabó László

A solymászat gyakorlata az elmúlt húsz év során folyamatosan fejlődött. A hetvenes évek folyamán

mint a tavalyi évben. Melőn zárjuk az ezerkilencszáz éveket, s kezdjük meg nagybőv reményekkel a kétezreseket!



Fegyverneken. (Bagyura János)

„csak” hójával állt módunkban gyakorolni a nemis solymászi módot. A nyolcvanas években több tenyésztett vándor-, illetve hibrid sólyom került

Gazdik Vt. és a Szarvas környéki vadászárságok. Az addigi „sziveslást” egy-egy vadászársággal tag

ajándék vagy véletlén a hazai solymások állára. A természetvédelmi hatósággal való egyezkedések során létrejöttek a korlátai a vadászmadarak vadászati célból, illetve tenyésztési célból történő tartásának. Úgy tűnik, hogy jelenleg nincs komoly akadály annak, hogy ki-ki az általa kivánt vadászmadárral hódoljon szenvedélyének.

Vadászathoz szükséges saját területtel nem rendelkezünk, ennek ellenére még soha ilyen gyakorlatiaggal és változatossággal nem vadásztunk és még soha nem ejtettünk el amnyi vadat,



Sorakozó – Tököl. (Bagyura János)



Tápiószentmártonban Sági Oskár szízi sáskával rókát fogott. (Bagyura János)

solymász befolyása, közbenjárása tette lehetővé.

vadásztunk igen szép eredménnyel. A zárlatunk 24 fiac volt.

Kules

A Kuleson szervezett vadászat a téli vadászatok minden nehézségét előlünk tárta. A vadászatot Magyar György készítette elő. A Dunántúli dombjai, rejtett zugai szép számmal őrizték meg a fiacállományt, de a zord időjárás miatt sajnos a vadászatot nem tudtuk befejezni. Szomorúan zárult Kis Árpád tojó vándorának vadászkarrierje – sajnos egy traverz tetjén.

Tápiószentmárton

A vadászárság közel 10 000 hektár területen gazdálkodik, mely zömében mezőgazdasági terület. Evente 3500 fiacát helyeznek ki, és igen jó



Csuresia Imre, a tököli házigazda.

Fegyvernek

1999-ben az évről-évre vadászatot Leslovich György órákos solymászmesterünk emlékére rendezték, immár hagyományosan monostáron Fegyverneken. Kovács Andrásnak, valamint a Tiszamenti Vt. elnöke és vadászmentore gondoskodásának köszönhető, hogy bár szerény keretek közt, mégis maradandó élménnyel gazdagodunk. A Gyuri bátyánk tiszteletére szorgalmazott Habertus misén a fiótlár előtt roudban, díszben felsorakozott a csapat valamennyi tagja. A szentmisét néltőképp koronázta Szalai Surofita esodlatos lírai szoprán csengősi hangja, Schubert: Ave Maria-jában.

A vadászeredmények tekintetében az alacsony- és a magasrőptűk között – egykorosan elhőro vadászati módja miatt – összehasonlítás nem tehető, párhuzam sem vonható. Kiemelkedő teljesítményeket említné érdemel viszont Krucsov Balázs, aki első közös vadászatán, első madárral két mezei nyulat fogott.

A zárlatunk összege: 20 mezei nyúl, 32 fiac.

Orosháza

A nemzetközi találkozót követően ismét Orosháza környéket vadásztunk, mely találkozózt fősolymászunk, dr. Lakos István szervezte. Hazánk e esodlatos tája látványos, ideális vadászterület, mely gazdag apróvad állományának és a házigazdák kedves gondoskodásának köszönhetően igen nagy érdeklődésre tarthat számot mindenkör. Mint megannyiszor, most is több vadászárság területén

eredménnyel vadásztak vissza. A mi vadászatunkat megelőzően már több fegyvers vadászat volt és a fiacának viszonylag nagy területen szásztródtak.

A háromnapos vadászatot 22 solymász jelölt meg. A szállás kicsit szűk volt, mivel a vadászok 14 személyes, és a közeli panzió szolgáltatásait kevesen vették igénybe.

Két csoportban vadásztunk, a hájk kicsit fedetlenebb terpen, a vadászok közelében, a sólymok a mezőgazdasági területeket körülölelő árkok, kanáliskok mellett. Kiemelkedő teljesítményt nyújtott Sági Oskár barátunk Vera nevű szarvas tojója, aki egy szarv rókát fogott. A sólymok és a hájk a eredményesen dolgoztak. A zárlatunkon 33 fiac, három nyúl és a róka előtt tiszteletet a kis solymászatot.

IAF közgyűlés Magyarországon

TÓTH JÁNOS

1998 novemberében, egyesületünk képvisletében részt vettünk Portugáliában az IAF éves közgyűlésén. Az előzetes egyeztetési döntés értelmében felajánlottam az IAF megjelent tagjainak, hogy a következő tanácskozást Magyarországon rendezzék, a IX. Nemzetközi Solymásfalalkozó keretein belül. A felajánlást a közgyűlés örömmel vette és elfogadta.

Hazajövetelen után hamarosan megkezdődött a szervezési munka. Az illésesen elkészített meghívókat több mint száz címre küldtem el. Helyszíni a Magyarországi Menebirtokot választottuk, ahol a tanácskozáshoz termek, ebédet és a délutáni megbeszélést megelőzően lovas bemutatót és rövid kecskázást biztosítottak a vendégeknek. Minálanyiankat meglepett az érdeklődés, amit a külföldi solymások tanúsítottak a rendezvény iránt. Meghívóinkra több mint 30 országból érkezett válasz. Japánból Tarlanenazotán az Egyesült Államokig kaptunk jelentkezéseket. Végül is 24 országból több mint 50 solymász érkezett a közgyűlésre.

November 27-én 10 órakor az angol, a belga, a bolgár, a cseh, az észak-amerikai, az észak-francia, a holland, a horvát, az ír, a kazah, a litván, a lengyel, az olasz, a német, a portugál, a román, a spanyol, a svéd, a szlovák, a szlovén, a ukrán, a jugoszláv és a magyar solymások képviselői gyűlést kezdték a csoportokhoz a Nóniusz szálloda

Tököl

Tökölön zárjuk a vadászati időnyt, a vadászatot a solymászmester, Csuresia Imre szervezte. Január közepén már kevesen röptük madarait. Egy-két him hóján kívül a sólymok tudtak, szobh eredményeket felmutatni, a puszták vadászataitól túlértő fiacoknak köszönhetően. Így fordult elő többször, hogy a pedzések során a területen a sólymok 13 fiacukkal jóval felülmúlták a hájk 4 fiacját. E vadászati helyszín a főváros közlége miatt nem eszárán az aktív solymások, hanem a solymászat iránt érdeklődők táborát vonzza. Remek fotókat készített egy francia csoport, melyet ajándékként egyesületünknek megküldtek. Az esti előadásban Bagyura János dél-afrikai úti beszámolóját és diát láthatunk-hallhatunk. Hála Jánosnak, mi is részesei lehetünk azon ritka élményeknek!

A közgyűlést Ferrante Pratesi elnök úr vezette. A naprendi pontokunk megfelelően az IAF gazdálkodását vitatták meg elsőként a résztvevők. Utána a következő év teendőt határozta meg a tagság és a második napirendi pont alapján. Az ebéd után nagyon érdekes és szórakoztató bemutatót láthattunk a Menebirtok lovasaitól, s rövid kecskázás után folytatott a tanácskozás. A megbeszélés második részében új tagok felvételére került sor. 15 országból voltak jelen új jelentkezők, ezek közül 13 solymász szervezte felült meg a követelményeknek, amelyek az IAF közgyűlés felvett tagjai sorába.

A késő délutáni nyitó programot egy esti vasszóval fejeztük be, ahol a külföldi solymászállítottok általfi élethelyzetüket ismertették meg. A vacsora megnyitó beszédében Pratesi elnök úr méltatta a rendezvény jelentőségét.

hiszen az IAF miképpen négy évtizede alatt ilyen meglatározó jelentőségi közgyűlés nem volt. Sokan nem vették meg részt ilyen nagy számban külföldiek a tavaszon, az IAF 13 új tagjával bővült, 38 ország solymászaik képviselést látja el. Az egyesületeken keresztül képviselt solymászok létszáma meghaladta, több mint 7000 solymász áll most az IAF mögött. Ez azt jelenti, hogy rendkívül szűkítetté vált anyag helyzete, és erőteljes támogatottsága is biztos alapokat nyújt. Záró mondatokban az elnök úr mérföldkőnek nevezte az IAF életében a magyarországi találkozó és közösen fejezte ki a példát nélküli szervező munkát, a látvány helyszínt és a magyar solymászok vendégszeretét.



Úgy érzem, hogy a IX. Nemzetközi Solymásztalálkozó és az IAF közgyűlésének megrendezésével nemcsak a magyar, hanem a nemzetközi solymásztér is lettünk valamit. Ennek a munkának és a sikernek is részese dr. Lukács István, aki a helyszín kiválasztását végezte, Galambos József, aki a beutazásokat segítette, Bogvay Frigyes és Bérces János, akik új címetek kutatást írtak, és dr. Aradi János, aki országszerte vállalt a rendezvény lebonyolításában. Köszönjük az Országos Magyar Vadászklub és a Békés megyei vadászati hatóság és szervezeteik erőteljes támogatását. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium magyarországi tagozatának támogatása is meg kell említeni, ami nagyban segítette a találkozó megvalósulását. A következő IAF közgyűlést 2000 november 17-én lesz, a texasi Amalfitában.

Úgy gondolom, hogy egyesületünk szempontjából is hazugs volt az IAF közgyűlés megrendezése, hiszen az egész világról jötték solymászok megnezi a magyar solymászatot. Emiatt 50 fővel növekedett a nemzetközi találkozó résztvevőinek létszáma. Világszerte ismertté vált a magyar solymászat, a magyar vadállomány létsége, kiváló solymász terepek és a magyar affilid vendégszerete. Közékből hoztuk az egymától nagyon távol élő solymászokat, számos új ismeretségi és solymászbátársági kötetet. Mi is tanultunk és tőlünk is tanultunk vendégeink.

Nyulpedzés nevelt hétéjával

BAGYURA JÁNOS

Kezdő solymász koromban a baráti körömben tartott házi különböző veselkedéseket elsősorban idomítási sajátosságokról értekltem. Hosszú óvek után, tapasztalatokom garudagokra felismerem, hogy a vadászmadarak veselkedését különböző módszerekkel befolyásolni lehet, és az életről eredményes nagymértékben függ a szülőkkel örökölt tulajdonságoktól is. Ebből adódóan a solymász szaktudástól függetlenül nem mindegyik tojó hétéj alkalmas nyulpedzésre, miközben alkalmasnak minősülhet az érettség és eredményesség.

Ez a különbség a fészékbe lerakott fiatal madaraknál is tapasztalható, amikor az alacsony kondícióval befogott példány, ami jól megy valamilyen ekál fogva nehézkében jut táplálékhoz, mint társai. Az alacsony kondícióban vadászó hétéj valmerőbb,

kevesebb körültekintő, könnyebben sérül, és megbetegedhet, ami a pusztulását jelentheti. Az életrevaló, egészséges madaraknak jó a kondíciójuk, és ami a tudás szempontjából rendkívül fontos, egészséges, fényes tollazatuk van. A vad hétéjnek természetesen zaklatásra a fiatal mezei nyúl (és két esetben zavartam le öreg tojó hétéj két kg alatti nyúlról), és alkalmasnak a szobett vagy a kiflyelt nyúl is. A táplálékban szegény, hideg időségek valencemenny ragadozó madár táplálékot szökésüket befolyásolja. Van rá adat, hogy alkalmasnak kifejezett nyúl is szerepel szakmányállításukon, nem szabad azonban megfelekedniük a tojó vadászatok során lövéstől szobett nyulakról.

Ammennyiben egy döntött, hogy nyúlászó madarat tartamuk, akkor alapvetően két szempontot célszerű

figyelembe venni. Egyrészt olyan pártól származó fiókat kell beszerezni, ahonnan már kerültek ki nyúlászó egyedek. Amennyiben erre nincs lehetőségünk, előhegyi sajátosságokat vegyünk figyelembe: azaz egy őrégi nyúlban gazdag területről származó hétéj valószínűleg sikeresen idomítható mezet nyútra.

Természetesen ezek nem általános szabályok. Mindenesetre röghelyi solymászként tudjuk, hogy bizonyos területéről, egyes fészékből solymászszeponthoz rendkívül képessé madarak kerültek ki rendszeresen és ezeket nagy becsben tartották. Napjainkban a nevesebb tenyésztők figyelemmel kísérik a tenyésztőkből származó madarak röghelyiséget, viselkedését, ami fontos szempont a solymásztalálkozókat legelő párok kialakításához. Számos nyulpedzést látam elsősorban fészékből szobett madarakról, de erre a célra alkalmasak az ágon ülő és a fiatalon fogott egyedek egyaránt. Orékon tollazatban befogottak is értekltem el eredményeket, de kevesebb sikerrel, és csak a madarak ugyanakkor nehézkében is vettedek. Uganakkor tudjuk, hogy a helyi költőpopuláció teljes értékű tagjai (párjuk van, nevirjuk van, ismerik a területet, azaz sikeresebb az adott élethez), ezért én inkább inkább tartom befogásnak.

A nevelt és a vadonfogott hétéj beavadászása részleteiben lelküldöz, ezért a következőkben csak a kis (2-3 hetes) kortól nevelt madarral kapcsolatos tapasztalataim egy részét teszem közzé, a teljesség igénye nélkül.

A megfelelő gondos utánjárás után beszerezett fiókat helyezzük a nevelő volterbe és szakszerűen neveljük (lásd a *Magyar Solymász* 1996-os számat). Miután megfelelőképpen kiállítottuk a kiskis, ki az előre elkészített kerti útközre. Fontos, hogy árnyékban legyen és legyen mindig friss fűdövény. Néhány napig kevesebb táplálékot fogad el, de ez nem baj. Bármilyen emberi zavarás lehet körülötte, nem árt neki jól szellőző útköz. Fontos, hogy a kutyának odajárjon hozzá, ismerje meg. Ebben az időszakban meg nem tud sokat enni, ezért ha szükséges, napjában etessük kézzel. Nem kell elcsúsztatni a kézre véltet és a hordozást. Ne féljük, a kezelt időszakban szakszerű tapasztalatokat élve végig megtartja. Nem javaslom, hogy egyszerre két madarat neveljünk, mert így egymás viselkedését befolyásolják, könnyebben

lesznek sírások, és kevesebb időt jut egy madár. Ha mégis többet nevelünk, először külön tartandó őket. A tojó hétéj idomítása a hímekhez viszonyítva sokkal lassabb folyamat. Elsődleges szempont, hogy bőveges táplálék mellett jól megerősödjék. Estéről hússal próbáljuk kézre venni, ha nem lép át, ne foglalkozzunk vele, erőszakkal ne vegyük kézre, mert előfordulhat, hogy megijed tőlünk.

Amennyiben nem akar kezűre átlépni, bár szemmel láthatóan nagyon éhes, akkor hívó hangot hallatva dobjuk oda neki a táplálékot. Két-három belül magbirtakozik környezetével, jó lesz a kézre, a fűdön fog, napközben többször alszik a fűben. Ha továbbra sem akar átlépni a kezűre, csökkentsük a táplálékot, amíg aktívabban nem válik és átszáll a kézre. Ettől kezdve minden nap kézen etessük, utána pedig helyükre szorítat hordozzuk. Nem kell kapkodniuk, van időnk bőven, hagyjuk kell, hogy jól megerősödjön. Izmonta, csoportozta meg fejükök, ami alapvetően meghatározta későbbi fizikai képességeit.

Átlagos előkészítő időpontot figyelembe véve augusztus elejére elérjük, hogy madarunk láthatóan jó kondícióban szívesen fogad minket és néhány méterrel kézre száll. Az idomításunk a szakaszokban nem árt, ha adunk neki szőrös táplálékot, leginkább akkor, amikor a földön magától táplálkozik. Ha nem kap, az sem baj, a galamb és más megszokott táplálék kiválóan alkalmas a neveléshez. Bármennyire is szeretünk nyulpedzést látni az idomítás ezen szakaszában, ne adjunk madarunknak élő nyulat. Jól kell ismerünk madarunk és általában a hétéj viselkedését. Csak



Fiatal, tojó hétéj nyulpedzésün. (Bagyura János)

akkor és arra szabta ösztönözi őket, amit biztosan elvárhatunk tőlük. Előfordulhat, hogy ebben az időszakban türelmeslegéről hajtva lözi nyulat akarták fogani a hétéjével. A nyúl elindult feléje, a hétéj megijed és ez az emelkedő már rögzült is benne. A későbbiek folyamán erős kondícióval és rendszeres gyakorlással a negatív tapasztalat hatására csökkenthető. Mindenesetre látam már el vadászó hétéj, amelyek kezdetben szívesebben támadta a mezei nyulat, mint a házi nyulat. Jelentős tényező, hogy a házi nyúl nem menekül, ezért madarunkban kezdetben nem biztos, hogy kiválta a szakmány-szerkezethez szükséges reflexeket, sőt meg is ijedhet. Összefoglalva, nem szabad látatni a házi nyulról való kisléteztet, mert nemes rá szükség.

Ha mégis megpróbáljuk, és megfogja, akkor örülünk és lehetőséget ne a nyúlból, hanem megszokott kedvenc táplálékával etessük meg, mert így lesz igazán sikerélménye. A fiatal nyúl húst általában nem szeretik a hétéj, hajjuk meg abban a tudatban, hogy olyan szakmányt ejtett el, amit kedvel. Vegyük figyelembe, hogy fiatal madarat idomítunk, amely nem biztos, hogy alkalmas lesz nyulpedzésre. Mindenesetre tegyük meg mindent a szakszéri idomítás és a siker érdekében.

Elérkezett az idő, hogy egy árnyaltával légy-héb végük kondícióját, és naponta kivigyük röptető területre. Fontos, hogy madarunk megtanulja ökolórákól indulva repülni, vadászni. A leggyazabb megoldás lövés tartozik, ha 15-20 méterrel egy kékönt galambra engedjük. Minden nap csak annyit adjunk enni neki, hogy miután megfelelő éhségérzettel ismét támadja a galambot, és után kétézer-háromszor hívjuk kézre olyan távolsághoz, ahonnan szívesen jön. Tapasztalatunk alapján egy galamb mennyiségű táplálékot naponta megtehetünk vele. Ne legyenek szigorú elvárásaink, legyünk türelmesek.

Időközben növekedjük a távolságot a alkalmasnak gyengén repülő galambot is kidobhatunk neki, de csak olyat, amit biztosan megfog. Előny jelent, ha a kidobott galamb tétőgről erő félre menekül, és ott fogja meg madarunk. Néhány nap alatt megtanulja, hogy kedvőre indulva vadászhat, a galambot pedig megkedveli és magas kondícióban is vissza tudjuk vele hívni.

Amennyiben így tapasztaljuk, hogy nem eléggé éhes, szerencsés, ha nem a táplálékadagját csökkentjük, mert sírósa válhat, hanem szívesen szokolat - elsősorban ember - környezetben sokat hordozzuk. Tapasztalatomok tudom, hogy a hordozás jelentős fizikai igénybevétel jelent a madarunk, és elősegíti az erős éhségérzést kialakítását.

legyeközünk olyan kézartással hordozni madarunkat, ami a legmegfelelőbb számára. Amennyiben kezdőn nyugtalanul ül, esetleg el akar repülni kézművelatutal ne segítük hozzá az ugratáshoz, mert így az rossz szokásává válhat. Madarat hordozó öklünket így tartjuk, mintha pusztán tölle lenne, így fogja hétéjünk a leginkább jól érzeni magát.

Most már naponta csak egyszer, röptései időben etessük. Időnként ellenőrizzük, hogy hegyes-e a karmai, amennyiben kopottak visszajük meg, rit az oka. Szükség esetén cseréljük ki kerti előkeje körül a talajt laza homokosra. Az is megoldás, ha röptetés után a megszokott kerti előkejéhez költjük ki, ragdol pedig - a felesleges ugrálás elkerülése végett röptézés - titessük a hétéjüket.

Fontos, hogy kezdetben azonos időpontban és azonos helyre járjunk röptetni, így madarunk könnyebben fog tanulni. Ezzel a módszerrel továbbra is magas kondícióban tudjuk tartani, de tudomásul kell vennünk, hogy esetenként apró zavarás hatására is rendkívül módon viselkedik, nem akar enni és fél még tőlünk is. Mértéktartóan kell röptetni, így késő őszel megfelelő kondícióban, jól behorvára többet várhatunk tőle és elmaradnak az előbb említett problémák.

Elérkezett az idő, hogy madarunkkal megpróbáljuk egy házi nyulát (egy kilogrammál könnyebben) megfogatni. Tegyük le a fűbe és kb. 30 méterrel gyarogoljunk rá. Amennyiben megfogja a szokott módon, etessük meg jól. Ha nem akarja megfogni, ne erőltessük, aznap csak hordozzuk, és másnap ismét próbáljuk meg. Alkalmanként a különböző időpontokban 2-3 méterpedzést többre nemes szükség, ezeket is leginkább akkor végezzük, amikor mára egyébként sines lehetőségeink. Ebben az időszakban fontos, hogy minél többet repöljön. Nem baj, ha esetenként galambból hívjuk vissza, bár persze az a szerencsés, ha rögtön szípen jön kézre. Ez madaranként változó.

Ha több alkalommal hívjuk vissza galambból, meg is kell etetni vele, mert ha nem lesz sikerdénye, tapasztalati fogjuk, hogy már galambból sem lehet visszahívni.

A kis kortól nevelt imprint madarak általában bizalmasan, szípen szállnak kézre, jobban, mint tollas korban szobett társaik.

Egy átlagos tojó hétéj mérete, erőnléte elegendő a nyulpedzéshez, mégis jó, ha magas kondícióban 1,30 kg körüli súlyban van. Így, látam már eméző jóval kisebb hétéj is nyulászni, és látam nagyobbakat, melyek nem sívesen futták a nyulakat.



Sikeres vadászat után.

September közepén, amit a közös vadászatok megkezdésnek, szigorúbb idomítási módszereket is alkalmazhatunk. Időközben madarunk megkomolyodott, most már többet követelhetünk tőle. Ennek hatására viselkedés meg fog változni. Vissza kell vennünk a kondícióját arra a szintre, amiben szípen jön kézre és eredményesen vadász. A kézre szállás és a vadászat kondícióját nem mindig azonos. Ha facénózára van lehetőségek több napot át, nem árt, ha egy kicsit magasabb a madár kondíciója, mint amit kézre szállási kedve mutat.

Fontos, hogy a közös vadászatokon minden tekintetben jól idomított madarakkal vegyünk részt, ellenkező esetben hátráltatjuk társaink pedzési lehetőségeit.

Amikor madarunkkal elkezdhetünk nyútra vadászni, más próbára nem fontos elgondolnunk. Amennyiben figyelembe, nyugodtan ül kézre, látam engedjük meg a kezét, ha távolról kell nyútra lövéshez néz, fél és fityeg akkor tovább kell csökkenteni kondícióját - arra a szintre, amiben szívesen vadászik. A fiatal hétéjnek ebben a korban bámulatos a bátorsága, sokszor kutyát, őzet is képesek megámsadni. Türelmesen kell nyútra lövéshez engedjük, mert, ha véletlenül meg is fogja, akkor sem biztos, hogy időben odaérünk. Ha a nyúl leröggy magáról, kudarc érí madarunkat. Tiszteben kell lennünk madarunk képességével, ki kell várni a megfelelő pillanatot, nem baj, ha időközben megfogja nyulamat, nem baj, ha időközben néhányszor tavol nyútra akar indulni. Amennyiben 10 m-n belül felgrik egy nyúl, engedjük kétrán és

hangosan biztatva szabaduljon el tőle. Ez azért fontos, mert lekötjük a menekülő nyúl figyelmét, és így madarunk sikeresebben foghat. Sikeres pedzés esetén tojóik fél a vadat, adjuk egy pár fátot a nyúlbeli majd a megszokott táplálékából etessük meg jól.

Ne feledkezzünk meg arról, hogy az eljett vadnak jár a végzettség, ami a terület készítés szabályai szerint kell megadni.

Tapasztalatunk szerint nem szükséges nyúlra etetni alhozz, hogy jó nyúlászó madarunk legyen. Az idő múlásával a kezdeti nagy lendület esekönni fog, és az esetleges kudarcok ha-

tására (például egy nagy nyúl megpögrgött madarunkat) álmennetleg elmehet a kézre a nyulpedzéstől. Ármánytári kondíció csökkentés hatására ismét visszanyerjük bizonyos tapasztalatunkat, különböző kondícióban és éhségérzettel, különböző valamennyivel fogja tanulni a vadászat és válogatni fog. Ez az időpont, amikor véglegesen látvány, hogy madarunk milyen szinten alkalmas a nyulpedzésre. Szerencsés, ha erős kondícióban, kevésbé változóan, rendszeresen fogja a nyulat. Ha nem akarja fogni, érdemes elgondolnunk idóra, hogy ne vezessük-e be inkább egy másik vadászja. A hétéjait jól tanuló szakembereket rendszeren elkészítve látvány, amikor durva kondícióvalással környezeti-tenek hétéj nyúl szakmányolásra. Előkelőnek tartom, amikor a hétéj egészségi állapotát veszedlyeztetve úgy levezik a kondícióját, hogy szinte csak a nyúlót tud elrepíteni.

Ne féljük, hogy nem egy évre nevelünk vadászmadarat. Úgyeljük arra, hogy madarunk kondíciója az egészséges élethelyzet alá ne esekönnjen, még akkor sem, ha elhál adódóan ritkábban szakmányol nyúlra. Örüljünk neki, ha egészséges kondícióban, ép tollruhában jól idomítottan repül, tekintünk társunknak és ez szinten bírjuk vele!

Kedves Olvasó!

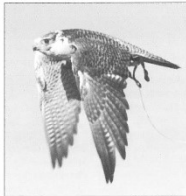
Tudom, a nyúlászó hétéj idomítása, beavadászása sokkal szerettegyébny folyamat, egy-egy lépésről akár

külön tanulmányt lehetne készíteni. A közel félveves időmási periódus nem egyszerű még a teljesség igénye nélkül sem tónóvan összefoglalni – arról nem is beszélve, hogy a munkánk ezzel még nincs vége, az időmási folyamatok tevékenység. A madarak viselkedése is különösen ezért sok esetben az általános módszertől eltérhet. Ha az madarunk javát szolgálja. Kezdő solymásznak azt javaslom, hogy vegyék figyelembe tapasztaltabb barátait

Vadászat hibrid sólyommal

SZABÓ LÁSZLÓ

A Magyar Solymász Egyesület az elmúlt időszakban több rendkívül sikeres nemzetközi találkozót szervezett, ahol az európai solymászoknál kívül más földrészek solymászi is részt vettek. Sok esetben irigylésre méltó az a tapasztalat, amit a solymászat minden formájára alkalmas vadászterületeket. Régebben a hajak és a sasok produkáltak a terület jelentős részét. Az utóbbi néhány évben, mióta nálunk is lehet sólyommal vadászni és mióta megindult a sólyomok tenyésztése is, ez az arány kiegyenlítettebbé vált. Több olyan klasszikus madarat ismerhetnek meg a résztvevők, amelyek nemcsak hazánkban, hanem Európában is országban is (regiónok) a magyar solymászként hívták.



a melegebb éghajlati viszonyokért.

A tenyésztés szakmai és technikai színvonalának javításával sikerült többféle hibridet előállítani. Leggyakrabban him vadászó sólyommal termékenyítettek meg vándorsólyom illettve keresztesólyom tojást. Nagyon kedvelt az arab országokban a vadászó sólyom és a keresztes hibrid tojása, amely nagytestű, és amivel ott elsősorban hubarúra, vagyis gallusos ússzakra (*Phasianus versicolor*) vadásznak.

Itthon a vadászó sólyom és a vándorsólyom hibrid hímjével való vadászat terjedt el. Ezek 75-85 dűpös vadászóidőszakban reptek, és többnyire alkalmasnak minden hazai vadászható madárra (fácán, vadcaeca, fogoly stb.) podzésére. A hibridet egyesítik a vándorsólyom magasröptű körözó stílusát és az északi sólyom gyorsaságát, erjét és nagyságot.

Egy gyakorlott solymász barátom mondta, hogy ő csak azért nem vadászik már vándorral, mert az túl egyszerű. A hibridet annak ellenére sokan kedvelik, hogy nehezebb vadászni vele. Találó tá az, hogy egy sebességi fokozattal több van benne, mint a vándorban. Ez elsősorban a vízszintes irányú támadásoknál szembejön. Többször előfordult a madarral, hogy felettem körözve nem tudtuk alá fűzést kelteni, s elfaradoz valahol lenni. Ezt a pillanatot a facán kihasználva mekkorai próbált, s a sólyom ültetől indult néhány száz méterrel belül megfogta. Sajnos ezek az esetek nem javítják

már ez a legkritikus. Más ragadozó madarakkal ma is vadásznak lóhátrol, mint például a hazakéz és a kirgizk szarvas. Ez a madár szükségessé, mert a hatalmas távolagság, az utó hánya, a madár súlya stb. nélkülözhetetlen teszt a lovat.

Nálunk elsősorban a sólyommal való vadászat volt ismert. A nagy dűmbezőben mozgó sólyom követség több kilométeren keresztül másképp nem volt lehetséges, de a terület megközelítése és a vizsgálat is ezt követelte. Fácán kell lenni, hogy a szakmáinkat pedáns módra is lévegessen előt a gyalogos – legelőbász focija való – vadászattól. A hja kevésbé igényli a lovat, hiszen pedáns legelőbász néhány száz méteres támadórepülés előzi meg, ami gyalog is követni lehet.

A klasszikus solymászat déhazától napjainkig tartó gyakorlatát egy kb. kétszáz éves színeli szakította meg, elsősorban a lofegyverek tökéletesedésének tulajdoníthatóan. A módszer huszadik századi délre költötte Galánta Lovócsk György, aki teljesítményével az újkor solymászat világvonalán is egyik legnagyobb alakja. Kiváló lovas volt, s több módszertani könyvet is írt, amelyek profi lovasok számára is tanulságosak. Tanítványai (körtük Tornyó György, Kálo Ferenc, Böheim József és mások) az ő irányításával folytatták a lovas pedázó vadászatot.

Az általa huszadik évszázad közepén az arabot és a lipicát emeli ki, míg a nóniust – kissé somnásan – kevésbé tartja alkalmasnak. Megállapításai általában helytállóak, de a kép azért emel árnyaltabb. Ha azt akarjuk megfogalmazni, milyen a jó solymászat, akkor a feladatot kell nézünk, amelynek meg kell felelnie. Ezért a solymászló legyen közpompertű, testileg-kegyensúlyozott (pl. nem túl nagy mozgású és nem jédős), mindhárom beveti jármódján terheztetés (ezért árkokon, vízen ellenmozgatható nélkül átnak), szét, kártató és hibatlan lábú. A közpomp, vagy annál kevésbé méret azért fontos, mert a gyakorlat fel és leszállás – kiváltéppon madárral a kézen – így nem okoz nehézséget. A kegyensúlyozott idgrendszer a váratlan helyzetekben a nyugóli viselkedés záloga.

Nem közömbös választási szempont a ló ivara. Legalkalmasabb a herélt, legkevésbé az a mén. A herélt hosszú életű, egyszerűen felkészíthető, hangulatát – és ezáltal használhatóságát – nem

befolyásolják az ivari ciklusok. A kanca ugyan a esküvés alatt a hajak hajl, de a vemheséskor legyeje, amikor már kimerésre szorul, illetve le kell állítani a munkával, épp a vadászidő csúcsponjára esik. Mán alkalmazása, tartása, munkája veszélyes lehet, amint más lovakal egyvőké.

Ami az életkort illeti, négy évesnél fiatalabb esküt ne lovalogjunk be. A felő korhatárt az egészség és a kímélet, belátás szabja meg.

Nem elhanyagolható szempont a ló külleme, bár kétségtelen, ez csak az értékelő tulajdonságok után következhet. A szép külseji, szaxiún mozgási, arányos lo látványa mindenképp érdekes okoz.

A fenteből egyértelműen következik, hogy nem a fajta a döntő, hanem az, hogy melyik egyed fel meg a fenti kívánalmaknak. Lovócsk megállapításai általában helytállóak, mert az általa alkalmasnak ítélt fajtakra a fenti tulajdonságok zömke jellemző.

A lovas hibátlan ülése, loval való harmóniája a sólyom munkájára is visszahat. A kiválasztás külön fontos szempontja a solymász lovastudása. Mindenki képességének megfelelő lovat válasszon, hogy öröme teljen benne az általa szorgozni helyett. Ne felejtse el, hogy a siker titka három elemény: ember, ló és madár harmonikus összmunkájában rejlik. Ezek közül a lovastudás és a madár klasszisa a döntő, de ha bármelyik gyenge, az az eredményben már megjelenni. Ló lovas gszegőbb loval még valahogy elbábolgól, de a bizonytalan ülés még a jó madár munkáját is negatívan befolyásolhatja.

Érdekes néhány szót szólni a solymászló időmásiáról, mivel sok tekintetben eltér a más célra történő betanítástól. (Valóban csak néhány szót, mert egy kiképzési program kötetnyi terjedelmű...) A lovak mindenképp meg kell tanulnia ehvisezni a madár követségét. Az ismeretlentől való természetes és közméret féltékenysége ellenére ezt a legtöbb lo rövid idő alatt meg szokja. Bástyai Lóránt galambbal szoktatta a madarakat a felénkbe lovakat úgy, hogy a hátukon etette őket.

A másik fontos tanítási cél, hogy a ló ne az istállóhoz, hanem a solymászhöz kövődjön. Ha a solymásza a területen leszáll a lóról, az maradjon helyben. Ez nem egyszerű feladat. Változatos helyeken történő gyakorlati kint zabossal hozzá lehet szoktatni a lovat, hogy helyben maradjon. Erre lehet kutyaszóron időmási gyakorolni a futtató való behívást: zabbal, cukorral jutalmazni gyors eredményt érhetnek el. Az úgynevezett „egygyázdt” lovak – amelyeket mindig ugyanaz a személy lovalog – kövődnék erősen lovakhoz.

körözó stílusban vadászó sólyom magasságot, mert a madár hamar rájön, hogy nem kell magára küzdenie magát ahhoz, hogy zsákmányolni tudjon.

A hibrid fedettebb terepen eredményesebben vadászik. Sok esetben, amikor a vándorsólyom a gazda bevándorló fácián nem támadja, hanem felparabolázik, a hibrid még megpróbálja megfogni.

Természetesen a sok jó tulajdonság mellett előfordul néhány kevésbé jó is, amit megkérdőjelelheti a solymász életét. Hamar megújítja a levegőben való vándorozást, és ha a solymász nem kell alá valamilyen vadat, előfordul, hogy önállóítja magát, és a legfőbb mozgó más zsákmány után néz. Mobutu nevű hím hibridem már betöltötte hatodik életét, és egyre kevesebb ilyen eset fordul elő vele. Az első években viszont valószínűleg minden fémálló rekordot megfőtött solymáskeresésben. Más hibrid madarral is előfordul, hogy látóidőnkül kikérve a dányi helyet a pesti potárgókat káprázata el csodálós repülésével. Mindezek ellenére nagyon szeretek vetők vadászni, mert sok olyan élmény részeseivé lettek,



Mobutu támadásként leszáll. (Záhorszký Fila)

amit más madaraktól ritkán látni.

Sajnálatos, hogy a jelenleg érvényben lévő rendelkezések szerint nem adnak ki új hibrid madarakra tartási engedélyt. Remélem, hogy a meglévő hibrid madarak sokáig fogják élni és sok szép vadászélményben részesítik a solymászat szerelmeseit.

A ló szerepe a solymászatban

GYÖRFFY-VILLAM ANDRÁS

Ami emberiség történelme folyamán több tucat állatfajt fogadott szolgálatába. A fejlődésre legnagyobb hatást gyakorló háziállat kétségkívül a ló. Híttérző éves domesztikációja során szinte minden területen szerepet játszott, s nem kivétel ez alól a solymászat sem.

¹ Domesztikáció = háziasítás – a szók.

Hol, hogyan, mikor kezdődött ez? Ma már nem tudhatjuk biztosan, de azt igen, hogy eredet – mint amennyi más is – tevékenységnek – keleten keresendő. A lóhátról nemcsak sólyomokkal való pedázó vadászat egyike a legragadozóbb szórakozásoknak. Az évszázadok óta szinte változatlan formában fennmaradt különböző solymászi módok közül ma

A solymász fejlessze tudatosan lovas képességeit. Forgassa a vonatkozó szakirodalmat, de ne felejtse el, hogy lovalogni csak könyvből megtanult építőgyakorlatot lehet megengedni a gyakorlatban tapasztaltak megértéséhez és a továbbépítéshez, ám a jó odzőt nem pótolhatják. Amire a lovas saját kinyán akár évekig sem jön rá, azt a szakember fél óra alatt elmagyarázza és pár hét alatt megtanítja. Hatalis esetben a lovasnak már reflex-szerűen megy, és a solymásznak csak a madárral kell figyelnie. Foglalkozni össze röviden a legfontosabb alapelvekkel:

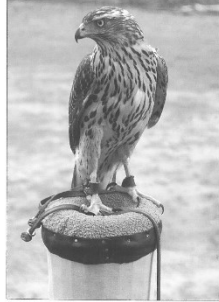
- ☐ kezdő lovas jel beavogott lovon tanuljon,
- ☐ kezdő lovat tapasztalt lovas lovalogjon be,
- ☐ tanulatlan eskóra sose üljön sólyommal,
- ☐ a lovas először tanítsa meg a sólyom nélkül (s egy idő múlva sólyom jelenlétében),
- ☐ ha a ló megbízhatóan dolgozik, akkor vegyük fel a madarat,
- ☐ löhetően jobb kézőli solymásznak,
- ☐ a lovaslás technikai elemi közül a testhely- és combegyensúlyt helyezték előtérbe, a szaruk szerepe csak másodlagos.

Végül szóljunk néhány szót a kutya használatáról a lovas solymászatban. Szerepe ugyanaz, mint a gyalogos vadászat esetében: a vad felkutatása, állása, lövőtávolság eldörz, majd gyalog történjen és a alapfelügyelmezéskor kezdődjen. Felhívom a figyelmet a tanultak biztos rögzítésére, mert lövőtől sokkal kisebb a befolyásunk a kutyára, mint földről. A kutya haladjon a ló bal lapockájának magasságában (mésyegében...) Az előkészítés, keresés, droppolatás, behívás stb. ugyanúgy történik, mint gyalog. Ha pórázra kell venniük, akkor az agaraszatban használt kézőli oldható vezetőszék alkalmazzuk. Ezzel akkor is indítani tudjuk a kutyát, ha nem szaruk, le a lóról. A jól időmóti kutya egy idő múlva magától ragaszkodik a megmozgott lohoz, hogy még a lovardában is végig kövön – akkor is, ha nem a gazdája lovaloga.

A lovas solymászat elsődleges élményt nyújt, de költés- és időigényes szórakozás. Terpe a nyílt, tágas pusztaság, ahol vágtában lehet követni a sólyom kilométereken keresztül. Aki erre adja a fejét és sikerül megvalósítania, az elsődleges élményekre számíthat.

Héja-magasitlóké

BAGYURA JÁNOS ÉS BERKESI JÓZSEF

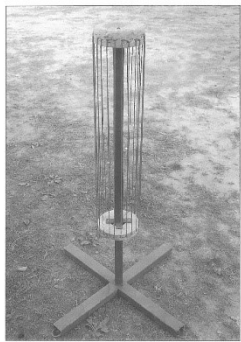


Kényelmesen helyezte körül az a solymász, aki kérdésekre válaszolva megpróbál madara tartási körülményeiről beszámolni. Sokszor még szakemberek között sem egyértelmű a különböző szavak jelentése, lásd pl. blokk, nuské, srenkl stb. Bástyai Lóránt *Vadászmadarak – vadászmadarak* című könyvében (1955) a „Solymászatban használatos szakkifejezések és magyarázatuk” címmel 85 pontban összefoglalta az akkor ismert szakkifejezéseket.

Sajnos az elmúlt évtizedekben ez a könyv csak ritkán, antikváriumokban vásárolható meg, ezért a

solymászok számára tartalmaz részben a féléves honiudba került. Aki ismerik, talán azért nem használják a listát, mert néhány kifejezés értelme időközben megváltozott. Ezért is fogtam hozzá, hogy napjaink kövőtelvényeinek megfelelően átdolgozzam és elkészítkekor szándékomban áll kilónállo kiadványként közzétenni.

Ugy gondolom, enlített érdekel, hogy Berkési József barátommal 1991-ben a hazai solymásztudokba bevezettünk egy új újléket, amit héja-magasitlókének nevezünk el. A közel 10 év tapasztalata igazolja, hogy bevált és elsősorban a



A hja-magastölöke váza. (Hgyora Janos)

hjártaók körében közkedvelté vált.

Valosínlag nincs új a nap alatt, ennek ellenére hasonló ötletet látta van a hazai sólymszók között, sem nemzetközi találkozókon nem láttam.

A nyolcvanas évek végén öreg tojó hójám volt, és az akkor használták úgynevezett magastölöványon tartottan, ahol oldalt ugrásra erősen koptatta a karmát és törte a farkját. Az igazi megoldás egy kerit öleke lett volna, de erre nem volt lehetőségem. Először piramisformára átalakítottam a magastölöványt azaz az elgondolással, hogy a kb. 20 centiméteres csőben nem tud oldalt ugrálni. Ez ötlet a gyakorlatban nem vált be. Igaz, a karma nem koptott, de tollazata sérülhetett volna.

Ezt követően egy húsz centiméteres csokit hagytam meg az állványból, az alsó részét fém elemekkel rögzítettem a betetőző, majd két falkorong segítségével hengeresre, puha szerkezetűre alakítottam. Néhány hét után bizonyossá vált, hogy szűrős- és kopásmentesen alkalmas a hja tartására. Ezt követően elkészítettem a képen látható első hja-magastölököt. Magassága hasonló a magastölöványhoz, a falkorongok átmérője 22-25 centiméter, de ettől eltérő is lehet. Középen egy zártszelvény húrútkat, ehhez erősítjük a két korongot, majd kivil-

ről két centiméterenként függőlegesen jól megfeszített zsinórokkal behordozzák. Tulajdonképpen ez alkotja a szerkezet vázát. Puha anyagból készített zsaók húznak rá. Az alsó és felső szegélyén egy díszítő szőj segítségével, szőzgel rögzíthetjük.

A felső farszézt közpén kifúrva, a fém részhez egy szemessavart hegesztünk. Ehhez egy rövid zsinórt kötünk, amelynek a végén egy karabiner van. Utóbbhoz köthetjük meg madarunkat a forgókarikánál fogva, de erre más lehetőségünk is adódik. Fontos, hogy a forgókarika a korong szélétől néhány centiméterrel legyőb legyen, ellenkező esetben nem tud előfordni. Az öleke részt tetszőszenet megfaraghatjuk, és ezen kívül padlószőnyeggel, vagy műfűvel bevonhatjuk (ezt javasolom is).

A hja-magastölöke sólyom tartására nem javaslom, mert a tapasztalatok alapján - ha sokat ugrál fölé - a hamaodoni cseveket megförtöri. Hja tartására viszont kiválóan alkalmas, mindenleket zánlom. Nagyon remélem, hogy hja-magastölöke néven lesz a későbbiek folyamán közszeret.



Solymszmadarak törpéje - a kis sólyom

BÉRCSES JANOS

Az 1996-os évnyománknben elkezdődött azon sólymszmadarak bemutatása, melyk hazánkban vagy az egyetemes sólymszmadában nem olyan elterjedtek, mint a hja vagy a vándorsólyom. A Harris hawk-ot most kövesse a sorban a kis, vagy törpe sólyom¹, mely sokunk számára még mindig kuriózum nyben és külföldön is. Ez alól talán az Egyesült Államok a kivétel, ahol igen elterjedt sólymszmadák a kis sólyom és hírbirdjei.

sólymszmadát kirajja a nagyobb, a hasznandó eljésnek a lehetőséget, így a zsákmányorientáltság miatt sokan lenézik, mellőzik ezzel e remek kis vadászmadarral való sólymszmadát.

Hazánkban a tenyésztett kis sólyommal való sólymszmadát az 1996. évi LIII. természetvédelmi törvény lehetővé tette. Ezzel akkor nem étünk, nem sojve, hogy lehetőségnk kizárólagi lesa. A faj sólymszmadai célú alkalmazását különösebb indoklás nélkül megvonják tőlünk a törvényalkotók a 8/1998. (IX. 2.) Kormányrendelet életbe lépésétől és a helyzet a rendelet módosítása (139/1999. (IX. 3.) Korm. rend.) után sem változott.



Kis sólyom x vándor hírbird, him. (Lórentes Zoltán)

A kis sólyom sólymszmadákban való korlátozott elterjedésének egyik fő oka elsősorban a természetvédelmi tilítás, másik oka pedig magukat a sólymszmadákban keresendő. E kis ragadozóval való

Európa számos országában a mai napig lehet tenyésztett kis sólyommal vadászni. Közülük is kiemelkedik Anglia, amely híres természet- és állatvédőméről. Ebben az országban respektívák a sólymszmadát és a kis sólyommal való sólymszmadát legnyománys nívóval (a vándorsólyommal meletti), így engedik a vele való vadászatot és a tenyésztést. Sőt! Korlátozott számban, csak a „törpe sólymszók” részére, névre szólóan (évente mezei paszirta eljészt és engedélyezett limitált mennyiségben. Ez a fajta nagyfokú sólymszmadai szimpátiá és tolerancia nálunk sajnos nem jellemző.

De térjünk vissza sólymcsánk bemutatásához, melynek hazai sólymszmadakörökben való újbóli alkalmazhatóságában azért továbbra is reménykedünk.

A sólymszmadában elsősorban a kis sólyom (Falco columbarius) alkalmaznak kontinensünkön és az új világban. De ezé kell még ejtenünk az afrikai vörösféji kis sólyomról is (Falco elegans), mely szintén elterjedt vadászmadár, elsősorban perzsa és Brit-szigeteken. Ez utóbbi faj Dél-Indiától a Himaláján keresztül Észak-Afrikaig él, egészen a Szahara déli vonaláig. Megboldogult sólymszmadarótn, Dókány Péter sokszor mesélt arról a kis ragadozó madarról, melyet való sólymszmadát ő is Angliában ismert meg, és mint mondják a sólymcsoka röpte és vadászati stílusa mindmiben meggyezik a mi kis sólymcsánkval.

A kis sólyom hazánkban és Európa legtöbb országának csak áttelelő, vonuló ragadozó madára. Ő földrésznk északi tundra régióinak fészkelője,

¹ Az érvényes nevezéktan szerint a kis sólyom a helyes megnevezés, a nevezéktanlára törekedünk, bár igaz, hogy a faj neves neve törpe sólyom - A szerk.

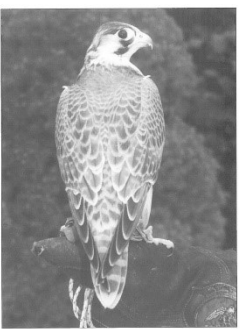
Izlandtól Skócián keresztül Finnországon át egészen az Urálg, továbbá Észak- és Kelet-Asiánban is költ. Nagy alfaja fordít át a F. c. subcaesalon egy egészen sötét sólyom, mely Izlandtól és a szomszédos szigeteken él. A F. c. caesalon a nyugati Palcarétkümtől egészen a Jonyviszj vonaláig általánosn elterjedt alfaj. Egy sápadtabb színűtűtű ketlet alfaj a F. c. ussuriensis. A legvilágosabb és legnagyobb testű alfaj a F. c. pallidus, mely Délnyugat-Szibériában és Észak-Kazahsztánban él. Hozzájuk leggyakrabban a F. c. insignis és caesalon alfajok látogatnak felénk. A F. c. pallidus a Fekete-tenger partvidékén és Törökországban, kelet felé pedig egészen Pakisztánig látogat felé vonulással. A F. c. subcaesalon a Brit-szigeteken elsősorban Írországon, valamint a Skandináv-félszigeten, Norvégiaiban telel.

Fészkelőhelye az északi régió sík, vagy dombos-lankái, a tundra övezete. Ebből adódóan elsősorban földön fészkel pl. a síri hanga között, vagy a száraz törpescserék tövében (Grönland, Izland és környező szigetek, Brit-szigetek). Ahol fák is tartózkodnak a tündéris kábulattal, ott szívesen befészkel varjúfűk és ragadozó madarak fészkébe. De elsősorban a dolmányos varjú és a szárfalkék fészket használja (Skandináv-félsziget, Oroszországtól Szibériáig). Ezeknélvaló alacsony sziklafalakat repedésekben és pirkányain is megfészkel sikeres költést (USA). Tehát a többi sólymfajhoz hasonlóan nem épít fészket, hanem más madarak fészket foglalja el, vagy egyszerűen egy költőgödört kapar a földön vagy a sziklaüregekben.

A költőürevbe április végén, május elején érkeznek vissza a madarak. Az első évi fiatalok április-június hónapok folyamán keresik fel ismét, teli költésükkel jöve a szülő földre. A legkorábban a Brit-szigeteken - már márciusban - figyeljük el a revirt és április végén megkezdik a költést. Az északi területek szigetén és Skandináviában egy hónappal később kezdődik el a költés.

Emlé a sólymfajnál is elmondható, hogy években keresztül revirtórn, és a földi fészkből kikelő egyedek később szintén a földön való fészkelést fogják előnyben részesíteni, még ha alkalmas fán való fészkelési lehetőség is felmerülne a költése kiválasztott területen. Természetesen ennek az fordítottja is igaz.

A tojók már az első évben ivarérették, a hímek csak a második évükön. A párba állt madarak csak a költési időben maradnak együtt, az év többi részében különödnék. A következő költési időben ismét felkeresik egymást, illetve a költőterületet. A pár kis



Kis sólyom x vörösféji salán hírbird, tojó. (Lórentes Zoltán)

termelőhez képest igen agresszíven védi a kisemelt fészkelőhelyét. Megfigyeltek, hogy aktív támadással a varjúfűkben kívül a vándorsólyom és a hóbagoly is képes távol tartani a fészkelőhelytől.

Kedvező időjárás esetén az öreg pár már március végén is elfoglalhatja revirtját. A nálunk április végén, május elején megfészkel egyedek általában fiataloktól tollaztat hímek voltak. De szem előtt kell tartanunk azt a tényt is, hogy Törökországban, Délnyugat-Ázsiában és Észak-Afrikaiban, Arabiában meg a mai napig is sólymszmadák vadonfésztes tojásúkat, persze itt is inkább a fiatal egyedekkel. Arab szokás szerint a sólymszmadarak többségét, és elsősorban a vadonfésztes madarakat a szezon végén elcseszik, visszahozzák szülőhelyükre. Ez a szokás is okozhatja tehát a késői megjelenéseket. Manapság már szerezésre egyre több kis sólymot tenyésztnek. A faj megfigyelésére így az év bármely szakában adódhat lehetőség, hiszen a vadászatok során előfordul, hogy elvesznek, megszöknek madarak. Vélényen szerint az ilyen madarak megfigyelése a ritkább, bár nem elhanyagolható.

A hazai legkorábbi megfigyelés szeptemberi, a legkésőbb ismert megfigyelés dr. Bankovics Áttila megfigyelése, aki április második felében látott még kis sólymot a Hortobágyon. Saját megfigyeléseimben

a legkorábbi a tavalyi évben falum közelében szeptember 19-én látott fiatal tojó, és szintén ezen a helyen találtam a szezonban utoljára is, sőt, e cikk írásakor, április 2-án. Ez az egyed Eeser és Vessés között sebesen támadta a betvizes vetésen szedegető seregélyesapatot. A hazai dokumentált megfigyelések e fajról elég szegényesek. Véleményem szerint mi sólymszmadák jegyzékük a legtöbb előfordulást, illetve az aprómadarasok (bár utóbbiak megfigyelésüit sajnos több esetben sem tudtam megírni a terpen való utánkereséseimkor).

Tehát az öreg párok visszatérnek a költőürevbe. Az körbe-körbe szállva jelzik a területbirtoklást, illetve a későbbben érkező párnak az információt, hogy a párja már keresi. Természetesen, ha az előző évi párból valamelyik egyed nem jelentkezik, akkor ez a fajta jelzés parkorecsint jellegzetes. Ha idegen kis sólyom esztakozik az önjárattal repülő sólymcsókhoz, és az nem őrjöki el, abban az esetben már egy új pár kialakulása kezdődhet meg. Az egymásra talált pár azután aktív legi parádászt köszi az egymást, játékosan végva egymáshoz, meg-megvárakozva repülnek egymás mellett a talaj felett, majd felcsapódnak a magasban, hangos ji-ji-jés közepette. A kimerítő nászrepülés után a földön, általában a fészkelő gödör környékén megpihennek, persze a szokásos fűbokkoltatások és beszedgetések között zajlik a kölcsönös örvénylés, ismerkedés és udvarlás. A párba állás után a him minden esetben egy kismadár zsákmánnyal kedveskedik a tojának, melyet a legipróbák közben vagy a fészkelőgödörrel a földön ad át hangos ji-ji hangok kíséretében, melyet a tojó guk-guk hanggal vesz át, illetve a fiókák kéré hangján kéri a hímét. A hím ezzel a „jógyajándékát” feltehetően azt demonstrálja, hogy képes lesa a tojót és lenődi fiókáit eltartani. A párzás általában még a fikon fészkelő egyedeknél is a földön történik.

A tojó költő gödört kapar, melybe erősen pettyezett vörösbarna tojásait letolja május végén, június első felében. A tojások száma általában 3-6, a legtöbb amit megfigyeltek 8 tojás volt. Ez utóbbi nem is ritka lenning gradációk évében. A koflásban a hím is aktívan részt vesz, bár a vadászati és táplálékserzés az ő részortája marad továbbra is. 28-32 nap közötti a költési idő, a tojások számitól függően. Általában a harmadik tojás lerakását követően kezd meg a koflást a tojó. Mesterséges kóvívelények között, optimális hőmérséklet és páratartalom mellett a kelési idő 26 nap. A kikelt fiókákat mindkét szülő eteti, de a zsákmányserzés a fiókák 3 hetes koráig a hím megfigyelése, aki április második felében látott még kis sólymot a Hortobágyon. Saját megfigyeléseimben

fiatalok szinte egyik napról a másikra önállóvá válnak. Először a fiatal sólymek kezdik meg a koflást, majd az indin nyár beköszönte után a vonuló aprómadarakat követve, az öreg egyedek is dél felé veszik az irányt. A valódi vonulás az öreg madararól a vedlés követően kezdődik meg igazán, addig csak a csapatba tömörül fiatal apró madarakat keresik. Téli vonulások Közép- és Dél-Európán, illetve Észak-Afrika irányába, illetve Azia déli régióit előzoza. Általánosságban elmondható az előbbiekre kapcsolódva, hogy a teli vonulás október és március hónapok közé esik.

A kis sólyom röpte nyíltan, gyors szárnyrepülés. Ritkán lehet látni természetben, körözésből támadni, vagy szintén csak el néheli repülő vadászni, ahogy a hja, vagy a karvaly. Inkább a földről vagy a kánnelkötő leselgyőről indulva szereti a kizárólagos prédát megvárni, ami akár kilométer távolságra is lehet. Támadó röpte sohasem magas, többnyire a talaj felett 6-8 méter magasságban, gyors röptében bíva támadja meg a kisemelt madárszempat. Ha csak egy kisemelt áldozata van, pl. egy fűkegyőr, csak, akkor vízszint szintén a talaj sírólva szűken a kisemelt préda felé. Támadásában aktív és hirtelen kitarló, akár néhány kilométeres távolsáig is felvált. Paraheláit 4-5 cm-eset magasságát, és ha a préda nem vágódik takarába, akkor akárhány vágás is lehet. Gondoskodik csak a paszirta vadászatra, ahol a mezei paszirta egyre feljebb és feljebb csalogatja a sólymcsókat, kihívón folyamatosan endekve. A támadó sólyom elől rutinosan kitérve akár negyed órát is tarthat ez a küzdelem, melyben végül vagy a sólyom fared el, vagy a paszirta, s ekkor minden energiával próbálja elérni a nagy magasságából a földet. Itt, mivel gyér a takarás, csak az mentheti meg, ha folyamatosan kigurik a sólyom alól. A sólyom meg csak akkor zsákmányolhat, ha intenzív, folyamatos parabolákkal ostorozza prédáját.

Sokan a karvalyval hasonlítják össze röptét, támadási módját, amiben sok igazság is van. De sokkal kitaróbb és gyorsabb mint a karvaly, vízszint az meg fordítottjából és a takaróból is hatékonyabban tudja a zsákmányt kimarkolni hosszú esztőlének és kormánytollakkal közömböztetve. Egy-egy kiadó öltözés után néhány percre távolabb repülve lüli piheimi, általában a földre, valamilyen takarást kibeszívva. De rövid időn belül ismét támadásba lendül. Ilyen támadás-sorozatok aprómadarat csapat közömben lehetnek tanúi. Erdelke, hogy sokkal gyorsabban ki tudja magyi piheimi, mint a ragadozó madár, hasonló intenzitású támadások után. Támadásában mindaddig kitarló, amíg az sikerrel nem jár, illetve a zsákmányzilkotok el nem tűnnek.

szemei élő. Vadászati stílusa tehát a lehelylel történő rajtélőszervi támadás, mely a lehelylel akár egy kilométer távolságra is történhet, alacsony, aktív támadó repüléssel, sok vágalással, mindenáron való zsákmányolási akciókkal. Ezért is olyan megbecsült vadászmadár a kis sólyom, mely teljesítményért és látványért alkalmazzák évről-évről korábban és ma is.



Fiatal him zsákmányait. (Paul Hajfeld)

Zsákmányai elsősorban kistestű madarakból állnak, de apró rágcsalókra is szívesen vadászik. Különböző gyilkosok és rovarok is zsákmányai. Mégis vékony, a vérszéllel hosszabb ujjai a gyors madarfogást jelzik. A madarak közül előszeretettel zsákmányol a költőhelyén rigó-, sármány-, pinty-, pityer-, pacserita-, hammadár féléket, melyekre a vonulásokkor is vadászik, de ekkor már a vízek közelében csoportosan mozgó kistestű partfűtök és cankók is megjelennek zsákmánylistáján. A tavasszal visszarokkolt, illetve az októberben vonuláskor készülő seregélyes csapatok nagy töredéke. Lakott területek, gazdasági telpek, istállók közelében szívesen vadászik verébrekre. Mégis, ha választás, a sármányokat és a pacseritákat részesíti előnyben. Pedig a pintyfélék könnyebb zsákmányok számára, mert ha a feldobható csapatra vagy rögbe, ha nem merked ki egy kismadarat a kavalkádából. Számomra ezek a támadások sohasem azt sugallják, hogy a ragadozó, jelen esetben a törpét meg tudják zavarni a csapatba tömörüléssel az apró madarak. Viszont más esetben, más ragadozó madaraknál ez bejön.

Sikeres zsákmányolás esetén a pedzéz lendülettel tovább siklik és még a levegőben előlre áldoztat

nyakát erős kis csőrrel. Legtöbbször a lehelylel repül vissza, ahol a zsákmányát akkurátusan megkopasztja, majd elkezd a fájélni az evést. A mellhas elfogyasztása után zsákmányát egészen ki szokta zsigerezni. A zsigerezést előlítja. A viszonylag gyors evés után a szokásos esőpuccolás és tisztálkodás következik, majd felhúzott lábál pihenésbe kezd. Néhány órai emésztés után ismét vadászni kezd.

Egyszer sikerült Apejon egy ilyen öreg himet megfigyelni, mely csalimadarainkat figyelemre sem méltatta. Felhúzott lábál pihent egy fűzfa alsó vastag ágán. Jó óra múlva megékkent, rendbe szedte tollait, kicsit egyengette kormány- és evőzű tollain, látozólag felkészült a támadásra. Persze mi is élénkbebb lettünk Tibi barátommal, mert két oldalát is mintegy 200 méterre belül álltak verégek hálóink. A kis him háta felét nagyot nyújtózkodott szárnyaival, bőltött néhányat a pusztai irányába, majd bogmeszánékné irányába. Még sem próbálta a potya verébrek megtámadni, valószínűleg már volt hasonló tapasztalata, bár gyűrű nem volt a lábán. Az első rohanásban az aprómadár felébe vágott és éles fordulattal kinarokolt egyet, majd visszarapult élénk a pihenőfájára és kényelmesen előlított elbűdött.

Más alkalommal a földről támadó törpe a sikeres pedzéz után szintén visszarokkolt kiinduló helyére a földre. Félét közelítve kissé zörögve repült, majd folytatta az étkezést. Ha étkezésben megzavarják, karvaly módjára alacsony, villámgyorsan fedezék keresve vakarja le öklözt. Bár ekkor sem a bokor alá, hanem egy fa vastagabb ágára repül, vagy egy tölgér tetőjére. Gyors röplécek köznevelésben a potyalécsik nem tudnak a törpe zsákmányából lakmározni. Ez még annak az öreg keresztben párnák sem sikerült, mely rendszeresen sarcolt szedett a környékbeli ölyvek, rüthjékek és vörös vércsék zsákmányaiból.

Téli vonulásában, ha beállt helye van, azaz sok aprómadár tartózkodik a területen, akkor keveset repül, csak a célirányos vadászatra korlátozódik napi

mozgása. Ezt félleg havas, igen hideg időben teszi. Ha viszont az élesmadarak is továbbállnak, akkor a törpe is nekifut, és akár 50-80 km-t is megtehet rövid idő alatt.

Napi zsákmánya 3-4 aprómadárból áll, melyet a nap folyamán elosztva zsákmányol. Kis termetű és markai miatt ritkán nagyobb prédákkal nem igazán bukkan fel zsákmánylistáján. Gerlézését, bár sokszor hallottam róla, még nem tapasztaltam olyan helyen sem, ahol a természet ésszerűleg verékek mellett rengeteg gerle is tartózkodott. Ezek a prédálatok inkább a sólymaszt célpontjai, bár szélszerű pedzézüket így sem tudom elképzelni. Selymászati értékeiket fogoly zsákmányolástól is szólnak (pl. Lelovitch), vagy több kis sólyom egy zsákmányra

való cresztálndó danu pedzézéről is olvashatunk Thyaurm műveiben. Ezen pedzések sikerei, illetve valószínűleg a kis madár erejét és képességét ismerve, csak selymászati tudásokról tinnék. A kis sólyom bátorságával nincsen baj, csak a fegyverzeté alkalomatlan a hőstetűt véghezvinni. Persze az is lehet, hogy az eljett vad legyengült, seírelt példány volt.

A kis sólyom, mint a nevelési kintűnk, kis terméssel ragadozó madár, az irodalmi adatok a testtömeget 270-330 mm között határozzák meg. A himn súlya 160-180 g, a tojéke 190-210 g. Saját mérceimet 11 befogott madáron (1. táblázat), illetve a Természettudományi Múzeum Állattárában felheltő 7 db hűvözöttmőtt egyeden végeztem (2. táblázat).

1. táblázat Befogott kis sólymek - élő egyedek - testmértetei. (Jelölések: 2Y = 2 éves, 3Y = 3 éves.)

Nem	Kor	Hely, dátum	Test-hossz (mm)	Szárný-hossz (mm)	Fark-hossz (mm)	Csőr-hossz (mm)	Talp-hossz (mm)	4. karom hossza (mm)	Fesztáv (mm)	Csüd-hossz (mm)	Test-tömeg (g)
hím	2Y	Százhalombatta 1996 III. 03.	270	200	110	11	60	12	540	30	180
hím	3Y	Albánómedri 1996 III. 10	280	210	120	13	60	12	600	30	178
hím	adult	Monor 1998 XII. 27.	265	190	100	11	60	11	530	30	160
tojó	adult	Százhalombatta 1996 II. 24.	290	220	130	14	62	12	640	33	230
tojó	2Y	Tápószőlő 1996 II. 04.	300	225	135	14	60	12	660	35	220
tojó	adult	Százhalombatta 1996 II. 24.	310	220	140	16	62	13	680	35	234
tojó	adult	Százhalombatta 1996 III. 03.	300	230	130	13	62	13	660	35	220
tojó	adult	Lajosmezse 1996 I. 28.	330	230	120	13	75	12	680	33	210
tojó	adult	Százhalombatta 1996 III. 24.	300	220	125	14	62	12	670	32	230
tojó	adult	Hudapest, XVI. 1996 III. 04.	290	220	130	14	64	12	680	35	220
tojó	2Y	Dunakerzi 1998 XII. 30.	310	230	130	14	65	12	680	33	220

2. táblázat Börbe tömött kis sólymek testmértetei (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)

Nem	Kor	Hely, dátum	Test-hossz (mm)	Szárný-hossz (mm)	Fark-hossz (mm)	Csőr-hossz (mm)	Talp-hossz (mm)	4. karom hossza (mm)
hím	imm.	Albertfalva 1947 XI. 20.	270	210	135	13	50	10
hím	imm.	Albertfalva 1948 I. 15.	275	215	130	11	51	11
tojó	adult	Balatonboglár 1903 XII. 08.	275	200	115	12	60	11
tojó	adult	Sárszentgotta 1958 X. 19.	275	195	110	12	50	11
tojó	adult	Szegedi Fehér-tó 1959 II. 08.	280	220	130	14	60	14
tojó	adult	Adony 1960 XI. 25.	275	230	135	13	62	12
tojó	adult	Bp. Hármashatár-hegy 1985 XI. 17.	300	220	150	12	60	12

A fenti mérések alapján is elmondhatjuk, hogy ránczéro és röplécek ezen sólymcska himje és tojója közötti különbség akkora méretű, mint más sólymalkotól. A kismadarakat öreg madarak a tollazat alapján jól elkülöníthetők egymástól. A himék fejetege, háta, szárnyfedői, felső farkfedői és kormánytollai kékes galambszínek. A tollak között a csőrrel fékén észlelhetők. Potfalóján hasonlóan észlelhető, itt a szürkés tollak átmenetel vörhenyesbe váltanak, mely gallérként körbeveszi a nyakat. Barkója nincsen. A test hási oldalára a vörhenyes, sárgás szín jellemző. Egy világosabb alapon (a sárgás-fehérrel egészen a sötét okkarsárgáig) sötét csöklökben látható foltosság mutatkozik, mely vörhenyesalapon egészen észlelhető, de lehet minta nélküli egyezmény is. A kormánytollak fékén szagot, és a torok előrehaladottabb korábbi sötét keresztvonalozottság (4-5 év) egyre fájul. Alsó farkfedői világos vörhenyes, illetve sárga, gyengén és vékonyan észlelhető. Az öreg tojók mintázatában hasonló a

hímhez, viszont a hát, a szárnyfedők, a felső farkfedők valamint a kormánytollak nem kékes-szürkék, hanem barnák, mely a világos gesztenyebarnától egészen a dobnárnig változhat.



Öreg, him kis sólyom. (Terényi Gábor)

Mindezen egy kékes-szürkés fityolt visel, mely jól megkülönbözteti a fiatalok színezetétől tollruháját, ahol ez a kékes árnyalat hiányzik.

A tojók mell-, has- és oldalintázata kontrasztosabb, mint a himéké, ugyanígy a kormánytoll sötétbarnán sávosítottabb, sem fiatal az évek során. A himéktől eltérően a tojók alapszínezete világos, nem annyira vörhenyes, inkább piszkosfehér, vagy sárgásfehér alapú. Mindkét nemre jellemző az ivarérett kort mutató nagy és szinte minta nélküli fehér torokfolt, mely terpei megfigyelésnél döntő kormeghatározó bélyeg. A fiatal egyedeknek is van világos torokfoltjuk, de minden esetben apró csöklökkel mintázott, és általában nem fehér, hanem krémsárga. Másik fontos korhatározó bélyeg a csüd és a viaszártya színe. Fiatal egyedeknél kékes-szürkés, vagy zöldessárga színű. Az egyszer vedlett madaraknál általában kénsárga, vagy sárga. Öreg példányok viaszártyája és csüdjé minden esetben erősen sárga színűek.

aprómadár rajok egyértelműen elárulják számunkra az ideális helyet. A házaspárban Tibi barátommal véletlenül rábukkunk egy vadföld parcellára a sivatár pusztá középen, melyre tízezres csapatokban érkeztek a kenderikék, stíglécek és zömlékek mellett a verégek hadai és itt megállva rögtön tanja lehetettünk egy remek törpe támadásnak, majd jöttek a karvalyok, vércsék és kékes rüthjékek a terület asztalra. Rendszeresen látogattuk a helyet, és a hála-állás miatt csali verébre rávágott még a fenti fajonk kívül egészítse-



Öreg tojó kis sólyom. (Bérces János)

gatyás ölyv, kereszt és hája is. A kis sólymokat kereszthűj a pusztában álló karimok, istállók közelében az itt felheltő vörhenyesek köznevelésben. Egy alkalommal téliidőszakban a törpéket felállított hátába kavik vágott a déli harangszó idején.

A fenti ismeretekkel természetesen a fiatal madarak színezetére a barna a jellemző, valamint az erősebb, kontrasztosabb mintázatosság.

Terepi megfigyeléseink során az utó kis sólyom szillettej talán a kék vércsére emlékeztet a leginkább. A vörös vércsénél kisebb termetű és rövid farkú különbözteti meg. Egyébent a kis sólyom összesen 4-4,5 cm-rel rövidebb kormánytollai végénél, testének arányai az istáridi sólymokkal egyeznek, persze miniatűr kivételben. A terpen a faj ismerése könnyű, mert csak a vörös vércse jöhet szóba a téli időszakban. A szeptemberi kis sólyom megfigyelés a fedettség miatt nehezebb, sőt, a vonuláskor készülő kék vércsékkel és kabasólymokkal is egy területen mutatkoztak. Testarányaik és színezetük, repkéjük és vadászati stílusuk viszont minden esetben elárulják számunkra, hogy kis sólymok látunk-e. Ha célirányosan téli törpe lesre akarunk vállalkozni, akkor a közelítő táncokat tudni adni. Lehet csapan megfigyelés a cet és lehet ehhez csatlakozó gyűrűzési befogás is, melyet jónagym is előszeretettel lázok. Az első határozó, és talán a legfontosabb, a szerencse, de ez főként figgetlen. A többi tényező viszont befolyásolhatók. Először is kell egy pusztaszéri terület, melynek arra a pontjára kell összpontosítanunk, amely területet arzált kint a tiplálatok közötti pinyéfék csapatának. Ez lehet valamilyen terménytarló, vadkudercs, muharos, eszmaszázás, stb., tehát olyan terület, mely bőségesen nyújtja a termetű a magvozóknak. A félében fel-fel csapód



A verébre vágott az öreg, him keresztben (Bérces János)

Napi négy-ötzáz kilométeres körútjaink sok élményhez és tapasztalathoz segítettek minket. Az egyik ilyen megfigyelés, hogy nem csak fia, kemelkedésen, hanem a földön is kell keresztet, a pihenés, helyben állás törpét. Ezt igazolja - szinte kivétel nélkül - a befogott madarak sáros lába, és kormánytollaink sáros vége. Tehát a jók vált terület kemelkedési után nagy odafigyeléssel távozzunk végig a földet is, különösen a kemelkedő földhatárokat, kőkörvonalakat tövén, atb. melynek takarásában szívesen tesztoljuk. Egy alkalommal az úresnek hűt törpét szándéktuk távozzunk. Tibi vette észre az első törpét 200

mérte a mlyársítás árkaiban egy rég mellett ilve. Ezt „Jchuzia” meg két törpöt talált. távesőveink a földön ilve. Mindkétón számará az egyik legemlékezetesebb nap volt, hiszen háromnegyed óra alatt a három lártó törpö mind meg tudtuk fögni. E csodás napot, és a töltés is fotóm érzék, mely jó „bélpórnék” bizonyultak a tapasztalatcserek fnyahmán a zárkózott angol törpésolymszók körében is, kik ismeretemet és eddigi tapasztalataimat elismerve barátsággal fogadták, s addigi zárkózottságukat feloldák. Megosztották velom féltett bírsakat a török hányamodjára, ideutásmára, tenyészteszére vonatkozóan. Öket idszve: „til nesseze lakom ahhoz, hogy konkurenciát jelentsek számukra”. Mint mondták, a számonra füresállott títokozatosodásnak két oka van. A felhülés vezethetőnk kizárása, és az ordonyes tenyészési és vadászati monopóliumnak megvázása. Az amerikai kollégák már nyitottabbak, bár hozzáillásuk és „fanatizmusuk” a téren felfedezéssel az angoloknál. Bár az is lehet, hogy a török szabadabb alkalmazása teszi ezt.

A kis selyom lárása és a természetben való életnek bemutatása után lassuk a vonatkozó selymszati ismereteket. A közporkban, a selymszát virágzásukra a kis selyom a hőlygek selyma volt (a kabaselyom pedig a fiatal uraké). Már ékkor is nagy tisztelet övezte mindaz a selymszati teljesítményt, melyt ez a bájos kis madár nyújtott. Ezt összegezi Gilbert Blain is a *Selymszát* című művében a következőkben: „A kis selymmel való paszirta selymszát a selymszát miniszterek legfőbbnyomosaiból jó köze tartozik, melyet Beethoven a germ selymszattal hasonlított. Valóban azért, mert minden pillanat értékes legi kezdelmet nyújt, amelyben hol a selyom, hol a paszirta igyekszik mindig megmozgásra lépni és ezáltal túlélni a paszirtát. Hogy főnyeg egy puszirta selymszát elkerüljön el éhen a sportban, szhoz minden selymszátsevegésnek próbára van téve. Főnyeg és főnyeg bűnszám, megfontoltság és jó felülépesség kell.” Ébba a műben olvashatunk a kis selymnek neveléséről, keseléséről, idomlásáról és bevadászáról, illetve Blain megemlíti, hogy aki teljesen el akar nyúlni a kis selymmel való selymszát művészetben, annak feltétlenül el kell olvasnia S. B. Mitchell *The Art and Practice of Hawking* s. művét.

Nálunk korábban csak a vadonfogott törpével való selymszát jöhött szóba. Igazán Rohony Lajoson kívül senki sem foglalkozott vele komolyan, a kezdeti sikertelenségek, híres „jűttetés”, nem utolsósorban a nagyobb selymök kímálta korlátlan lehetőségei miatt. Rohony Lajos volt az, aki a karvaly mellett a

törpésolymszát elismert hazai mestere volt, valamint ezen madarak befogását is magas szinten művelte. A hazai szakirodalomban csak Lovelich György *Miniatűr vadászmadarak. A selymszát enciklopédiája és A selymszát kézikönyve* s. könyvében olvashatunk a törpéről mint vadászmadarról, illetve Bátyai Lóránt *Vadászmadarak vadászmadár* s. művében, érintőlegesen.

Hazánkban a brit hagyományokkal ellentétben a kis selymmel való selymszát objektuma elsősorban a nagy mennyiségben jelenlévő fűrj volt. Emellett természetesen voltak más célzott zsákmányállatok a kisebb termetű madarfrjakat között. Fháyszor hallottuk Lovelich Gyuri bácsitól esendes téli napokon, amint a csaszegő rjéket szemlélte, hogy: „...nagy kedvem volna törpe selymmel fenyvesmadarakra vadászni! Amok aztán olyan pececnyéje van...” – esztintelt egyet a nyelvével, felidzeve emlékeiben a hőskört.

Természetesen nem csak a pececnyéje miatt választák elődünk a fenyvígóra, hanem a kimagasló selymszati élményt, melyet a paszirta vadászattal hasonlítottak össze. Gyuri bácsi többször is említett tett sikeres cánkó pedzéséről, és ő is – Blainhez hasonlóan – a sárszalokát után végyott, mint egy még előéletű, de nagyon nehéz pedzési lehetőségre.

De ez már a múlté. Manapság természetvédelmi otalom védi a kis selymök által korábban álitott és elrejtett madarfrjakat. Mégis, többi selymszátudornálhoz hasonlóan megmaradt neki is néhány elrejtett vadfrj, mely alkalmazhatóságot indokolja. A karvaly székényái közül a varjúfélek alkalmatlanok számára kis termetű és marka miatt. A verébcsék, sercegyrő való vadászát, valamint a geréfélek vadászát manapság is kiváló selymszati élményeket nyújtana. A sercegy vadászata az újjóláiban is igen közkedvelt sport, melyet a gerlezzsel párosítva nálunk is magassiskolai szinten ültethetnk. A klasszikus fűrvadászt csak a szomszédos országokban, elsősorban Romániában és Jugoszláviában lehetne számunkra elérhető, ahol a faj szezonálisan vadászható.

A vadonfogott kis selymmel való selymszát már a múlté, de a tenyészett selymszattal való vadászattal reménye az EU esztalozással még megmaradt számunkra, illetve a természetvédelem oldaláról való esztelges korábbi állapottal visszaállítása megoldható, hogy a jövőben ismét selymszátessuk e bájos kis ragadozó madarral.

Az angol kollégák az ember által nevelt selymszátokat tartják alkalmasabbnak a vadászatra, mert hissegek, az emberhez való köztetségeik erősebb.

Tenyészésre viszont a szilők által nevelt madarakat jobbak, kivége azok a tenyészők, akik az inszeminálás problémáit és elővetést választják inkább, illetve az úton elérhető hibridk létrehozásán fáradoznak.

A kis selyom zártéri tenyészése mind természetes, mind mesterséges úton megoldott. A természetes párokkal mind a négy fál zárt. Angliában az egyik legeredményesebb törpe tenyésző, barátom, Paul



Mesterségesen szaporított és keltetett kis selymök. (Paul Haffield)

Haffield tenyésztési „árkából” ismeretek itt néhány alapvető ismert. A tenyészővel 2,5 x 4 méter alapterületű és 2,5-3 méter magas. A volier deszkafal borítású, tetjén 2/3 részben sűrű és vastag (apromárad drótháló) horganyzott rácsosra van. Az egyik oldalon 2 méter magasságban a tető alatt van rögzítve a fészékö lák. A röpké két végén van egy-egy ülőke, szintén 2 méter körüli magasságban. Paul elmondása szerint, azért kell csak két ülőke, hogy a szilők zihálath tudjon – és legyen kénytelen – repülni a madár.

Haffield a szilők által nevelt fiatalból állt természetes párba törpéket úgy, hogy fiatal tot madarhöz két-három éves, vagy idősebb hímét társít. A költésre hajlandó összes tojó madarat inszeminálja a kiválasztott termékeny hímek spermájával. Mindkét szaporítási eljárással elvezsi a tojásokat és mesterséges körülmények között, erre a célra általalkított keltetőgépben kelteti ki azokat. A kikelt nem akarta imprantálni, azt a szilő madarak alfa visszatesztli. Van néhány imprint óráig bűnye, melyek kiváló főkénevelőknél bizonyultak. Így a madár nem lesz ember imprintált, de mégis szelid, „emberbarát” lesz, már nyers állapotban. A selymszók általában ezt a fajta kevert nevelési módot szokták kémi. A tenyészés alapja

(természetesen a megfelelő ivartartésban túl) a jó táplálás. Mint elmondta, a tenyészési szezon előtt már búfürnőrt folytatónak biztosítani kell az aprómáradtól történő takarmányozást, ami nem is mindig egyszerű dolog. Amelyik madárral végigvadászták a szezont (március végéig), azoknak a zsákmányállataival táplálják a többi tenyészmadarat, illetve magát a vadászmadarat is, melyt aztán tenyészteszbe állítanak, a megfelelő táplálékiszlet birtokában. Állítóg ez a kis selyom tenyészés legfontosabb tényezője.

Ha sarjúfészékre akarják ösztönözni a szilő párt, további fűkék reményben, akkor az első fészékaljat két hűtes költés után elveszik a pártól és inkubátorba rakják. A sarjú tojásokat követően visszacsereklik az első két tojt és természetesen tovább keltetett, már kelés előtt álló tojásokat. Ezeket a tenyészpár kiletli és felneveli. A esetét azért végyik ebben a formában, hogy a tojt kíméljk a további költéstől, illetve, hogy a fűkákát nevelje.

Hibridk állatállásával barátom nem foglalkozik, bár e madarak Európiában és főleg Amerikában köztudottak és nagyon keresettek. Itt elsősorban a sárszálalommal és a vadászszálalommal szokták kereszteni, persze mesterséges úton. A tenyészéstől mindig minégy fogyszereztésű bezzelit, itt a barátom. Pedig a kis selymöt kevesen tenyészik évről évre sikeresen és folyamatosan, így e madára szaporításának is vanunk bírók, nehezege.

Vadászatra főleg a hímeket keresik, melyek az aprómárad vadászására és főleg a paszirta vadászására jűtszednek. Idomlásuk és bevadászástuk igen gyors útemű, mivel ezek a kis selymök roppant kezsek és tanultoknyak. Állítóg a legkisebbek fiatal selymszókakkal a tojt a második hetüli vadászunk. Természetesen a letemérítés rjűptás manapság már nem fenyasztja a selymszók törpségét a számit, és a hűtesség sem merül fel gyárkában, mint a vándorselyom esetében.

Ezt az irásomat figyelmeztetőnk, kedvesállomának szántam, hogy ha adódik még egyszer esélyünk e bábijos kis selymmel vadászásra, akkor éljünk vele, ne hagyjuk, hogy csak történelmi ködégek egy fejéző maradjon.

Végül köszönetet mondok Dr. Bánlovics Áttilának, aki lehetővé tette számomra a műzumi kutatást, valamint Paul Haffield angol és William Robinson amerikai selymszátudornak, hogy értékes tapasztalataikat, ismereteiket a kis selyméről megosztották velom.

Irodalom

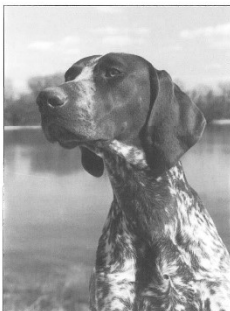
- Boyer, T. & Burton, P. (1989). Birds of Prey. USA
- Brill, H. & Trommer, G. (1997). Die Beizjagd. Bafin
- Gémsőb, B. (1992). Birds of Prey of Britain, Europe, North Africa and the Middle East. London
- Haraszty, L. (1988). Magyarországi madárnevelési. Budapest
- Mébs, T. (1986). Greifjagd Europas und die Grundzüge der Falkneri. Stuttgart

- Pátkai, I. (1914). Falconiformes-Solyomalkatiak. Aquila. XXI.
- Sauer, F. (1995). Szárszföldi madarak (Landvögel). München
- Scholz, F. (1993). Bird of Prey. USA
- Upton, R. (1990). Falconry. Principles, Practice. London
- Waller, R. (1962). Der wilde Falk ist mein Gesell 2. Melsungen

Az én selymszaktutyám – a német vizsla

WRABEL GYÖRGY

Folytatva a korábbi selymszaktutyák vadász-tutyák kapcsolatos gondolataimról, 1996 tavaszán én is nagyon ebnek értem magam kutyá néköli. A gazos céltalannak tűnő taposása és a megjelölésű rjűttelés után elököltem, hogy selymszaktutyát fogok tartani. Ez elengedhetetlen része a céltalatos és felkészült selymszaktutyák, megteremt a sikert és az élményt amitt vadászunk. Nincs izgalmasabb, mint amikor a vadászmadarunk keztyűnk-ről fogja a vele összekötött kutyá minden mozgólátat a gazoiban, felkék már felkészítve a bármelyik pillanatban kezdődő házjára. Korábbi vadászatok során mindig nagy figyelemmel kísétem a kutyák munkáját, és nem tudtam eldönteni, hogy a két leggyakrabban használt fajta, a pointer és a magyar vizsla közül melyiket válasszam. Így aztán inkább egy harmadikat, a rövidszőrű német vizslát választottam.



selymszakt – bár dré-szörűvel – de az a faját csak hírből ismerem.

A német vizsla a vadászok körében igen elkerülő kifortort munkakutyafajta, ked-teléből nemigen tartják ün. „keményfejűsége” miatt, bár ezt a véleményem nem osztom. A tenyészést kiválasztással figyelembe vettém, hogy minélsebb kennelből és vadászó szilőkkel szerezzem be vadászársam. Viszonylag későn, három hónapos korában hoztam el a kiválasztott szüka ketyköt. Ennek előnye volt, hogy megkíméltem magam és környezetem a kis-kutyá tartásának kényelmességétől. Márcsát

az alomtesztvérekkél és az anyaszkával töltött hosszabb idő a többi kutyával való későbbi kapcsolat-tartó képességen is javít.

Sisi ismerkőlése a vadászattal öszszel, szeptember hóuapban, négy hónapos korában, a selymszát szezonál egyidőben kezdődött. Bagyura István Béj nevű kutyája társaságában „aki” a pointernek temperamentumos keresési módját nevelte Sisihe. Nagyon fontos, hogy biztosan vadászó kutyá mellett legyen bevezetve a tanonc, de figyelembe kell venni mindkettő adottságait, és kellő időben be kell avatkoznunk, ha nem a várt eredményt látjuk.

Nem maradtak el a napi 2-3 órás foglalkozások sem egy évén keresztül, a vadászok kutyák munkavágása megteremt a figyelembevetélevél. Ne kísérletezzünk, van kipróbált és bevált módszer, csak alkalmazni kell. A szakirodalmat el kell olvasni.

A vizslavetés és az apportozás Sisi könyvből fakad. Kuzdottól fogva az usztatás volt az izomzat alakításának eszköze. Figyálatlan nem lövésfőlt, puskás vadászaton is felfalálja magát, bár látható, hogy ez nem az ő világa, nem ezt szokta meg.

Fél éves korában már vadászám vele a Fűzes-gyárgarton rendezett nemzetközi selymszátalkozón és felkutatja azt a facéit, amit sikerem pedzetem hím hajánál több külföldi vendég elismerésétől övezve. Walther Mai német selymszátársunk a látotak alapján szinten e kennelből vásárolt magnek ketyköt, amely kutyából szinten eredményes vadász lett.

Sisi keresési stílusa gyors, de igen alapos. Légszimáttal és csapással kutatja fel a vadat. Kis területet képes több percen keresztül vizsgálni, ha számára értelmezhető nyomot talál. Vadnéglálása sznymas és szórms apróvadászt stabil, egyértelműen jelzi a vad bővühetét. Nyílt és fedett tercepen egyaránt alaposan dolgozik, a szélirány változásakor igyekszik megtalálni a számára legkedvezőbb alpozásokat. Nem jelent számára akadályt a legütkésőbb galgonyát sem, olykor kuszva kutatja át. Vadlűzési hajlamáról könnyen leszoktatam.

A környezetomítás eszközök ketyökkörében nem

kellett használnom, de a figyelemzés során a mai napig olykor oda kell csupni, hogy konyóságot megterjem. Ekkor azt látom, hogy kutat a tekintetemben, hogy háragszom-e meg, s közben tudta velom, hogy nála ez a módszer amíg sem vezet eredményre, megváltoztani úgysem tudom.

Igyényli a figyelemzést, az engedelmességi feladatok gyakorlását, így kutyagyaloglatón lehet vele vadászni. Rendteszer munkát kell adni neki. A más fajta kutyákkal vadászók néha furesén néznek a német vizslára, mert számukra nem megszokott ez az olykor makacs viselkedési fajta, illetve a vele szükséges bánásmód, de a sikeres vadászattól mindig elismerés követi.

A német vizsla nagy odafigyelést igénylő vadász-kutyá, amiből könnyen lehet jó és rossz kutyát csinálni. Jólleik, simulkönyv és igen intelligens fajta, fardhatatlansága meglepő. Igényli a gazda, a család közelségét, meglátja az alapos odafigyelést. Sisi most négy éves éret kutyá, de te teljesen van – eredményes vadászunk. Elrejtett vadajnik és mindannyiunk sikere mögött csapattunka áll: *Ember - kutyá - madár*, lére kell hozni ezt az eredményes csapatot.

Ezek a tapasztalatok kizárólag egy kutyára alapozottak, mivel ő a fajta első példánya nálam. Összefoglalva a lértakat, én német vizslás maradtam, a befektetett munka nálam beért és meghozta a sikert egy megbízható vadászárs és családtag formájában. Ajánlom tehát mindenkinek.

A vándorselyom az USA-ban lekerült a Veszélyeztetett Fajok Listájáról

TÓTH JÁNOS

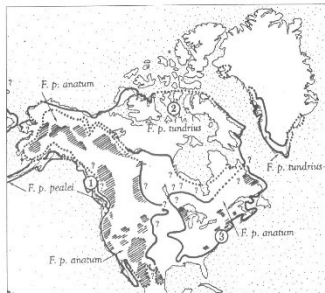
Komoly természetvédelmi sikernek könyvelhetjük el, hogy az USA Szövetségi Hal- és Vadvédelmi Hivatal 1999 augusztus 25-á döntése értelmében a vándorselym levette a veszélyeztetett fajok listájáról. A döntés előzménye, hogy a természetvédelmi önkédesék, a vélelmű, tenyészési és visszatelepítési programok, a selymszók és a ragadozó madár védő csoportok erőfeszítései nyomán az állomány annyira megújósított, hogy felfoldhatóvá váltak a fokozott

vadonölöny állomány drasztikus csökkenését érzékelve, az 1969-ben elfogadott Természetvédelmi Törvény alapján, a Szövetségi Hal- és Vadvédelmi

Hivatal a fajt 1970-ben védetté nyilvánította.

Az észak-amerikai kontinensen a vándorselymnek három alfaja él: a *Falco peregrinus* pal, a *F. p. tundrus* és a *F. p. anatum*.

A *F. p. pal* egész évben Nyugat-Kanada és Dél-Alaszka partvidékén és az Aleutian-szigeteken fordul elő. Ezen a területen nincs szántóföldi növénytermesztés, ezért nem használják növényvédő szereket sem. Az egész évben itt élő madárnak nem érik a növényvédő szerek káros hatása. Ez az alfaj sokaság volt a veszélyeztetett fajok listáján, mert az állomány nagysága állandó maradt. Korlatozott számban, minden évben adták ki selymszati cölü



A három Észak-amerikai vándorsólyom alfaj elterjedése.

befogási engedélyeket.

A *F. p. tundricus* Alaszkában, Kanadában és Grönland tundra övezetében költ, vonuló alfaj. A vonulási területén elszaporított növényvédőszer károsító hatásai következtében állományai csökkentek, majd a DDT betiltását követően újra ugrásszerűen megemelkedtek. Ez volt az oka, hogy 1994-ben keletre a Veszélyeztetett Fajok Listájáról. Jelenleg is erős állománya él az elterjedési területén. Meghatározott számban, szőlészeti célból 1994-től adták ki befogási engedélyeket.

A *F. p. anatum* Alaszkában és Kanadában él, erős állománya él, egészen Észak-Mexikóig költ, vonuló alfaj. Mind költő-, mind pedig téltelelőitelen rendkívül komoly károsító hatások értek az állományt, ezért került fel 1970-ben a Veszélyeztetett Fajok Listájára. Az alfaj populációjának létszáma 1973-ban érte el a minimumot, amikor az észak-amerikai kontinensen 324 fészkelő párról tudtak. Ebben az időben az USA keleti területeiről eltűnt, a nyugati területeken az állomány 15-20%-a maradt fenn. A DDT betiltása teremtette meg az alfaj formaradásának feltételeit, az élőhely védelmi intézkedések, a tenyésztés és a visszatelepítés gyorsította az állomány megerősödését. A minimális élő alfaj létszámának megduplázása volt, most ennél jóval több, kb. 1650 pár él Észak-Amerikában. A szőlészeti komoly szerepük volt ebben a

sikerben, hiszen az állomány fogyásának figyelmeztető jeleit ők észlelték és propagandájuk nyomán széles társadalmi segítő akciók indultak el. Kezdeményezésükre létrejötték olyan jelentős tenyésztési és visszatelepítő programok, mint a Peregrine Fund, amely több ezer vándorsólyom visszatelepítését végezte el.

A Szőlészeti Hal- és Vadvédelmi Hivatal két figyelő (monitoring) programot dolgozott ki a vándorsólyom állomány folyamatos ellenőrzésére. Az egyik a fészkelő állomány fiatal madarainak a gyűrűzését végzi, a másik a vonuló madarak jelölését oldja meg a szövetségi és állami hivatalok közreműködésével. Ezeknek a programoknak az eredményei alapján döntene arról, hogy a vándorsólyom állomány hasznosítását milyen mértékben engedélyezzék. Engedélyeket adhatnak a szőlészeti, tudományos kutatási célból és ragadozó madár ismereti bemutató előadások céljából. A folyamatos állományfigyelés eredményeként függvényben a faj hasznosításának három lehetőségét dolgozták ki. Az éves szaporulat 5%-ig történő hasznosítás, az éves szaporulat 10%-ig történő hasznosítás, vagy az érvényes szövetségi, szőlészeti szabályozás betartása mellett, korlátozás nélküli hasznosítás. A Hivatal a munkát széles társadalmi kontroll mellett végzi, vélemény nyilvánításra lehetőséget biztosít.

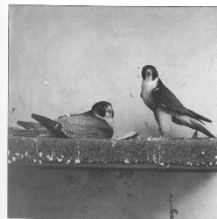
Az amerikai szőlészeti nagy hagyományai vannak a ragadozó madár befogásának. A DDT okozta katasztrófa hatásai miatt a szőlészek kidolgozták a zárt területen történő fészkelést és műszerezést. 1983 óta lehetőség volt tenyésztett madarak beszerzésére is. A Szőlészeti Hal- és Vadvédelmi Hivatal döntése alapján most ismét mód nyílik az alfaj befogására. A Szőlészeti szőlészeti szabályozás minden évben 2 ragadozó madár szőlészeti célú befogását engedélyezi szőlészeti célú, jelentős természetvédelmi sikernek értékelhető, hogy az USA-ban olyan mértékben javult a ragadozó madár fajok állományának a helyzete, hogy ettől az évtől kezdve minden szőlészeti használt ragadozó madár fából, mennyiségi korlátozással, az előtti feltételek megléte mellett, lehetőség van a természetes állományból történő befogásra.

(Forrás: US Fish and Wildlife Service közleménye)

Összefoglaló az MSE 2000. évi tenyésztési eredményeiről

SCAPPAN LÁSZLÓ

Tenyésztő	Madárfaj	Tenyészpár	Felnevelt fiatal (pár)
Dr. Aradi János	vándorsólyom	1	5
Bagyura János	"	1	-
Bérecs János	"	1	-
Endei József	"	2	9
Dr. Földes Zsolt	"	1	-
Galambois József	"	3 + 1 imprint tojó	2
Györfly-Villám András	"	1	-
Hankó György	"	1	1
Dr. Lakos István	"	1	-
Lüttger Erast	vándorsólyom heja	2 1	5 3
Szippán László	vándorsólyom	1	-
Terényi Gábor	"	2	-
Tóth János	"	1	-
Vancsó Géza	"	1	3



Vándorsólyom tenyészpár. (Bagyura János)

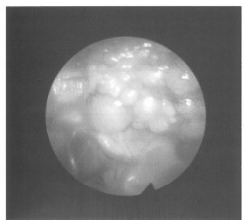


Az új generáció. (Szippán László)

A ragadozó madarak endoszkópos vizsgálata

DR. BEREGI ATTILA ÉS DR. MOLNÁR VIKTOR

A madarakon alkalmazott endoszkópos vizsgálatról először Harrison és Hekkenrich számolt be 1978-ban. Ekkoriban olyan madárfajokon alkalmazták ezt a vizsgálati módszert, amelyek ivari kétalakúságot (szexuális dimorfizmust) nem mutattak. E vizsgálati módszer olyan műszeres vizsgálat, amely során a



Vörös kánya petefészek.

testüregek és a belső szervek egy optikai rendszeren keresztül láthatóvá tehetők. A vizsgálati módszer fejlődésével napjainkban nem csupán az ivarak megállapítását lehet elvégezni, de egyéb belső szervek (lég-, máj-, vese-, légcső-, tüdő-, begy stb.) is vizsgálhatóak.

Habár a legtöbb ragadozó madár esetében a nemek a testméretük alapján elkülöníthetők, néhány fajnál ez nehézkes vagy lehetetlen. Tenyésztési célokat szolgálhat, ha a nemek elkülönítése fiatal korban megtörténik. A viselkedés megfigyelése gyakran nem vezet eredményre, hiszen az azonos nemű, együtt tartott madarak egy viselkedhetnek, mint ha normális párt alkotnának. Az endoszkópos ivarhatározás biztonságos és megbízható módszer, ami viszonylag gyorsan elvégezhető, és gyakorlatilag rendelkezés állatorvos esetében a kockázati tényező szinte minimális.

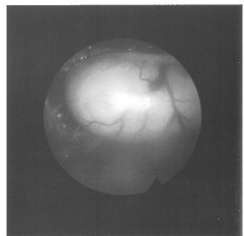
A tojó madarainak csak a baloldali petefészek fejlődik ki. Hím madarak esetén mindkét oldali here kifejlődik, és könnyen felkereshető. Endoszkóp alkalmazásával a herék és a petefészek felismerése

egyszerű, bár alakjuk és nagyságuk függ a fajtól, a szaporodási ciklustól és az évszaktól.

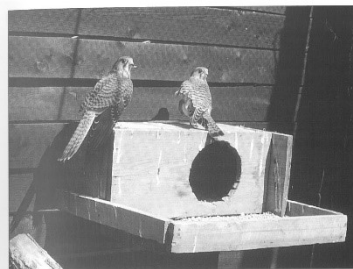
A herék általában sima felületűek, kerekded vagy ovális alakúak, felületükön a véretek faliagráziájának rajzolata ismerhető fel. Fialat egyedekben a herék alig emelkednek ki a környezetükből, és az eresztség is kevésbé kifejezett. Az idős állatokban a herék eresztsége ismét gyérül, a sorvadé herék alakja is változik, mindezek alapján a szaporító képesség megbecsülhető.

A petefészek fiatal tojóknál kerekded vagy háromszögletű, rajta eresztség nem figyelhető meg, ez nyújt segítséget fiatal életkorban a herékkel való elkülönítésre. Az ivarérett tojóknál a petefészek kerekded vagy ovális, a tüszők miatt szederszerű, változó nagyságú szerv. Az ovuláció előtt álló folliculusok narancs- vagy olkarsárga színűek, gazdagon eresztek, környezetükből jól kiemelkednek. A nyugvólombban lévő petefészek és az idős állatok petefészeke dudoratos felületű, de rajta (tüszők) nem láthatók; a szaporodó képesség ez alapján ítéhető meg.

Az endoszkópos vizsgálat számos betegség megállapításához kiváló diagnosztikai eszköz. A legújabb megfigyelések esetében a légszög az elágazódásig vizsgálható. Az aspergillosis (a tüdő- és a légcsik posztmortuális okozta megbetegedés) vagy légszögben jelenlévő idegen testek kimutatása



Vörös kánya herékje.



Az eredményes tenyésztéshez az endoszkópos vizsgálatok nagy segítséget nyújthatnak.

sok esetben csak ezzel a módszerrel lehetséges. A tüdő hátsó fátyla, valamint az elülső és hátulso mellkasi légcsövek vizsgálata különösen a kezdeti megbetegedések esetében lehet körjéző értékű.

A hasi szervek közül a vesék, a lép, a mellkivese, a bélcsatorna bizonyos szakaszai, a petevetőző vizsgálható, és az endoszkópos vizsgálati lehetőséget teremt a szervekkel vett minta (biopsziák) további vizsgálatára (szövetten), így a betegségek pontos megállapítására és a gyógykezelés módjának kiválasztására.

További endoszkópos vizsgálati lehetőség még a nyelőcső és a begy nyálkahártyájának, valamint a kloákának a vizsgálata.

Jelen cikkünkben az egyes betegségek során észlelt endoszkópos vizsgálati leletek részletes ismertetésétől eltekintünk, de amint a felsorolásból kitűnik, a módszer nem csupán az ivari hovatartozás megállapításához fontos, hanem a szaporodóképesség meghatározásához is számos betegség megállapításához is nélkülözhetetlen eszköz. Az endoszkópos vizsgálatokat többnyire általános érzéstelenítés mellett, isztolan alkalmazásával lehet elvégezni, amely hatványagnak a kockázata egészséges állatokban minimális. Betegségek esetében a kockázati tényező természetesen nő, de még így is

biztonságosnak tekinthető.

A ragadozó madarak betegségeinek megállapításához a klinikai vizsgálaton túl alkalmazhatunk röntgenvizsgálat és vérvizsgálat eredményét az endoszkópia jól kiegészíti, és e betegségeket megállapítható, és a gyógykezelés irányvonala meghatározható.

Ajánlott irodalom

Böttcher, M. (1980): Endoskopie beim Greifvogel zu diagnostischen Zwecken mit endoskopischen Aufnahmen. Praktische Tierarzt. 61: 942, 945-946.
 Chamness, C. J. (1999): Equipment for the avian and exotic endoscopist. In: Seminars in Avian and Exotic Pet Medicine. 8: 102-107.
 Harrison, G. J. (1978): Endoscopic examination of avian gonadal tissue. Veterinary Medicine Small Animal Clinicians. 73: 479-484.
 Heidenreich, M. (1978): Geschlechtsbestimmung beim Vogel mittels Endoskopie. Kleintierpraxis. 23: 193-198.
 Redig, P. T. (1993): Medical management of birds of prey. A collection of notes on selected topics. Raptor Center, Minnesota.
 Taylor, M. (1993): Basic avian medicine. In: Proceedings of the Symposium and Pre-laboratory Lectures, the Netherlands. 127-136.
 Taylor, M. (1994): Endoscopic examination and biopsy techniques. In: Ritchie, B. W., Harrison, G. J., Harrison, R. L. (eds): Avian medicine: principles and application. Wingers Publishing, Lake Worth, Florida. 327-334.
 Taylor, M., Murray, M. J. (1999): Endoscopic surgery, introduction. In: Seminars in Avian and Exotic Pet Medicine. 8: 99-102.

igencsak szorgalmasan kérdegettek madarainkról. A nagyapya pedig mindare tudott választ. Kezdom odafigyelni, hátha tanulhatok én is valamit. Eppen a következő párbeszéd folyt:

- Unoka: „Milyen madarak ezek nagyapja?”
- Nagyapya: „Sasok kistamii!”
- Unoka: „De nagyapja, egy sas ilyen kicsi?”

- Nagyapya: „Tudod kistamii, meg fők ifjúk, de ha megintok levágit az örökűt!”
Az unoka beásta emnyével és nem kérdégetett tovább, a nagyapya pedig kilépetta magától, eldöntötten betekortytor stórébe.

Sziget

A Margitszigeten nem merték elengedni madarainkat, ezért legelőbb csak száláni vittük ki őket. A szambe jóvá emberek megláttak, beszélbe elgyógyok voltak, kérdégettek, véleményét mondták. Miskók - különösen ha tobben voltak - egymas között beszéltek meg a látottakat, és csak néha kérdézködkötek.

Fiatal pár jött szembe a murvabécs sétányon. Közelenbe érve a lány csillago szemekkel felnézett a fűre és megkérdekte, milyen madár az ott a kesztyűn? Ránéztem én is a fűre kíváncsian, mit fog valszólni és akkor megláttam szememben a köcsögbezárt fogalms sines rófa milyen madár van a kezében, de ezt nem árulhatja el a párijának. Összenéztem a tekintélyes Szinte klovastam kőró tekintetübe, hogy úgy számított rám, ha rosszat mondom, és nem fogom meghazudolni. Biztaltan visszaneéztem rá és rezzenéstelen arcifigyelemmel rábillenttem a lejárma mondomt „sassa”, Hálás pillantással kövöltviam, hogy egy pillanatra barótk lettem. A léány meg hozzámült a fűhöz és látszórt rajta a meglégedés jói választástom!

Hűség

A szentendrei HÉV-régeiben igen kedvelt jármű volt a budapesti solymászek körében. Általában a Margitbidi végállomásra szálltak fel és olyan kiváló - bár számunkra tilos - vadászterületek lehetett általa eljutni, mint a Pónazi rét.

Hájjammal utók a IIEV-cm. Az utasok önkén kérdézködkönek én meg szorgalmasan válaszoltok, amikor felzárt a Filatorai gátnál egy bészöknyás paraszttasszony és hallt valami meglégedéssel nézdeleés után felkérdte a madarat és megkérdte: „Mandja fiatalleher, mit ezek a maga sassa?” Útvárissan válaszoltok.

„Csirkékhúst.” Mire az asszonyka bólesen megjegyzi: „Fíjl! Akkora a maga madara igencsak káros!” Mire én is megjegyztem halktan.

„Mondja nőcím, úgye maga is szereti a csirkékhúst?”
Válasz nem érkezett, a beszélgetésnek itt vége szakadt.

Hűség 2.

Madarammal a csepeli Csillagtelepen stájtam, amikor egy kis jászatóér mellett vezetett el az utam. A tóren mindig gyerekék hancóroztak, homokoztak, hintáztak, libikókáztak. Kivált az egyik kisfiú volt igen élénk, háromkeréket biciklijén gyakran elém kerekedett, hogy megcsodálja madaram. Régi ismerórok voltak, hiszen egy házban láttunk Ez alkalommal megint elém jött és összezdve bátorúságot így szólt:

„Csókjom! Bácsi, add nekem a madajadat!”
Igencsak elcsodálkoztam a kérsén, de egyben kíváncsi is tettem, mit tudzene vajon a madarral. Ezért megkérdetem:

„Mit tenél vele, ha nekod adnam?” A rövid és tömör válasz igencsak meglépett:

A média hatalma

A magyar televízóban - a 70-es években - felelős természetvédelmi vezetővel készíté riportban dlhangozott, hogy valaki magyar sólymórt „nyugatam” egy Volkswagen autót kapott ezerbe. Továbbá olyan nagy keltete van a magyar sólymóknak kifürkölön, hogy már sólymóintózatok is kiesemlépsékek az országéből.

Másnap a debreceni Állatkertből elloptak két sólymot. Három nap múlva egy szátsorban két sólymot dobták be a Budapesti Állat- és Növénykerbe a kerítésen keresztül. A vándorsólymó már elpusztult, a keserő meg öl. Az utóbbit néhány hétyű ápoltam, míg megérkezett. Közben kiderült, hogy a két madár azonos a Debrecenből ellopottat. A több ragadozó madárnak orthon ado répdehöz csak a két sólymot rabolták el! A keserő visszakerült a debreceni állatkertbe.

A televízió hírnök más vívsorúgna is volt. Budapest utcáin, de még a metró meglépedése is meglóztatótt az emberek léla a madarat az öklömön: „Ez a madár az, amelyeknek a tojása egy Volkswagen éri?” „Hol lehet ilyen madarat beszerezni?” „Van első madarra?”

Emyit egy jó szándéku TV riport visszhangjáról Budapest utcáin!

Produkció!

Hazafelé tartva leszállok a villamosról és várom a Thokoly és a Dózsa György út keresztesedésében, hogy a lámpa zöldre váltsom. Amint nézdökök otthonon, a szemközti ház fele, meglépedő látom, hogy egy egyszemélyes nagy szolymászeszítőként rajtöl át az utca felet és a szemközti házaton landol. „Érdékes - gondolom magamban - itt eddig még nem láttam olyvetek röpködni.” Atmegyek az uton és feltekék a házatoré. Az oly valóban ott van, de már a kényinyen próbáljaja száryait.

Hirtelen belém hasít a felismerés: a barátom olyvíkója lehet, amit az erkevény nevelget már hetelek óta. Ezek szerint elszabadult! Szaladok fel hozzá, kimegyünk az erkevény. Sajnos valóban az olyve szököt meg. Elszakadt a porára. Gyorsan előtöröknek néhány félregeport, a solymászeszítöt és irány a szemközti ház padlásra. Kikönyörögnek a padlásközeset és félrohannak a padlásra, aztán kibújnak a tetőre.

A madár a feltöretre megasságában, a kényinyen van. Meg egy emeletet feljebb! Vissza a padlásra és bürgö keresésbe kezdünk, hogy megtaláljuk a kényinyesprök által is használt letrát. Megvan! Újabb mézadás, de most már a kényinyekhez. Barátom kinyitja a tetőablakot, az erős szél az arunkba fúj. Sólai egy kapszulező, egy kényinyesprö járja, csak a césány mekördt tetőre a gerjesztesekkel és néhány métere a kényiny, rajta az olyv. Lent a szelölő mélység: négyemeletes béház, plusz a magas tető. A villamosmegállóban tömeg gyűlik össze, rendezvény volt a Kistótdomban. Szemben lákútannk Abaka, nemlelem ölesenyian nincs a kértőlésben! Barátom bátorsága a látvány hatására csaáll, mint madara az erkevény. Nem már kímálszki a tetőre.

Mi miért tehetünk nekgyűrűkezés és kímásköz a tetőre, majd meglógvólva a gerjeszteseket araszolok a madár felé. Az oly élvezi a szabadságot, száryait a szélben szétjárva felénkkel, majd Veszteszteszűkkel a kényinyre. Közben egyre többen bannakunk fel az utcáról, és miútra időnként azt hallgatam, hogy „jóan, jóan!” Ismét az olyvot veszem célba és mitugatom neki a magammal vitt egreket, hogy lassá, közelítesem baráti jellegű. Egyszer csak a Donnokos templom felől lesüvítt egy vírótvérése és rávág az olyvre, majd centikkel a feje felett elúzi, a maguba emelkedik, hogy ismét rávágjon. Az olyv ijedten behúzza a nyakát. Már a környinyel vágyok és nyúlok a béklyó felé, amikor

beköveltek az újabb véresztadás. Az olyv szétrára szárymál állíthban a következő kényinyre. Lenfről újabb „hátú!” száll fel, de a mérgölő színte alig hallom. Ha nem sikerül leszednem arról a kényinyröl, akkor a következő már a szomszéd házon van. Újabb lovaglás, egérmegtátás, szölöngatás, meg midán, ami keves lehet egy egérmegtátásnak. Lepillantok és látom, hogy az utam mindenké feltéle meg, senki sem akar kímáridni a produkcióból. Indulás tovább az olyv felé. Odáérek, óvatosan felállok a kényiny tövében és nyúlok a madár felé... Végre sikerül elkáramon a béklyóját. Loránigálom és kétsé veszem: Az utcam felé a táspi! Megfordulok, vízszelozogok a tetőgerinccen, és meglönyömbőlbe bíjuk vizsra a padlásterbe. Kilépek a házból a vizsra, ahol már többen várnak és mosolyogva gratulálnak a mutatványhoz.

A Munka Ünnepe

Hjjám a padlásterre szállásán, nyugodt körülmények között „Jóutolsó!” vadlett. Lopaklós is azt hittem!

Egy április végi napon hazafelö, szokás szerint felmentem a padlásra megcsinálni, de az állványja mindössze a kinyit karabincser árnyálkott, a madár meg solól. Az állvány felett két ablak is nyitva volt, ott rephelték ki. A velélti állásokban többnyire mindig mogorva, bánástalán volt, így arra gondoltam, talán messz járhat. Hátra hágta a városi teleköt és valahal Goodellő tülkán hísol az erdőben. Nem számított komolyan azszal a kedétsággal, hogy megkérültek. Válaszom tudott, az ideglenek nem szerezte, így hamar és könnyen elvadalátott.

Rosszkövedjén jötttem le a padlásról. Magamat öklöttem, amiert előző nap kíséreltem a hagyományos léköstöt a modern karabínere. Hazafelre lételek, és azon kezeltom törni a fejemet. Hátvan látsuk hozzá a keserűsöket. Talán mégse reptik ki a városból is valamelyik háztorán vörge mekördött „estebekedj!” Telefonálno kellene a Madártani Egyesületnek, az Állatkertnek, a Rádióba, TV-be, solymászeszítőim, vagy öklözöni róti a környező utcákat, hátha meglátalom. Kusza gondolatlamból a telefon csörögse ragadtok ki. Felvettem. A telefonáló rákördöszott a nevemre, majd lemaroklkozott és közölte: meglőgtak a madarralm, mehetek érte. Valami hálfélet rebegttem

örömlömben a váratlan meglépedés hallatán. Letettöm a kagylót és azonnal előhántam a megdöcöt círe. Madaram kissé zökoltottnak tűnt az idegen lakásban, de rögtön megyugodott, amint megszökött helyére, a solymászeszítőre léphettet. Láhtálóan építségben meglözta a szökést. Kíváncsian vártam meglátlásának körülményeit. Vendéglátóm elbeszéléséből ugyancsak különö történet kerékedett ki.

Madaram addig ugálhatott a magasállványán, míg a kamériből kikáslta a fogorvarkák és elzabaldavla a tetőablakon keresztül kirepült a padlásról. Innen bizonytalan a történet addig, míg meg nem érkezett a kb. 500 méterre lévő Korcsepri úti Taxi drohadázhöz. Az emeleten éppen a Május 1-i ünnepek folytak (akkoriban hivatalos szokás volt ez nálunk), a tercen találóztatóva emberekkel. Vég 10 óra körül hirtelen betört az egyik ablak és nagy erőtelmépálessel hjágm bevérdőtt a terembe. Egy pillantra elkábulott, a földre esett, majd összeszedve magát felröpett. Az ünnepek természetesen azonnal füzszakadt, mindenki a körözö madarat figyelté.

A döbbent eszenben csak a madárszáryak suhogtak és a csörögök csillogtak. Szerecsinére vendéglátóm osszött fel a kököt és felálltam meglátlóan. aki valankor solymászet - előszett jóskúrával eltáps az éppen melléte landoló heja béklyót. Felúlette a pulóverrel szétbűben betekert kajnára, ahol madaram rövékesen megyugodott. Az ünnepek nem kis derűlőséggel folytatóköt, amit madaram, bár hivatalan vendéglátót, de végighallgatott. Ez a váratlan meglépedés pedig olyan maradandó emléket hagyott benne, hogy nem is szökött meg többé!

Megjegyzem, igen hasznosnak bizonyult a hozzájárán lévő névtábla, mert ez vezette el a boldogján a megtalálókát.

Dívateszitalás

A Kékeli pályaudvart felől sétietem madarammal, hogy mitőlöbölö elrúgja a delutáni motort. Sokan voltak az utcán. Igyékerem kímáridni a jókököt, nehgy lesozdorjak a madarat a koronáról. Újgyankor arra is figyelmet kellett, nehgy valaki „lötóvalon belülre” kerüljön. Közéledtem a bejáratához. A járókököt kelte távolságban jötk-mötkött. Semmi gond, minden a legvágyóbb rendben volt.

Amint a bejárat közelébe értem, madarammal beszédhöz a hangonyos reflexek. Hátrahágyva osszött, be tartt rapálni a lapom. Énnek azonban előzetnyen szökötk lenni. Megemelte a farkát és - a következő pillanathan valaki a hátam mögé beleszórt

sietős léptekkel Mire bántit teteltem volna, a madár „csállt” és kárményire is sietően távolodott az illeté, a „Jöves” mégis utolérta a hátán. Nem vette észre! Mielött elvegyült volna a tömegben, még láttam, hogy egy fekete kosztümsös hólyg volt az illeté, magas sarkú cipőben, a hátán lefelé terjedő hosszú, fehér mintával!

Kedveskedés

A tömött villamoson gyakran kerülünk az utasokkal olyan közelségbe, hogy képtelenek volnunk megmaradnak távol tartani tőlük. Ilyenkör állunk szemekkel a környezőntokban lévőket, nehgy valamivel, esetleg egy hirtelen mozdulattal megjesszék madarainkat, mert az igencsak nagy ribillióval szokott járni. Sokszor egy kedveskedő simogtás is békítatlatlan problémák okozója lehet. A váratlan közeldéssal a madár ugyanis mekölköni úgyekszik és leugrik a koszytúról. Csapdok a száryaival, köröz a kesztyű körül, amit az utasok általában féltékeny irányuló támadások vélek és ök is mekölkölőre figgők. Pillanatok alatt kész a cirkusz!

Egy alkalommal késén vettem észre, hogy egy hólyg közel körüle haráton hejjáérez, egy hirtelen mozdulattal marokra fogta a madár hosszú farkát és végigsimította. Bizonyára kedveskedésből tette. Szerecsinére a madarat kevésbé, de a barátomat annál inkább félébőrrifaltta a bizalmaskodás ilyetnem megvilámlása, mert ékes hangon rázúgte: „Asszonyom! Lehet, hogy ötthon a férje megengedi ezt magának, de én nem!”

Törtúra

Vonattal akartam a vadászterületem utáni és mivel korán indult, ezért előző nap akartam megváltani a Kékeli pályaudvartam a jógykeit. A menetrend szerinti „vadászövezemra 20 kg-os útóggyezás videlji” nevű jegyet kell váltani. Rendben van, vegyünk jegyet a madárnak is, ne legyen gond a vonaton.

Öndamentem a jegypénztárhoz, végülálltam a sort, majd udvarissan kértém egy húsz kilogrammos útóggyezás videljiás jegyet. A pénztáros hólyg értelemül nézett rám és megkérdezte: „Mire kell az magának?” Elmondtam, érthetöbör téve a dolog számára, hogy vadászövezetm utaztatásához kell. Nem értette. Mijöttém a várakozó utasok meg egyre türelmetlenebbek lettek. Közölte nekem a madárja jegy. Nem hagytam annyiban a dolgot és időttem a menetrendet, hiszen a vonaton jegy nélkül engem figának meglóntatni, nem é! Láhtálóan kezelttem a törtére lenni, indultatoca kövötte. Kéllömben is ilyen jegyet nem adhatok ki, azt a poggyászfeladászáll lehet

megváltani!” és tovább nem foglalkozott velem.

Rendben, keressük meg a poggyászfeladó helyet. Sokáig bolyongtam, mire a körözö hirdarköcsök között megtaláltam. Kívártam a sortam a csomagokkal kúsközök utasok között és előadtam kisajmagom. „Hol van a madár?” Mire én magyarázni kezdtem, hogy a madár most nincs itt, csak holnap akoram magammal vinni, ez alkalommal mindössze csak jegyet akarok váltani a holnap utaztatásához. A válasz lejárító volt: „Itt ílyet nem adhatok ki, menjen a személyzethez, az é feladászáll lehet a jegyet!” Rendben, menjek visszajökök. Sorban állás ismét. A pénztárban a hólyg már ismerősként fogadott és rám ripakodott: „Mondtam már, hogy nem adhatok ki poggyászyegyet. Olyan néhez ezt megértém?” Belekézdtem a történetembe, de áblátlam nem érdekelte. Hajhajtaltam maradt! Az utasok türelmetlensége is nyomasztó volt míjöttém. Öthtagyban a pénztár a hólyg már ismerősként fogadott és rám ripakodott: „Mondtam már, hogy nem adhatok ki poggyászyegyet. Olyan néhez ezt megértém?” Belekézdtem a történetembe, de áblátlam nem érdekelte. Hajhajtaltam maradt! Az utasok türelmetlensége is nyomasztó volt míjöttém. Öthtagyban a pénztár a hólyg már ismerősként fogadott és rám ripakodott: „Mondtam már, hogy nem adhatok ki poggyászyegyet. Olyan néhez ezt megértém?”

Udvarissan meglhagatta a történetem, majd elővett egy poros, zsírrepszes hatalmas fekete könyvet és féllopatja a problémámra vonatkozó részt. Komótosan olvostam, majd megyugodott, hogy valóban, sólym 20 kg-os útóggyezás videlji előzetben szállítható vonaton. Decsohha a könyv és

kerdön nézett rám, mit várok még tőle. „Szóval én egy ilyen jegyet szeretnék vásárolni!” - mondom. „Bábra van a jegypénztár, ott megváltja a jegyet” - volt a válasz. Adramál színtem lassan, de biztosan emkölközi keddek. Magamról erőteljett nyugallommal megisméletem kívárviam legfontosabb stációt, a lehelő leggyászterűben. A válasz: „A jegypénztár költés kiadni a jegyet, nyugallon menjon oda és hivaközözni rám!” Ismét kövélkezett a sorbaállás, beklakasztva a pénztárablakot, becsentes, bentré a udvarias fogadtatás: „Már megint itt van! Hányszor kell megmondani magának, hogy megértse...” stb. stb.“ Választá időttem a „főnök” üzemet, de ezzel se mentem semmire, jegyet megint nem kaptam. Mir álltam, mentem vissza a „főnökhöz”, és dicsőletlen legyórbóly kiátdantam a pénztárosnól: „Ki kellett volna adni a jegyet, ezt neki is tudnia kell!” Mondtam neki, hogy én még egyszer nem megyek oda, csak vele együtt. Láttá, hogy hajhajtaltam vagyok, ezért felállt és inett, mehtönik együtt. Kikerülte a sorban állást, odáépett az áblátköz és közölte a pénztárossal: „Magnaik költésessége lett volna kiadni a jegyet, amit a fiatalleher kért, ugyebár azonnal állítsa ki!” A pénztárosnó halkán csak emnyit szólt: „Azonnal adom!” és valóban azonnal megkaptam. Távoztasomkor visszakösdtem. Már ismerősök voltak, legelőbb marófi óraja.

II. Henry és a fánákának

BOGYAI FÉRYTES

II. Szofi már több éve a vadászidény után ropdebe kerül. Itt építette fel fészket - valam körösen - az egyik „fakoronábn”. A műsókó vellet után rákta te az első két tojást. Ettől fogva minden éshben februártól a fészkelésre készült. Ha meglátott, vagy csak a lépésimert felseméret, hangos ki-ki-zsésel hívözött, illetve hívott. Így tett akkor is, ha a tehetőri szömállyan éjjet felgyújtottam az óvaszómpát

Reggel és este mindig szeliden fogadtok, valamelyik előrdóra szállt. Éntek hangon hívott és párzó pózt vett fel. Miután tojásait lerakta (4 db-ot) a fészket szorosan ülte. Bármiokor bemehettem hozzá, engedte, hogy tojásait meglépezzem. Mivel megléelő párt nem láttam neki, dékijártaár kísérleteket folytatlam tette. A solymászet céljárán beszerzett hétyű kézlí adtam alá fiókkat. Az első adtpációt én jókól alakult. A madár még nem kötölte túl a tojásokat és sikerült kettő, kb két hetes fiókát szereznem. A fiókkat azonnal elfogadtá és mint sajátját nevelte fel.

Mindkettő gyönyörű, ép tollú madár lett. A következő év nem járt szerencsével. Időben nem tudtam megléelő kora fiókkat szerzeni. Szofi már 6 hete köllött és az utolsó két hétkben majdnem mindig esett az eső. Egyszer gyakorlatban és egyre hosszabb időre hágta magára a tojásokat. Végre a ceglélő facéltépletkék melletti fészkből tudtam szerzeni két hejárókot, de azok már erősen túllósdáltak.

Solymászeszítőrimnél kéltökötek abban, hogy ezeket az idős fiókkat Szofi elfogadja. Meg kell vallani, bencem is felmerültek kétségek, de birtam madaram ösztönében és az én „arbszöcsési” tapasztalatomban. Éslí felhívályban léptünk be a ropdebe. Velém volt két solymászeszítőmbra is, mert kíváncsian voltak, mire jánk Szófiárral. Miután a tojásokat óvatosan kivetttem alóla, ugyanilyen óvatosan mellé, illetve alá helyeztem a két tollas fiókat. Ez nem nagyon tettszett

ndki. Leléptem róluk és a fészék széléről nyúlt vissza a csőrrel és elkezdte húzni az egyik fióka szárnyát, úgy ahogy a galambbal szokott játszani. En azon voltam, hogy megnyugassam és vigyázzak arra, nehogy megmarkolja valamelyik fiókat. A rábeszélés két óra hosszat tartott, mire elfoglalta a fiókat. Ekkor azt hittem, most már minden megy magától. Móg egy teljes napot ment rá, míg elértem, hogy a fiókákat megesse, de utána már valóban minden rendben ment.

E két kis himeske közül az egyiket megtartottam. Eleinte nagyon mekacs volt, sok munkámba került, míg megbízható, szelíd madárrá vált. A sok munkát meghálálta, megbízható és figyelmes volt, mindig tőbbször és többet várhatam el tőle. Rőpötttem kánikulában és olyan szédülve, hogy alig tudott visszarepülni a kezemre. A bevadászással, tanítással nem szünetem. Egy tanítást eljéte után vizuálisan – a kijelől gyákorló területem – 2-3 facsineszapot is sikerült becsikézniem. Kuttyám egyenként, vagy párosával ugrasztotta a facsánkat. A napi 5-10 vadra engedés ellenére madaramnak nem sikerült egyet sem megfogni. Nem volt szerencséje. Hol 5-10 centire az orra előtt pottyantak be a másfél méteres sűrű és járhatatlan gazzoha, hol a bokrok koronájába vágódva az ágak között csupán szárnyuk, vagy farkuk végét markolta. Már-már én is kezdtem lehangozolni. A madaram talán túl kicsi, talán nem elég gyors, talán „kínótték” a karnai alól a facsánok és még sok-sok talán. De nem adtam fel és a madaram sem kedvetlenedett el.

Kuttyámmal igyekszünk minden elkövetni, hogy jó pozícióban keljenk előtte a facsánok. Az augusztus 12-i kora délutánon is a gyákorló területemre szünetem. Drótzörri mgyar vizuálisan végkérestermetem a kastélyom melletti öreg gazos nyímszószt, de annak csak a végében, főleg nagy távolságra kelt egy fiatal kakas. Madaramnak nem is dobtam utána. Nem találtuk vadat a fasorban, de a horfost övező erdőfolt szélén facsán állt a kuttyám. A facsán előttem, a sűrű szerbtorok alatt húzódtok meg. Ha ki akartam ugrasztani, be kellett segítenem a kuttyámmal. Ó szál alól, én oklálót tapostam a ruha és bőrszárazgató bokrok. Az eddigi tapasztalatok alapján igen lassan és óvatosan tapostuk végig a tapostan előtől behatólyt. Közben figyelttem kuttyám jelzéseit, hogy a felfutópót vadat a legjobb pozícióban dobtassam rá a madarat.

Itt nem voltak áruklókó fészkek, melyek jelzik az elkészült facsán újít, mert mindat befűdett a tövisek vesszők sűrű szövedéke. Most csak a kutya orra mutatja a menekülő vad irányát. Egyszer csak felfűdött egy südő facsán. Madaramat jól időzítve

küldtem utána, bár a dobás talán egy kissé alá sikerült. A vadat a fák ágai között hamar utófért, láttam, hogy a szárnyát megmarkolja, s egy bokorra zuhanak. Az első gondolatom az volt, hogy végre sikerélményem lesz!

Pár ugrással én is a bokornál termettem. Henry sajnos csak egy tolcsonmót szorongatott a markálában. Jutni-fantálal kéze vettem, majd kis pihenés után a völgyoldal fásait kerestük végig. Már az utolsó fasor végéig közeledtünk, mikor kuttyám vadat állt. Rászóltam, hogy várjon, nehogy idő előtt felugrassza a vadat. A szélirányt és a vad várható felrepülésének az irányát figyelembe véve a madaram dobásra készen tartottam. Jó szögben rebott a facsán. A madaramat összefogtam dobtam utána. Az ledessen kezdte üldözni. A kuttyámmal futottunk utána, nagy kakatással egy gyönyörü, öreg kakas kelt fel. A levegőbe vágódva szinte egy vonalban repült a fiatal facsán. Egyszer csak jobbra magasztott és a pár fából álló akácra lenyújta félre emelkedett. Madaram otthagyva a fiatal facsán az öreg kakas után iramodott. Ő nem emelkedett olyan magásra, hanem a fák koronáján fürte keresztül magát. Mire odaértünk, elinté a szemünk elől. Kuttyával többször is átfűsült a kis akácágakat, de a madarat nem találtuk. A keresést egyre nagyobb körökbe folytattuk, de sehol semmi jel. Se csörgő hang, se fára fészelt madár. Közben hangos kiáltásokkal hívtam, s figyelttem, valamely vad madár jézi-e hollétét.

Egyszer csak egy kis kiránduló társaság közelített egy kuttyával. Figyeltük, hogy a kesztyűs karomat felémelve kiáltott. Megszólítottak, csak nem egy madarat keresek? Mert fák láttuk, hogy két madár egymást üldözte, nem messze bevagdódtak egy kertbe és utána valamilyen madárhangokat is hallottak. Szó szét követtem és én megkértem őket, hogy mutassák meg hova vágódtak be a madarak, mert lehet, hogy azok, amelyeket én keresek. Mintegy 200 méter után egy gazos, csodálatos kertnél mutaták, hogy a nagy csalán tuloldalán láttuk bevagdóit a két madarat. Felajánlották, hogy németjuhász kuttyájuk közreműködésével segítenek megkeresni a madarakat. Sűrű hájalókódások között, nagy nehezen sikerült elérnem, hogy sem ők, sem a kuttyájuk ne legyenek tovább a segítségemre.

Végül kuttyámmal óvatosan átvágtunk az emberragasztási csalánra és a tuloldalon megpillantottam a fél méteres gazzoban madaramat – alatta ott volt az öreg kakas. Madaram első zsákányát! Mellefűtettem a kuttyámat és én is odatelepelttem. Óvatosan felszereztem, a porlázat a torisznyámhoz kötöttem, és hagytam

bebögyélni. Közben megvizsgáltam a kakast. Sóp, hassziszakantysó öngör volt. Eddig a vad hájják sok-sok támadását megúsztta, s most egy „háznál nevelt” – igaz jól kispórtolt – hejgyerek első zsákányára lett.

Étél a naptól II. Henry mintha kieserelték volna. Ahogy a területre értünk, ő volt a megtestesült figyelem. Mint egy megfeszített ló, ugrásra készen várta a facsánkat. Kis termete ellenére a kakasok lettek a kedvencei. Ha csak meghallotta kakatolni valamelyiket, azonnal repült volna, hogy megkeresse. Igen rövid idő alatt rutinos vadászra vált. Felsőlegem és gyermekeim nem egyszer kísérték el, hogy gyönyörködjenek vadászataiban. Ha lehetett, úgy zavartuk fel a vadat, hogy kénytelen legyen hosszan nyílt terepen repülni. Ekkor látszott meg a kicsi madár gyorsasága. Méterről-méterre esőként köze és az üldözött kakas közötti távolság és legfőképpen még a levegőben sikerült desipnie zsákányait. E teljesítményhez azonban egy kicsit magasabb kondíció volt szükséges, egy megfaragott héja erre nem képes.

Szeptember végére azonban kezdett egy kicsit figyelmenrelemből lenni. Először nem jött az első hívószóra, majd csak akkor jött le, ha a hajított fasor végre értük. Mivel féltem, ha így folytatom, madaram hamarosan elvadászom, csak könnyű fél bogyet adtam neki. Másnap az egész család ismét látni akarta Henry vadászát!

Szerencsénk volt. Kuttyám már az első fasorban baillt egy facsán. Óvatosan a fasor végéig tereltük. Itt a kuttyámmal kingrasztottam és a madarat utána dobtam. Az üldözés sörjén folyt, csak valami furcsa dolog történt. A távolság a kakas és madaram között nem csökkent, hanem nőtt. Miután a madaram lehívtam az egyik faágról, újabb facsán keresésre indultunk. Madaram lemaradását azzal intéztük el, hogy biztos igen gyors öreg kakas volt.

Hamarosan újabb dobás, újabb üldözés és újabb lemaradás. A harmadik kudarc után már gyermekeim is

kérdték, mi a baj? Talán beteg? De hál Istennek nem volt semmi baj, csak azt kellett tudomásul venni, hogy ez a kicsi madár csak magas kondícióban tudja megmutatni vadászudását. Így aztán nem tehettem



Sikerés facsánvadász (Hagyora János)

mást, kondícióját ismét megeremelt. Hogy figyelemreztessék megörömszem, minden vadásznapi után 1-2 napig figyelemzős gyákorlatok következtek a lehető legváltozatosabb körülmények között. Természetesen a napi kézen hordás később sem maradt el.

Henry, a kakasfogó még 2 évig gyönyörködött munkájával. Azonban egy novemberi késő délután – nem messze attól a helyről, ahol az első kakását fogta – röptetés közben látom fiatal és szelhdud spánlókat megijedni és felrepülni egy fára. Gondoltam, reggelle megijesztük és majd világotban látvom. Másnap azonban sűrű köd ereszkedett az egész környékre. Az orronig is alig láttam. Hívószóra előkerült a ködből, de nem mert októre szállni, csak ült a fán. A köd nem oszlott fel, s a madaramat soha többé nem láttam. Ott tört vissza a természetbe, ahol gyerekként az első öreg facsánakat fogta. Ezt a területet tökéletesen ismerte.

Később, ha villámsebessé him léjárt láttam itt vadászni, mindig Ő jutott az eszembe, aki most már saját gyönyörűségére, vagy családjá számára zsákányolja a vadat.

Azok a szép fegyverneki solgimászatok!

Dr. PUSKAS LÁSZLÓ

Akkor még Gyuri bácsi is köztünk volt és nagyon fiatalosan, korát meghazudolva ment a terepen, amikor ez a kis solgimászat történt. 1986-ot írunk.

Levéledzéssel idő egyetve szervezték meg a fegyverneki solgimászhévesít. Lakos Pista jól Kővösladányi ödszámart és félvetek engem is a Timár nevű him héjával egyetemben, Pista Flória szintén him héja volt, az enyémmek testvére. Fácánfelp mellett szűdtek őket, őt him volt a fészében. Bár azóta a telep – gazdasági okok miatt – megszűnt, ez a héja fészék még mindig megyam, és repülnek belőle szépen a fiatalok. Idén két tojó és egy him repült ki. Kistesztü, zömök, söcét madárkák voltak, szép kerekfejúk. Amolyan héjaloktemények.

Fegyverneken, Bereceki Pistik házban már vártak bennünket. Marika uszonával, Pista jó toljával kinalt minket. Talán az idő és a vadászszalon miatt is hagytek az előbbi a solgimászat utánra.

Pista is félvette héjáját. Klaudia szép fiatal tojó volt. Aztán indultunk, az út cél Gyuri bácsi kúriája. Gyulab 15 pere alatt ott voltunk. Gyuri bácsi kezén szép fiatal héja állt. Üdvözöltük egymást, a parkban megnezünk a madarakat és a kerámiatáblákban meglátogattuk Teri nénit.

Különösen ödszámánk örült a Lelovich család, hisz az utóbbi időkben alig találkoztak. Terike legszívesebben a régi időkrol, a hortobágyi emigrációról beszélgetett volna vele, de aztán Gyuri bácsi – kelő lovagassággal – rávette őt, hogy most inkább vadászunk és majd kámpafünyéml térjünk vissza az 1956-os évre.

Elindultunk hát öten négy fiatal héjával és Nimródal, a kuttyámmal. Az út cél a vadászterület, a só út volt. A falu szélét elhagyván egy gazsozhoz értünk. Megbeszélés szerint én repíthettem elsőként. A gazsozban alig hisz métert haladtunk, amikor a kutya felénk minnyeg hisz méterre felzavart egy fiatal fűlátkakast. Madarammal együtt végigdött be jó száz méter üldözés után a só út melletti vadrozsába. Ödszázaladom. Csod volt. A csörgő csak jó egy perc múlva csörörent meg. Látom, hogy ott áll a madár a bokor szélén. A podás nem sikerült. Kiszórhívtam, és visszazentem a többiekhez.

Egy incsemást hajtottunk, amikor főlem tíz méterre felűgrott egy háromkörös mezar nyúl. Pista madara

egyből elindult. Már majdnem fogta, amikor a nyúl csett vetett és a héja a lucernásban ragadt. Azonnal felugrott és a nyúl után vette magát. Rövid idővel utána bejött, tojokor majd fűgőfoga és karkán hajította. Pista odaszaladt és letarkozta a nyúszkát. Ő mára be is fejezte, mert ez volt madara első nyúlfogása. A gratulációk és vállvergetések sem maradtak el.

Egy kis beszélgetés és már mentünk is tovább. Most Lakos Pistára mosolygott a szerencse. Egy fiatal facsán repült fel harmadmagával, tovább a lucernás végé felé. Pista hamar beérte és megragadta. Majd tíz méter repült vele mire karkata és ekkor a hányagódról oldalban Gyuri bácsi előtt felugrott egy mezei nyúl. Madara rávelete magát és egyből megfogta. Nagy nyúlsírás, porfűlő közepette hol lábak, hol tollak tűntek elő a hányagódról szedően a gazsozban. Gyuri bácsi is letarkozta a nyulat, ami szintén háromkörös ideink bizonyult. Ezt a héját is be kellett etetni, mert ennek is ez volt az első nyula. A gratulációkat követően láttuk, hogy a nap már erősen lefelé áldozik.

Nekem egy öreg kakas repült fel. Madaram nagy vehemenciával üldözte. A fűcsatornát átrepültek és elhitték. A facsán egy nádasba menekült, a héja utána. Csod most ne fogjon! – felháskodtam magamban. A héja ott perec múlva vögődött ki a nádból és felállt egy száraz fára. Felső szóra átrepült a csatornán, szépen a kezemre érkezett.

Gyuri bácsi javasolta, menjünk, mert már alig látszik a nap a horizonton.

– De ha gondolod, engedjél meg egyszer!

Nem kellett engem sokat bíznani. Egy kis erdőfolt mellett mentünk, amikor a kutya felzavart egy fiatal facsán meg egy öreg tyúkot. Az erdő felé alarkat emelkedni, de a kakasnak nem tudott jól emelkedni, s madaram ezt kihasználva reptében lerántotta. A „köpő” kétségbeesetten kiakált. Siettem letarkozni.

Végül mindenki fogatott, s a kis csapat elégedetten ment haza. A falu szélét elérve a cigánytelepről meztáblás parkok rohamnak életének. Nagyon nem köztünk, mert Gyuri bácsi megszólalt:

– Itszir fraz ificir. – Mindenki az öreg solgimászra nézett, a gyerekek is, értetlenül. Mire az öreg megszólalt ismét:



tudom mindjárt, most nem viccel, pedig nagy tréfamester. Állandán ugatja az embert.

- Hol? - kérdezem időseim, mert nem látom a sólymot gyengébb távóvevőmel és a kezem is beremeg az izgalomból.

- A nagy fá irányában, úgy 200 méterre túl ott a kifordított tóg tövében - küli barátom gyorsan a paramétereket, majd átadja erősebb távóvevőt. Az előző csak nagyobb rögök hirt hirt kiemelkedés meglevenedik egy élénk sólyomszámponban. Semmi kétség, ott ül az a kis tojó, mellyel napok óta nincs szerencsénk közlekedni megismerkedni. Egyébként tapasztalat tanította nekünk, hogy a törpéket előszörhan a földön keressük, és csak miután azonosulunk valamilyen oszlopra, vagy fán. A tudásunk sincsenek fák, így ezúttal a földet, ahol a nagyobb madarak zaklatásának nincs kitéve.

Telké valóban magyan a madárka, ott ül a bogyúrt korá tavaszi nap által melengedett olvadó rög tövében.

- A barázdával párhuzamosan rájuk oda a háló, úgy nem bökkel ki - mutat az irányt vezetve, melyre a barátom már négy kerekbe, a feltehető lé járójánál. Lassú döcögéssel indulunk, a szarvát karázdálit nagyob dovecánakit vágya keressük. A száknak sem merjük becsukni, mert fognak látnak járát. Közben folyamatosan fohászkodunk a pegány lánckhoz, hogy el ne ugorjon kiszemelt madárunk.

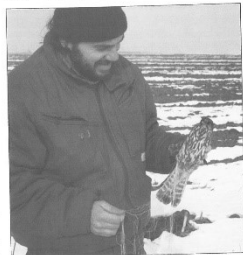
- Itt jó? - kérdezi Tiba. Bolatásomra megállítja a dzipjét, melyből hasniant szállók ki. Villámgyorsan a sólymoska semmi gyanúnt nem észlelhetett. Filag, hogy a közöttünk lévő távolságot sem észlelhetik.

Már ismét a faszorlat távóvevőnk idősége. Mirt nem jön már? Talán emlékeibe idézi az elmúlt két hét rossz élményeit velünk kapcsolatban? Mediatulunk és tópelődünk hosszú percekig. Távoevőnk egyre vörösső monoklikat varázsolnak szemünk köré, bár ezt akkor nem észleljük. Fajtag, kigátja títóvél, piatógas nékült szagzerájuk a sólymos.

- Elindult! - esztanunk fél egyszerre.

A kis sólymos nem biológussalálitálta a vergődő verebet, majd a talaj fölé hirtelen szépséggel támadása lendít. Lapos bőgő árál tanúsított,

hogy ma még nem reggelizett. Hát akkor nosza! Mi már tállunk. A 200 méternyi távolságot sebeseen előfya a madárka röpte alatt és már vadul rögja a kássát havat, belebagyolva halálétkba.



Az első egy fiatal tojó volt. (Béres János)

- Yessze! - taposunk össze telt tenyerrel - Megvan, Tesókám! - örvendezünk önfelénk.

Gyorsan kivesszünk a hálóból a madarat, közben harsány jövedelmez elemozók szerencsés fogásunk minden apró részletét. Jó ott ilyenkor megint állni, még ha szabad is. Csak a megszépített veréb nem érti vigaságunkat, hirtelen nélelőst, a háló és egyeként mindent, ami most hirtelen történt vele. Tiba kibújítja lábait béklyójából és szabadon ereszti. Hadd örjöljen ő is szabadságának, hiszen halálos komolysággal megoldozott érte!

Amíg mértem a madár paraméterét, az öreg keresztben ház át éréklődve feleltünk. Jobbnál jobb távóvevő! Madarak jönnék-mennek, hirtelen vonulásnak vagyunk ma tanúi. Már az ornitológiai gyárít helyezem a tojócska eszdjere, amikor hirtelen eltartózással úgy döntök, hogy most még nem engedem szabadon, csak a nap végén. Így utólag is csak azt tudom mondani, hogy volt egy belső megérzésem, hogy ma minden megtörténhet!

Indulás tovább! Már a kocsiból konstalljuk, hogy néhány száz méterre eljutottunk a fecskepődtő aprómadró csapatba „törpegyanym” madár vagott. Magyan az irány, iparkodásunknak csak a esztós, megsárgyellő, latyokos talaj szv korlátok. A tett helyszínen semmi. Távoevőnk jobbra-balra, földet, eget és is a fikat, de eredmény nélkül. Tiba kiszáll a kocsiból,

hogy körbécéljen! Egyszer csak lassan visszamaradok a kocsiba. Szemét a tarkója felé mereszti, alig halom amit mond.

- Te Jani, itt van egy törpe a kocsit mögötti karón - mondja hitetlenkedve, lassan visszacsúszva a helyére. Az ajtó óvatosan behajja, lábát az ajtó résében hagyva, nehogy becsapódjon. Kimerésére rám is átragad - lassított felvételként fordulok hátra. A háló az ajtó koszos üvegén át is jól látható az alfaj hájtársnyira álló éles karó, melynek tejcsin éréklődő fejforgatásokkal úcsorgó a sólymoska.

- Arrébb megyünk? - kérdezi Tiba, szemét a visszapillantó tükörre mereszti.

- Dehogy megyünk Kibirta, hogy kiszállj a kocsiból és körbécéljél, akkor a hálóállás sem fogja zavarni. Az én oldalamon pont takarásban vagyok. Elég magasan ül ahhoz, hogy a kerékek alatt se lássa ténylegkésim - határozok és már halkán nyitom is az ajtót.

- Ez tuti, hogy mincsem megégetve! - mondom még biztatóan, előzve a macár szelídsegre. Szellemként repülök a hóra, egy pillanatra idő múlva már áll a háló és ugrik a leszállított veréb. Indultunk! Mindkettőnk ajtaja nyitva marad, majd edebb szándékunk becspáni „lötávolon” kívül. De nincs szükség a további elővigyázatosságra, mert alig távolodunk a hálótól 20 métert, máris támad a sólymos, egyszerűen a nákszánt tör kőcsapbe. Dialálvélvéléssel és rendőrkágyarral fordulunk.

Az öreg, fehértörkű tojó száltait szárnyakkal, bátran szembefordulva fúj felénk. Ez a pici madár nagy bátorágságot tett tanúviszályot.



A „karón” fogott öreg tojó a második. (Béres János)

funkcionált. Most sem ugrott el. Az enyhe emelkedés féltés haladva már szőnyegi területeken lehadat a hó, sötét földfoltok tarkítják a havas taj egyhangúságát. Morfolódnak, hogy hova feszítjük a háló, mert a hóvalvadás részek miatt a háttérre is ügyelnünk kell. Egy száznakalhoz közeli havas részt mérünk ki, mely a dombságtól kőszegre csak. Fölöttünk ül a madár, így látni fogja a verebet, de a lent faszor, mint sötét háttér, nem fog zavarni. Közben még is érkezünk. A sólymos folyamatosan figyelműt átveszi Tiba, amíg a hálót kirkom, majd tovább hajtok dupla távóvevőre. Itt már csak sötét tudjuk a sötét földön álló sólymosok. Ha előfya magán, így is meglátjuk, mert repülőre szatörtent szányait miatt sokkal nagyobbban mutat.

Eltel az első fészék ott perc, de semmi. Már egy másik helyet mustrálgatunk a háló szánára, amikor elindul a törpe. Kifli alakban gondosan kikerüli a hálót, mintha égene a kőlélege, bár 150 méterrel közelebb nem kerül hozzá. Majdnem az irányunkban egy laza csapat zótlóttel kefél sorozati támadásával, mely figyelmünket tartja a csoportot, szépen kivéti a ragadozó rohamozását. A sólymos minden tudományt bevetve gyönyörű parabollákkal és fordulóakkal próbálja a csapatot leszorítani, vagy egyet kiszakítani a tömegből. A sűrűtlen támadást még egy pihenő kózzellet zárja, kénlekre a terep. A mi verébünk az egész akció alatt még a szemével sem mert pislogni. Egy halat tárgy volt az a női táján.

A sólymos - eszketenve magasságot - az előző helyre irányba sikolt, de még távolabb üt le. Mediatulunk. A sólymos nem akar tovább állni jelenlétekre sem, mert éhis. Ez nyilvánvaló. Az is, hogy a hálótval is tisztában van, tehát már megfoghatjuk, vagy már behaladhatott valami hasonló alkalomszerűsége, de sikerült kihámozni magát belőle. A veréb sem mer ugrolni, mert ő is rájött arra, hogy mi a szerepe a mi kis ügyködésünkben.

Vissza-visszatérnek mellénk az aprómadrók a vadmalhra, tehát a sólymos is várhatóan megint ide fog vágni. Másik hálót kell állítaniunk hát, de feketét, a felővadit szántásra Három verebet teszünk alá, döntünk. Fél szemem a sólymot vigyázva a következő két palán rögtöm a hajszaúcsyok fekete hálót Tiba béklyózza a verebet, a hálótúlyt magamra akasztom. Összenézünk. Közül összeszokozottan ténylekedünk, mint a Vészelyszobában a műtősök.

A sólymos felé kell mennünk, mert pont közöttünk húzódik egy nagyobb kiterjedésű hómentes bornórtól rész. Ez az elplánrozott terület kell nekünk, mert a szoroscsúcs közötti paretókaton hatalmas rögök nyúlnak el százbélyes sorokban, melyek takarásban a

eszmámadarak elhijának. A sólymos csak ül és vár, valószínűleg arra, hogy a nuharosba mind több kismadró érkezzen, mert akkor nagyobb lehet az esélye a sikeres fogásra. A fehér háló alatt is bátorodik a veréb, mert ugrik és verdes is náhiant. A törpe nem látja ezt, vagy nem érdekli, konstalljuk. Mindegy! Megvárjuk, az új helyre, és ténylegkesémet takarva kereszbe leparunkunk. A pálcákat a fagyos földre szinte lehetetlen beleerőltetni. Bieszánnal fagesztalom a fagyos földet, erősen szitkozodom, hiszen a részdöntést már rögtön túlléptem. Csak nyugodtan! - próbálok édeságyútlal remegő kezemet hatékonyabb cselekvésre ösztönözni.

- Ott van még? - kérdezem Tibát feszülten, mert bosszant lassúságom. Akadályoz ez a fagyott föld. Mirt nem hoztuk a pálcákat tartó fémfalpakat, melyet a hómentes napokra találtak ki? Na sikerült, áll a háló. Már csak a verebet kell úgy elhelyeznem háromszögben, hogy a háló takarásában legyenek és a lábzsámójukkal se gabolyodjanak össze.

- Nyugi, csak dolgozz! Ott ücsörgő még a pipi - koovertt barátom.

Hát ha ott van még, akkor... Hirtelen öltöztől sarkálva a kézzel gazosból ölyvi száraz kőrönggát hosszú kapuskínásúval és keszkenő verékek megéig. Így a háló túldöntőtlő érkező sólymos eles szemre elől a fekete háló még jobban rejte lesz. Még egy pillantás a törpe. Rendben, mehetünk!

Már több alkalommal tapasztaltam, hogy az ilyen bizalmatlan madár minden félelmet és gyanóját élveszítve vág a hálomba, ha megötte több csalámadár ugrik. Gyakorlatilag a több csalámadár a társaságban nagyobb biztonságban érzi magát, így nem lapulnak le. Ha az egyik ugrik, akkor ugrik a többi is, és általában ha meglapulnak is, mindig van egy, amelyik mozgásban marad és ösztönzi a többi. Tiszta élő perpetuum mobile!

A kis bokorimitációknak más fontos szerepe is van a háló erejtésén kívül. A verékek mozgékonyaságát kedvezően befolyásolja. Tudatjuk a verékek, hogy repülők levén, mindig valami fedett takarásban, sűrű bokorokban keresik védelmüket. Így volt ez most is. A verékek vadul ugálnak a rögtönzött kis bokor irányában, megfellekedve óvatosságukról, hiszen csak kar-nyújtásnyira vannak a védelmet nyújtó takarásról.

Ha nyílt terepre rakunk ki, vagy ott engedünk el verékeket, mindig azt tapasztaljuk, hogy nem az égbe törve repülnek ki a világból, hanem az elől takarásig partfolódnak sebeseen, ahol hangos csiviteléssel tájékozódik a legközelebbi verébspapat hálóté felől,

miközben tollaikat rendezgetik. Ezt a viselkedést használjuk ki minden hasonlóan „megégetett” madár megfogása eszében.

Lassan távolodunk a szorgalmasan menekülni szándékos eszmámadaraktól. Már ismét a második száz métert kezdtek meg, amikor is erős támadára szánja el magát a sólymos. A verékek se látják, se hallottak, csak a műbokrót próbálták aktívan elérni, pedig a környező nuharosból vízférfyúcsok közzepette már kis felhőt alkot a támadó sólymótló megtámad megannyi apró koszos. A törpe elvakultságot nével, hogy a verékek tudását sem vesznék róla, így nyilvesszékelti vég kezéjük egy lenfútellet, hogy a fagyos talajba erőszakolt stanglifákat is magával ragadja. Csillag szemekkel és kirtó, viharos örömmel, felszabadultan indulunk. A „megakasztott” sólymos - hálóból gabalyodása ellenére - továbbra is bősülten próbálja megfogni a verékeket. Csak a terepárgó közlekedésük fogja menekülésre a dolgot. Ekkor dőbren rá, hogy nem ő a zsákmányt. Elmondhatatlan az örömmek a harmadik törpe sólymos megfogásának köszönhetően. Még Tibor szótlan barázdájából is kitörnek a lelkesedés szerényebb hullámai.

Három törpe, hárommegyélő ár alant! Erre mondjuk, hogy oszi semmi! Ha volna a Gáttész-rekordok között madárfogás is jegyezve, ezzel a bravúros fogásunkkal biztos bekerülnénk.

Három a magyar igazság, mára elég a szerencséből. Nem erőltetjük tovább a befogást, így érezzük, ennél többet nem tudunk, nem lehet elérni a sikernek téréi.



Bicskikap. Mert három a magyar igazság! (Béres János)

- Apám, 20 percen belül két törpe... Nem semmi! El sem hiszem - hildedezik velem nyugitt barátom, hiszen már három hónapja járunk a sólymosokkly nyomonban, több ezer kilométer van mögöttünk, de ilye? A fű országát már bejárjuk. Még csak két sólymot fogtunk, de legalább 40-nek állítottam ki a hálomat. Most meg bő negyedóra leforgása alatt kettőből kettőt!

Mérem a hosszát testének, szárnyainak, farkának. Már a súlyát méröm, amikor barátom kézbe a háló becsúszásával és kibontásával és már a régi verebet észreli le egy frissre. Ez a veréb is megfogozott a szabadságságtól. Mondhatni részese tudományos munkánkban, és persze sikerünknek Szabadságságtól visszalapva, halogcs csiviteléssel menckül közlekedésünkkel. Valószínűleg nem volt elragadtatva a kutatómunkáitól.

- Gyermük már azzal a gyűrűzéssel, hálta lesz még egy! Tudod, múltkor is négyet láttunk egyszerre.

Már ugrom is vissza a kocsiba a sólymómal. Indultunk. Az egy km-es pályacso tenzink egy nagy kört. Közben megidőm egy árókba hajtok, mert figyelmünket egy galambok féltávia vágó korecsen pár köti le.

Már ismét az utolsó fagyás helyszínére érünk, amikor újfent tanúi letünk a természet esztádnak: kis sólymos vág möhöz az aprómadró csapat közt, majd nyílhalva eréd a csapatból leszakított stíglie után, változatosan legy manóvereket bemutatva úldozó zsákmányát. Elámula, hogy így is lehet repülni, boldogan lessük az eseményeket, persze titkon reménykedve benne, hogy nem sikerül neki a pedész, és akkor mi következik...

A tengelyre, megtörve a sólymot, egy éles kanyarral ismét társai közé siet. A csapat - magába fogadva a menekülőt - csapongó gomolyággákté himzlik a pörlyújrat és megzavart sólymos előtt. A sólymos száltait szárnyakkal meg tesz néhány kört, hálta ismét letűnik a stíglieköz. Azok viszont jobbkuk látják arébb menni egy bogácsosnál, így a sólymos alig 150 méterre egy akasor végébe ül be, további terepszemlélet tartani. Nosza, gyorsan kirkom a hálót a kocsit takarásában, és már állunk is odébb. A sólymoska nem sokig ücsörg, dínigja magán. A háló felé magyan híz el, éréklődve kezve tára a törömben fekvő esali verélet, mely a ragadozó látványától demótt mozulatlanságban kúskol. Távoevővel követjük a sólymos újút, háttá...

Céltalanul kileng jobbra-balra, majd jó fél kilométer távolságotan leül a földre. Utánal Nagyon közre nem merészlekedünk, a szokásos 200 méter körüli összes távolságot megtartjuk. Ez eddig mindig jól



Vége! Magyan a harmadik is (örög tojó)! (Béres János)

A szízet és a jót időben kell befogózni, hogy szép és jó maradjon. Neis két az ember lehetetlen. Bár maximálisnak vagyunk, mégis szalótt bontunk, nehogy elrontsa valami a csodás nap hangulatát.

Tiba euccol, én az utolsóknál fogott sólymoska paraméteréit rögtöm, majd gyűrűzőm a szépen kiszínzedett öreg tojót. Közben Mami kattanítja a fonyképezőgéppöt. Végzetünk a munkával. Egy közös „terület” vagy készítését követően szortározatosan birtokozva engedjük el sorban a fekete gyűrűnkkel csillag szemű, szíjgy sólymókat, a ragadozó madarak törpéit. A két öreg madarat hamar elnyeli a láthatár, a fiatal viszont a befogási hely felé veszi az útját. Be is ül a faszora, majd rendezgetve tollait és gondolatait, továbbint szemek előtt. A gyűrűnknek köszönhetően még van remény arra, hogy ismét hallók ruhók.

Talán jövőre ugyanítt, ismét sikerült találkoznom valamelyikükkel. Közben teljesen kifagyaszodott, a nap belendülve olvasztotta a havat a régen látott és elfodott földelő. A rekord sikerével beözönölő tavasz egy örökre emlékeztető napot szerezett mindnyájunknak.

A solymász néha fűz is...

IFI. PUSKÁS LÁSZLÓ

Egyszer megbölgölt Lelovich Gyuri bácsinál voltam solymászi. Egy lából két fűzcsipkést három méterrel befűzött meg. Mondtam kicsit bosszankodva, hogy repülte volna még 50 méter legalább. Öreg barátom azonban egyből gratulált: „Nem baj, ez is szép, de az a fűz, ami a fazékban fő...”

Bár a solymász olyan sok vadhoz nem jut, mint a puskás (és a „zsupuskás” – a zserk), de azért Diana istennő minket is megjárja, és vadfogás élményével, s persze egy kis vadhússal. Ezért indítom ezt a kis rovatot.

Fűzcsipkék húsleves solymászmódrán

Ha tyúkot fog a madár, és nincsenek súlyos sebei, azt elvesszem, egy gyűrűt teszek rá, és elengedem. Volt olyan tyúkocská, amelyeket egy év múlva ismét megfogott a héján. Rögön arra gondoltam, hogy a fűzcsipkék között biztos szaporodott. Ha nem tudom olve elvenni a tyúkot, vagy ha súlyosnak a sebei, akkor hazza kell vinni, s kezdődhet a fűzés.

Hozzávalók:

- 1-2 fűzcsipkék
- fél ek. szemes bors
- só
- fél zeller
- 4-5 szép nagy sárgarépa
- 3-4 szép nagy petrezselymagvörök
- 2-3 db. tyúktojásnyi burgonyi egyhamar laposra
- 1 zöldborsó
- 2-3 paradicsom
- 1 ek. ételízesítő
- 3-4 gerzsd fűzcsipka
- 1-2 fej vöröshagyma.

A húst vágjuk fel. Nagyon jól mossuk meg és ártassuk ki. Hűdég vízben rakjuk fel főni. Ha félkész, tegyük bele a sós, a fűzcsipkét, az ételízesítőt és a kaporoszt. Háromnegyed órában tegyük hozzá a többi zöldséget. Amikor minden megfőtt, vegyük le a tűzről. Hagyjuk hűlni és utoljára egyneként órára, ezután szűrjük le a lépelt. Így nem lesz zavaros. A lúbas alját ne öntsük hozzá a szép úszta levestel! Szűdjük tányérra a zöldséget és a húst. Csipkésztől adjunk hozzá, amit egy kis lábszákkal, kevés kevszen fűszel meg.

Vöröshoros vadnyúl pörkölt

Hozzávalók:

- 1 meszi nyúl
- 45 dkg vöröshagyma
- 1 fokhagyma
- 3 paradicsom
- 2 zöldborsó
- fél babérlevél
- 1 tk. pirosmogyoró
- 30 dkg füstölt hús
- 10-15 dkg zsír
- 1 üveg vörösbőr
- 1 pipos ek. ételízesítő
- 1 tk. őrölt bors
- 1 kk. őrölt kömény
- 3 pipos ek. pirospaprika por
- csipős paprika és só ízlés szerint.

Vagdaltuk a füstölt szalonnát 2-3 cm-es kockára. Süssük ki egy kis zsíron szalamsárgára. Szűrővel szedjük ki a szalonnát, és tegyük félre. A maradék zsírt is tegyük a lábasba és dinszteljük meg benne az apróra vágott hagymát. Süssük meg még pirulás közben, mert így majd könnyebben szétfő. Ha üveggel pirult, tegyük hozzá az apróra vágott fokhagymát, zöldborsót, a paradicsomot, s kevésbé süssük össze. Az időközben gyűfásdoboz nagyságúra (esetleg egy kicsit nagyobbra) összehajtogatott nyúlhúst cseréljük tegyük hozzá. Lassú tűzön főrgessük össze. Majd a húst a kevésbé süssük és a felretett szalonnával is keverjük össze, s egy kicsit még mellelte állva, kevergetve süssük. Öntsük fel annyi vízzel, hogy a húst ellepje. Ha félforrt, tegyük bele az ételízesítőt, a horsot és a köményt. Fedő alatt főzzük tovább, néha keverjük meg. Fűdében adjuk csak hozzá a paprikakrémét, majd a csipős paprikát és a pirospaprikát. Kevezzük össze, s tegyük bele a fél babérlevél. Ha már majdnem kész (70%-ban), adjuk hozzá a vörösbőrt.

Ami az üvegben maradt, azt gyorsan igyuk meg, mielőtt más megelőzne!

Csak a legvégén sózzuk, mert a hagyma, a szalonna, az ételízesítő és a paprikakrém is sós volt. Nem is biztos, hogy sözni kell.

Sós, köménymagos, fűt burgonya illik hozzá. Jó étvágyat!

Egyesületünk évkönyveinek listája: 1972-1999

BAGYURA JÁNOS

Egyesületünk 1939-ben alakult Budapesten, ezt követően elsősorban a *Nemzeti Vadászlap* hasábjain rendszeresen publikációk jelentek meg a hazai és nemzetközi solymászet cseményeiről. Az első önálló solymász évkönyvet a MAVOSZ keretén belül adták ki 1972-ben *Tájékoztató* címmel.

A napjainkig megjelent solymász évkönyvek:

1. MAVOSZ *Ragadozómadár-és Solymász Szakosztály Tájékoztatója*, 1972
2. Magyar Madártani Egyesület, *Solymász Szakosztály, Évkönyv 1978-1979*
3. Magyar Madártani Egyesület, *Solymász Szakosztály, Évkönyv 1980*
4. Magyar Madártani Egyesület, *Solymász Szakosztály, Évkönyv 1981-1982*
5. Magyar Madártani Egyesület, *Solymász Szakosztály, Évkönyv 1983-1985*
6. Magyar Madártani Egyesület, *Solymász Szakosztály, Évkönyv 1986-1987*

7. Magyar Madártani Egyesület, *Solymász Szakosztály, Évkönyv 1993*
8. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, *Solymász Szakosztály, Évkönyv 1994-1995*

1996-tól, egyesületünk önállóvá válása óta évente publikálunk *Magyar Solymász* címmel évkönyvet:

9. Magyar Solymász Egyesület, *Magyar Solymász, Évkönyv – 1996*
10. Magyar Solymász Egyesület, *Magyar Solymász, Évkönyv – 1997*
11. Magyar Solymász Egyesület, *Magyar Solymász, Évkönyv – 1998*
12. Magyar Solymász Egyesület, *Magyar Solymász, Évkönyv – 1999*

Valamennyi fent említett évkönyv (összesen 12) szerkesztői bizottságunknak köszönhetően megtalálható a KÖM Természetvédelmi Hivatalt Könyvtárában 1121 Budapest, Költő u. 21. alulat.

A Magyar Solymász Egyesület tisztségviselői

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET ELNÖKSÉGE

Elnök
Tóth János
8220 Bálutalánvárdi, Kert u. 19.
(Lakástelefon: 88-351-619; fax: 88-351-619)

Elnökhelyettes
Györfy-Vilám András
8297 Dicsel, Templom tér 4.
(Lakástelefon: 87-413-943)

Titkár
Tancsics Géza
2016 Leányfalu, Gyöngyvirág u. 7.
(Munkahelyi telefon: 26-312-500/285 mellék, ill. 30-263-7222)

Titkárhelyettes
Fehérvári János
1174 Budapest, Klapka u. 48.
(Lakástelefon: 1-206-1202)

Fősolymász
Dr. Lukács István
5900 Orosháza, Tanya M. u. 3.
(Lakástelefon: 68-314-609)

Solymászmester
Csercsis János
2316 Tököl, Damjanich u. 19.
(Lakástelefon: 24-488-369)

Gazdasági vezető
Galambos József
2016 Leányfalu, Móricz Zs. u. 130.
(Lakástelefon: Fax: 26-383-263)

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET BIZOTTSÁGAI

Elnökségi Bizottság

Elnök
Solomon Endre
2800 Tatábanya, V. Ifjúmunkás u. 16.
(Lakástelefon: 34-372-905)

Tagok
Kiss Tibor
2831 Tarján, Szekfi u. 67.
Gál László
2337 Dégváza, Szabadság tér 10.
(Lakástelefon: 92-286-172)

Fegyelmi Bizottság

Elnök
Kis Árpád
2370 Dabas, Kossuth köz 2.
(Lakástelefon: 29-360-856)

Tagok
Horváth Zoltán I.
2310 Szigetcsanakmills, Csépi u. 73.
(Telefon: 30-333-257)
Chalupa László
7691 Pécs-Vasat II. Szövetkezet u. 7.
(Lakástelefon: 72-337-215)

Pályg

Tóth János II.
1173 Budapest, Petőfi út 138.
(Lakástelefon: 2366-527)

A területileg illetékes Nemzeti Park Igazgatóságok

KÖM Élővilágmegőrzési Főosztály
Dr. Domotz Árpád főosztályvezető.
Dr. Kolostás Zoltán osztályvezető.
1121 Budapest, Költő u. 21.
Tel.: 3757-857

CITES referens
Dr. Rudas Katalin
1121 Budapest, Költő u. 21.
Tel.: 3756-458

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Budapest, II. Hűvösvölgyi út 52.
1525 Budapest, Pf. 86.
Tel.: 200-4073, 200-4066

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
9025 Pécs, Tornyó tér 9.
Tel./fax: 72-324-249

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
758 Jászafalva, Tengerszem oldal 1.
Tel./fax: 48-300-006

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
3004 Eger, Sínek u. 6.
Tel./fax: 36-411-581, 36-412-791

Fertő-Hansági Nemzeti Park Igazgatóság
9435 Sarród-Kécskésvár, Pf. 4.
Tel./fax: 99-370-926, 99-371-590

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
6001 Kecskenémet, Lúzer F. u. 19.
Tel./fax: 76-483-611, 76-484-074

Balatonfelvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
8200 Veszprém, Vár u. 31.
Tel./fax: 88-427-855, 88-427-056

Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
5540 Szarvas-Aunalleget, Pf. 72.
Tel./fax: 66-313-855, 66-311-658

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
4031 Debrecen, Sümén u. 2.
Tel.: 52-349-922

[Madárregartáló telep
Hortobágyi Nemzeti Park – Górérs
Tel.: 60-311-432]

A Magyar Solymász Egyesület név és címlistája*

Rendszeres Tagok

- | | | |
|---------------------|------|----------------------------------|
| 1. Anatóly Árpád | 2100 | Gödöllő, Pf. 164. |
| 2. Aradi János, dr. | 4225 | Józsa, Homokhát u. 29. |
| 3. Aszalai Sándor | 6800 | Hódmezővásárhely, Rákóczi út 74. |
| 4. Ács Frigyes | 2519 | Piliscsév, Urbános út 18. |
| 5. Bagyura István | 1039 | Budapest, Hótos Komv. u. 5. |
| 6. Bagyura János | 2120 | Dunakeszi, Anna u. 10. |

- | | | |
|-------------------------|-------|---|
| 7. Bakács Lajos | 5630 | Békés, VK. Csaba út 64/1. |
| 8. Barabás Tamás | 1033 | Budapest, Búza u. 4. |
| 9. Bása István | 1041 | Budapest, Szégyen u. 23. |
| 10. Bató Miklós | 2768 | Újpesti, Alkotmány u. 65. |
| 11. Bálint Miklós | 1078 | Budapest, Murányi u. 42. |
| 12. Borozsai Anikó | 3576 | Sajóhidvég, Tancsics M. u. 62. |
| 13. Boreczki István | 3576 | Sajóhidvég, Tancsics M. u. 62. |
| 14. Berkesi József | 1071 | Budapest, Damjanich u. 38. |
| 15. Békési Ferenc | 2151 | Fő, Rév u. 68. |
| 16. Bérces János | 2234 | Maglód, Kimentzi u. 45/a. |
| 17. Bódi Csaba | 2120 | Dunakeszi, Felszabadulási u. 43/c. |
| 18. Bograi Frigyes | 1028 | Budapest, Dér u. 19. |
| 19. Búza Tibor | 24400 | Zenta, Zabus József u. 29. Jugoszlávia |
| 20. Chalupa László | 7691 | Pécs-Vasat II., Szövetkezet u. 7. |
| 21. Csabó Csaba | 2320 | Dunakeszi, D. K. Hártr út 30. |
| 22. Csenkei György | 4150 | Papokladány, Kalapács u. 43/1. |
| 23. Csursia Imre | 2316 | Tököl, Damjanich u. 19. |
| 24. Déri János, dr. | 4071 | Hortobágy, Petőfi u. 2. |
| 25. Döbör Lajos | 1124 | Budapest, Németvárosi u. 118. |
| 26. Dóra Csaba, dr. | 4031 | Debrecen, Pónvási u. 33. |
| 27. Dózsa Anikó | 1045 | Budapest, Rozsa u. 1. |
| 28. Duhay György | 1033 | Budapest, Huszti u. 29. |
| 29. Egred István | 8092 | Patka-Szárvár, Erdészár út 106. |
| 30. Erdel József | 6133 | Ménfőcsanak, Berescegyi út 106. |
| 31. Ertinger Géza | 1063 | Budapest, Szív u. 16. |
| 32. Ezékeli Péter | 2021 | Tatálutófalva, Ady E. u. 9. |
| 33. Ferencz Árpád | 2100 | Gödöllő, Székesszörp u. 41. |
| 34. Fodor Tibor | 1125 | Budapest, Béla Király út 38. |
| 35. Főry Ábel | 2830 | Tata, Hányó D. u. 68. |
| 36. Földvári István | 1174 | Budapest, Klapka u. 48. |
| 37. Forécs Zoltán, dr. | 4225 | Józsa, Homokhát u. 39. |
| 38. Galambos József | 2016 | Leányfalu, Móricz Zs. u. 130. |
| 39. Gál László | 2337 | Dégváza, Szabadság tér 10. |
| 40. Gilly Kornél | 2220 | Vecses, Léva u. 28. |
| 41. Glámszovits Tamás | 1033 | Budapest, Bogdán u. 16/a. |
| 42. Góncz József, ifj. | 2951 | Budapest, Pityu u. 13. |
| 43. Graf Sándor | 1137 | Budapest, Újpesti rakpart 8. |
| 44. Guba Tibor | 2095 | Piliszsántó, Óz u. 79. |
| 45. Gúntner Ferenc | 1039 | Budapest, Madász J. u. 41. Iza 3. |
| 46. Györfy-Vilám András | 8297 | Dicsel, Templom tér 4. |
| 47. Hankó György | 5600 | Békéscsaba, Fehérvölgy 415. |
| 48. Héringert György | 2800 | Tatabánya, Martos F. tér 3/a. |
| 49. Horváth József | 9730 | Kőszeg, Gyöngyös u. 22. |
| 50. Horváth Zoltán I. | 2310 | Szigetcsanakmills, Csépi u. 73. |
| 51. Horváth Zoltán II. | 2944 | Barna, Jókai u. 30. |
| 52. Hüfer Wolfgang | 6131 | Szank, Leskai út 60. |
| 53. Jánkor László | 1117 | Budapest, Szerényi sor 8. V/1. |
| 54. Kagerjék Fül | 2660 | Balassagyarmat, Petőfi u. 16. |
| 55. Kalkács József | 1039 | Budapest, Szék u. 2. |
| 56. Kalcsics György | 2120 | Dunakeszi, Kisaljai u. 2. |
| 57. Kaló László | 2011 | Budakalász, Magyar u. 8. |
| 58. Kálló Ferenc | 8297 | Dicsel, Rüzsedomb u. 31. |
| 59. Kemény Lajos | 1064 | Budapest, Podanyai u. 77. |
| 60. Keppler Márton | 2085 | Pilisvörösvár, Zrínyi u. 3. |
| 61. Kerekes Csaba | 1162 | Budapest, János u. 14. |
| 62. Kerecses Sándor | 8052 | Fehérvölgy, Kossuth u. 9. |
| 63. Kis Árpád | 2370 | Dabas, Kossuth köz 2. |
| 64. Kiss Róbert | 5350 | Tiszaiföld, Görös-tanya, Kapuró család Pf. 364. |
| 65. Kiss Tamás | 8000 | Székesfehérvár, Süttő u. 18. |

* A 2000 szeptember 16-ai állapot szerint.

66. Kiss Tibor	2831	Tarján, Székfi u. 67.
67. Koltencz Kornél	6222	Csongöd, Dózsa Gy. u. 23.
68. Kovács András	5231	Fegyvernek, Damjanich u. 123.
69. Kovács Ervin	5945	Kardoskút, Tanya 15.
70. Kovács György	2360	Gyál, Wesselenyi u. 37.
71. Kovács István II.	2659	Érsekújker, Hanyadi u. 5.
72. Kovács István II.	1171	Budapest, Keszeg u. 3.
73. Kóspás Balázs	2347	Buagy, Sport u. 5.
74. Kreskés Zoltán	1141	Budapest, Almáskeresztély köz 4b.
75. Kruzsó Balázs	5820	Mezőbényes, Jókai u. 47.
76. Krzyzewski Beáta	1037	Budapest, Jablonka u. 47.
77. Lakatos Ferenc	2700	Cegléd, File dűlő 205.
78. Lakatos István, dr.	5900	Óroszlán, Tompa M. u. 3.
79. Lóki György	8646	Balatonszécsény, Pálmajor, Gálórtól
80. Lőrinczi Zoltán	8044	Kincsesbánya, Erdősor 8.
81. Lütger Ernst	6131	Szank, Ktasszonydűlő 35.
82. Lütger György	6120	Kiskunmajska, Vigadó u. 14.
83. Malya Pál	1157	Budapest, Nyirpalota u. 51.
84. Martin Rezső	9407	Sopronközlőd, Szarlaton u. 10.
85. Mayer János	2315	Szigetfalva, Szabadkai u. 62/a.
86. Medgyesi György	2013	Pomáz, Horvát u. 8.
87. Némethi Ottó	3000	Havann, Attila u. 36.
88. Palkovics István	8105	Pérfürdő, Ady E. u. 4.
89. Palotai György	1174	Budapest, Erdődűlő u. 45.
90. Panajotidesz Pavlusz	2049	Diód, Határ u. 41.
91. Pálfi Antal	4220	Hajdúbócsorjánny Szenté B. u. 11.
92. Perneczki János	1125	Budapest, Kútviszlai út 69.
93. Pesti József	2600	Vác, Kolessey F. u. 19.
94. Puskás László, ifj.	5516	Körösladány, Devecseri út 12/2.
95. Ráb László	3900	Havann, Kigumbos-tanya
96. Rády András	4600	Kisvárd, Dombkőz u. 4.
97. Rémiszóci László	3563	Hernádok-Belgrád, Erdészház
98. Rimcsák József	2740	Abony, Rássa u. 13.
99. Rostás Attila	8900	Zalaegerszeg, Pozva u. 14.
100. Roth Fritz		Offenbach am Main, Bieber, Hamburger str. 92.
101. Salamon Endre	2800	Tatabánya, V. Ifjútanyák u. 16.
102. Sági Oszkár	2765	Farnas, Öregdűlő u. 128.
103. Sarkány Pál	2016	Leányfalu, Kerkhegyi u. 17.
104. Sebestény Sándor	4400	Nyíregyháza, Legyöző út 76/l.
105. Sella Zoltán	5643	Bélmegyer, Akácok-tanya
106. Sinkó Zoltán	1114	Budapest, Bokarét u. 8-10.
107. Skerlecz Balázs	2335	Mende, Hunyadi u. 8.
108. Somogyi László	1124	Budapest, Levendula u. 13.
109. Szentgyörgyi László	9029	Győr, Kisbácsi út 28.
110. Süli Imre	1188	Budapest, Kisfaludy u. 2.
111. Szabó László	2117	István, Sípai u. 7.
112. Szakács József	1185	Budapest, Bujcsy Zs. u. 39/b.
113. Szakonyi Norbert	1161	Budapest, Ady E. u. 34.
114. Szappán László	5322	Tiszaszentimre, Hegedűkert u. 8.
115. Szarka Károly	1039	Budapest, Kert u. 13. VIII/44.
116. Szatmári Roland	5516	Körösladány, Jókai u. 12/l.
117. Szatmári Szabolcs	8200	Veszprém, Koltai A. u. 1/f.
118. Szendrői Péter	2370	Dűbös, Neuzórt u. 7.
119. Szilágyi János	2070	Érd, Bercebya u. 29a.
120. Tercenyi Gábor	2120	Dunakeszi, Kiserdő u. 3/c.
121. Tóth Gábor	2086	Tinyc, Zrínyi u. 18.
122. Tóth Gábor II.	6100	Kiskunfélegyháza, Kiltán Gy. u. 28.
123. Tóthás Székesszi Annamária	8220	Balatonszemes, Kert u. 19.
124. Tóth János I.	8220	Balatonszemes, Kert u. 19.

125. Tóth János II.	1173	Budapest, Pesti út 138.
126. Tóth László, dr.	2081	Filisszaba, Átvák u. 12.
127. Török István	1139	Budapest, Tere u. 47. I/51.
128. Udvarnok Péter	1224	Budapest, Barackos u. 58/b.
129. Vághy László	1214	Budapest, Reggel u. 8.
130. Vancsó Géza	2016	Leányfalu, Gyöngyvirág u. 7.
131. Varga István	1153	Budapest, Bollen G. u. 133.
132. Vágvolgyi Bencc	4405	Nyíregyháza, Borsalkom u. 22/a.
133. Vár László	1038	Budapest, Eszák u. 23.
134. Walter Géza	2051	Biatortó, Lejtő u. 10.
135. Werniczky Csaba	1028	Budapest, Kőrös u. 4.
136. Wróbel György	1038	Budapest, Géza u. 11-13.
137. Zabolcsy Ede	2144	Kerepes, Szőlősor u. 25.
138. Zabolcsy Kocsis Mária	1165	Budapest, Rátos G. u. 65.
139. Zoltán Levente, dr.	8174	Balatonszemes, Gyöngyvér u. 2.
140. Zsigri László, ifj.	5054	Jászalszentszörgy, Wesselenyi út 2.

Örökös tagok

1. Kalló Ferenc	8397	Díszel, Rózsadomb u. 31.
2. Nádai Sándor	8200	Veszprém, Komacsán u. 36/c.
3. Puskás László, id.	5500	Gyomaiendró, Rákóczi F. u. 13.

Pártoló tagok

1. Beregi Attila, dr.	1165	Budapest, Farkastóg u. 42.
2. Bognár Sándor	81400	ul. 66 BR, 8 Ruskóc, Niksic, Jugoszlavia
3. Eppeldauer Ferenc	8000	Szekesfehervar, Sechenyi út 15.
4. Gáspár Pál Szilveszter	2039	Pusztaimor, Kossuth L. u. 21/d.
5. Jászalmsy Gyula	1046	Budapest, Lovasvár tér 2.
6. Keszthelyi György	1185	Budapest, László u. 10.
7. Lukács Albert	1066	Budapest, Török út 50.
8. Pintér György		Sjúrteens Kingsberg 179/7, Färentina, Sweden
9. Pivovarov Bernard		Chemin du Touron, 13760 Saint-Cannat Francaio.
10. Ripka György	1023	Budapest, Vörösmarty u. 13/b.
11. Sváppan Brigitta	5322	Tiszaszentimre, Hegedűkert u. 8.

Tiszteletbeli Tagok

1. Morgans Douglas	Ashgrove Nelsow, Mid-Glamorgan, Wales CF 466 LR
2. Josef Heideker	A-3773 Rosenburg, Schloß Rosenburg
3. Gary Morris	Bodol Hall, Pwllheli GYW, Wadd, North Wales
4. Ralf Pfeiffer	D-69126 Heidelberg, Kolonnenstr 12
5. Adrian Williams	Meady Farmhouse, Church Village 5, Wales CF 38 1SY

Tagdíjak

1. Aradi János, dr.	4225	Józsa, Homokhát u. 29.
2. Balázs János	1188	Budapest, Deák F. u. 55/b.
3. Balogh Tibor	6060	Tiszakécske, Móra F. u. 45.
4. Bognár Attila	7661	Erzsébet, Pó út 21.
5. Buresz Attila	1039	Budapest, Debök u. 6.
6. Czifrik Gábor	5961	Übágyos, Ujváros u. 40.
7. Csaplányi Mariann	2100	Gödöllő, Renssey krt. 3. II/7.
8. Csönör Csaba	8900	Zalaegerszeg, Napcsig u. 1.
9. Deák Levente	9400	Sopron, Bolyai u. 1.
10. Duhai Robert	2475	Kapcsolásnyék, József A. u. 13.
11. Farkas Béla	2111	Szads, Jókai u. 12/a.
12. Fehér Vilmos	8360	Keszthely, Park u. 5.
13. Földvári József	4034	Debrecen, Biliti Z. u. 41.
14. Gárdonyi Anikó	2151	Fót, Kossuthy u. 67/a.

15. Gerassi Gábor	7044	Nagydorog, Tancsics M. u. 55.
16. Grózer Csaba	9211	Feketeerdő, Fű u. 5.
17. Hódosi Sándor, ifj.	2030	Érd, Bőrszénny u. 38.
18. Hugler János	9400	Sopron, Kőmivész köz 5.
19. Kertész József	4281	Lelavértes, Keleti u. 41.
20. Keskeny Attila	5100	Fishebergy, Szél u. 7.
21. Kiss Gyula	2120	Dunakeszi, Tökölly út 8.
22. Kiss Viktor	6066	Tisszapár, Esze T. u. 57/b.
23. Klein Ákos	2220	Gyömrő, Eötvös u. 34.
24. Kottar Zsolt	6630	Budapest, Széll u. 7.
25. Kovács László	4100	Beregytúr, József A. Itp. L/1.
26. Kőszegi János	2765	Farnas, Kossuth u. 5.
27. Lakó György	6794	Üllés, Dózsa Gy. u. 4.
28. Lajkó Pál Domokos	6720	Szeged, Rákóczi út 13/a.
29. Magyar György	2400	Dunajváros, Liszt F. u. 11.
30. Martincsek Attila	1211	Budapest, Petz F. u. 24.
31. Marton Tamás	8200	Veszprém, Szent István u. 63.
32. Misk Lőrinc	1133	Budapest, Kárpát u. 52.
33. Mészáros Miklós	1025	Budapest, Felsőoldalmi út 51.
34. Mohr Viktor	1081	Budapest, Kenyérmező u. 8.
35. Nagy Imre	2120	Dunakeszi, Gárdonyi u. 21.
36. Nagy Sándor	2310	Szigetszentmiklós, Szilágyi L. u. 13.
37. Pál Tibor	2017	Pécsmező-Surány II, Rigó u. 5.
38. Papp István Tibor	5820	Mezőbényes, Kozma F. u. 12.
39. Papp Zoltán	2322	Dág, Tancsics M. u. 6.
40. Párgal Zoltán	1098	Budapest, Friss u. 3.
41. Priner Csaba	5100	Jászberény, Hajnal u. 6.
42. Siklós Miklós	7042	Pálfa, Alkotmány u. 20.
43. Sier Erika	4225	Debrecen, Zsándly u. 33.
44. Szebenyi Csaba	2475	Kapcsolásnyék, Erőselet u. 4.
45. Szalay Sándor	1116	Budapest, Fehérvári út 106/b.
46. Szép Viktor	2051	Biatortó, Rákóczi u. 29.
47. Szécs Tímea	1148	Budapest, Mogyoródi út 59-63. Manck József Kollégium
48. Taji József	2051	Biatortó, Vörösmarty u. 7.
49. Terhes Zsolt	8000	Hódmezővásárhely, Hódó u. 10.
50. Varga Ferenc	5510	Dévényváros, Jéggár u. 20.

Errata

Évkönyvünk 1998-as kötetében (3. évf.) Bagyura János és szerzőitársai Pray György elvezetett hitti kézirata megtalálásáról számoltak be. Sajnálattal mondunk el egyben a mi keletkezésünkkel szembe fordított

hivatkozott. Mivel a kézirat 1756-ban készült, így természetesen nem 150 éve vesztett el (ahogy a cikk címeiben szerepelt), hanem közel 250 éve. A szerzőkkel élnénk.

English Summaries

Frigyes Bogyai was Honoured with the Medal of Pro Hungarian Falconry in 1999 (J. BEKES) - p. 5.

An interview with Frigyes Bogyai who was the member of presidential hunt of the MVE Falconers Club far long. The Society honoured his hard work for establishing the legal frames of falconry in Hungary (both on formal and on informal level) after the revolution of 1956, of which turned overthrown the former characters and clubs of Hungarian falconry. The organizational work was hindered by many difficulties and there were some setbacks, as the one in 1964, in 1974 or in 1994.

Contributions to the History of Hungarian Falconry: 1956-1963 (P. BOGYAI) - p. 16.

The downfall of revolution of 1956 had swept away the falconry just recovered after the 2nd World War. Lóránt Bistyai had left the country. György Lovasvári had returned to Hortobágy pusztas for a year. The special honra managing falconry colonies of fishponds were closed. Hunting birds of falconers hindred to hunt storks. In 1956 was founded the Vác and several professional falconers also found a working place there. Slowly the young, enthusiastic, self-organized groups started to fight for their legal acknowledgement. Many attempts were unsuccessful. Movie making and personal communication with upper executives were the two ways promised some support for falconry. In the beginning of sixties the tourist shows offered new challenge for it. The first legal Falconry Club after 1956 was founded within the Vác Town Cultural Centre, the second at Kiskunfélegyháza. Some of our members could take part in an Austrian and an East-German falconry meeting, and an "international" field meeting was organized at Kiskunfélegyháza. Both the Vác and the Kiskunfélegyháza falconry clubs were disbanded in 1963.

Lajos Rohony - A Prominent Character of Hungarian Falconry in the 20th Century (M. ROHONY and J. BAGYURA) - p. 22.

The shoemaker Rohony (1894-1952) was a talented bird falconer and keeper. He had worked as a game keeper and practised falconry at Kondoros when Lóránt Bistyai visited him and learnt his methods. In 1950 Master Rohony moved to the Gödöllő Experimental Raptor Centre for training birds and lived here until his death.

9th International Falconry Meeting - Orosháza, Gyöngyös, 1999 (L. LAJOS) - p. 25

Beside the inadequate and sometimes botched organizational work, the meeting was successful and pleasant - thanks to the local service people. A mallard, a roe deer, 62 pheasants and 70 hares were taken in the four day event.

Field Meetings - Fegyvernek, Orosháza, Kules, Tápiszentimre, Tököl (I. CSURCSA and L. SZABÓ) - p. 27.

The short summary of the last year experiences is followed by descriptions of field meetings at Fegyvernek, Orosháza, Kules the only Tamasdánban site, and at Tököl by the Master-Falconer. The short report on the successful hunting event at Tápiszentimre on the acknowledgement the achievement of Vára, the Golden Eagle in female of O. Sitta.

The General Meeting of IAF in Hungary (J. TÓTH) - p. 29.

The 9th GM of the IAF was held in Mezőbényes, Hungary, November 1999. More than 50 falconers of 24 countries took part in the plenaries and events of the Meeting. The IAF approved the membership application

of 13 falconry organisations and rejected of two others. Today the IAF represents the falconry clubs of 38 countries and more than 7000 falconers from all over the world. Participants acknowledged the Hungarian falconry, they got know the rich game populations of us and our exceptionally suitable hunting grounds, as well as the friendship of the Great Plain people.

Important steps described are rearing the chick, keeping the fledgling in human environ (together with the hunting dog), feeding on hand, and then starting training, usually in August. Food type does not so important in this phase. First prey (e.g. young pigeon) should be absolutely successful hunting attempts. Gradually the hunting distances and the prey size can be increased. In mid-September the bird is usually experienced enough to start hunting on hares. In these days no bird preys are worth offered. Goshawks usually do not like harems, thus we may keep them on normal diet.

Hunting with Hybrid Falconry (L. SZABÓ) - p. 34.

The climate of Hungary does not fulfill the requirements of pure gyrfalcon. Moments on hunting with peregrine and with peregrine x gyrfalcon males are mentioned. A hybrid is not so easy bird than a peregrine, usually takes had customs, but hunts faster in dense cover, and is more steadily than a peregrine.

The Role of Horse in Falconry (A. GYÖRFFY-VILÁG) - p. 35.

The historical reasons of the falconry on horseback (great hunting distances, heavy hunting birds and lacking infrastructure) are the practical reasons of it at present as well. Hunting with eagle (mainly in Kirgizstan) or with falcon (in very many places of the world) from horseback, thus both have well known rules and customs. György Lovasvári - the acknowledged retriever of this method after the starting of motorization - offered only the Arab and the Lipizzaner for a falconry horse. However - indifferently from its race - a preferable falconry horse is medium sized or less, physically and psychically well-balanced, field safe (e.g. easily crosses a ditch or current), trained, steady, and has no leg trouble. A gelding is better, a stallion is the least suitable for falconry (reasons given). Having good riding qualities (and a good hunting bird) are also necessary for a successful and pleasant falconry. Other important points on the consider personal horse training and using dog in falconry with horse.

A Special Duck for the Goshawk (J. BAGYURA and J. BEKES) - p. 37.

The ten years experience of the duck shows its advantage in the case of goshawks jumping and breaking its feathers if kept in the usual manner. See details in the picture.

A Miniature Hunting Bird – the Merlin (J. BÉRCSES) – p. 39.

Based on his inland and foreign experiences and on literature data the author summarizes the relationship, the character, the habits, the use and the disadvantages of the Merlin. The species can not be used for falconry purposes in the last two years in Hungary. However in other countries, and primarily in Great Britain it is widely used for traditionally small birds hunting. Natural breeding place and fitting and Hungarian records are described, together its hunting abilities. Some moments of artificial breeding practised by P. Hatfield are also mentioned.

Training the German Pointer. (GY. WRABEL) – p. 48.

In the „Hawking Dogs” column the author tells the story, the character and the use of the german pointer for falconry purposes.

The Peregrine was Recalled from the Endangered Species List in the USA (J. TOTI) – p. 49.

From August, 1999 the species is not endangered in the USA and can be used for falconry purposes in the extent to be defined by the launched monitoring programmes (marking of fledglings and of migrating individuals) and along the conditions of relevant regulations (i.e. falconry regulations).

Endoscopic Examination of Birds of Prey (A. BÉREGI and V. MOLNÁR) – p. 52.

Short description of the use of the twenty years old method in determining sex and ovulation status, in respiratory or abdominal diseases and in some tracheal, claw and cloacal symptoms.

A Falconer Cooks Sometimes... (L. PUSKÁS) – p. 82.

In the new column „Cookery for Falconers” the author offers now Falconer’s fashion pheasant-broth and Hare gulash with red wine.